

GRAU EN EDUCACIÓ SOCIAL 2014-2015

Treball Final de Grau

“TODOS FAZEMOS UM”

Projecte d'Inclusió Social a Montes Claros (Brasil)

FACULTAT D'EDUCACIÓ SOCIAL I TREBALL SOCIAL PERE TARRÉS - URL

Núria Such Basiana – Salut i Promoció de l'autonomia

Anna Oliva Fort – Infància i Adolescència

Tutor

Jordi Sabater Garcia

04/05/2015

Títol: “TODOS FAZEMOS UM”: PROJECTE D'INCLUSIÓ SOCIAL A MONTES CLAROS (BRASIL)

RESUM

El projecte dissenya un sistema d'aprenentatge inclusiu amb persones amb diversitat funcional en les activitats diàries de la Fundació Fé e Alegria Montes Claros, Minas Gerais, Brasil. La temàtica inclusiva és un repte per a les nostres societats i per a l'Educació Social, per la complexitat en l'estructura de funcionament i el nivell de sensibilització social a potenciar, tant entre els mateixos professionals com cap a les persones de la comunitat on es treballa. El projecte té tres línies d'acció: treball d'acompanyament i inclusió, formació i capacitació del personal, i sensibilització i difusió d'aquesta problemàtica. La Inclusió Social és un procés necessari per assolir societats més humanes i amb igualtat d'oportunitats per a tothom.

Paraules clau: Educació Social, Sensibilització Social, Inclusió Social, Igualtat d'Oportunitats, Comunitat.

Título: “TODOS FAZEMOS UM”: PROYECTO DE INCLUSIÓN SOCIAL A MONTES CLAROS (BRASIL)

RESUMEN

El proyecto diseña un sistema de aprendizaje inclusivo con personas con diversidad funcional en las actividades diarias de la Fundación Fe y Alegría Montes Claros, Minas Gerais, Brasil. La temática inclusiva es un reto para nuestras sociedades y para la Educación Social, por la complejidad en la estructura de funcionamiento y el nivel de sensibilización social a potenciar, tanto entre los propios profesionales como hacia las personas de la comunidad donde se trabaja. El proyecto tiene tres líneas de acción: trabajo de acompañamiento e inclusión, formación y capacitación del personal, y sensibilización y difusión de esta problemática. La Inclusión Social es un proceso necesario para alcanzar sociedades más humanas y con igualdad de oportunidades para todos.

Palabras clave: Educación Social, Sensibilización Social, Inclusión Social, Igualdad de Oportunitades, Comunidad.

Title: “TODOS FAZEMOS UM”: SOCIAL INCLUSION PROJECT IN MONTES CLAROS (BRASIL)

ABSTRACT

The project designs an inclusive self-learning system with people with functional diversity in the daily activities of the “Fé e Alegria Montes Claros” Foundation, Minas Gerais, Brasil. The inclusive theme is a challenge for our society and for Social Education, for its complexity in the functioning structures and to raise the level of social awareness, both among the professionals as towards the people in the community at work. The project has three lines of action: accompaniment and inclusive work, formation and training of the personal, and awareness and diffusion of the problem. Social Inclusion is a process necessary to obtain more human societies with equal opportunities for everyone.

Key words: Social Education, Social Awareness, Social Inclusion, Equality of Opportunities, Community.

“En algun lloc, algú li està dient a un nen que no pot jugar perquè no té la capacitat de caminar, i algú li està recordant a una nena que no pot aprendre perquè és invident.

Aquest nen mereix una oportunitat per jugar.

I tots ens beneficiaríem si aquesta nena, tots els nens del món, poguessin llegir, aprendre i aportar el seu talent a la societat.

El camí no serà fàcil. Però així com els nens i les nenes no accepten límits innecessaris, nosaltres tampoc hauríem d'acceptar-los.”

Anthony Lake

Director executiu, UNICEF

SUMARI

AGRAÏMENTS	6
1. JUSTIFICACIÓ.....	7
2. MARC TEÒRIC.....	9
2.1 De l'exclusió a la inclusió social.....	9
2.2 Inclusió educativa i social.....	10
2.3 Inclusió i el paper dels agents polítics i socials.....	13
2.4 Inclusió i diversitat funcional.....	14
2.5 Punt de partida del projecte.....	16
3. DIAGNÒSTIC	18
3.1 Situació inclusiva al Brasil.....	18
3.1.1 Marc legal sobre la Inclusió Social al Brasil.....	19
3.2 Contextualització general de Fé e Alegria.....	21
3.3 Fé e Alegria Montes Claros, Minas Gerais, Brasil.....	21
3.4 Educació Inclusiva des de Fé e Alegria Internacional. Què entén i què fa.....	25
3.5 Educació Inclusiva davant l'exclusió segons Fé e Alegria.....	26
3.6 Educació Inclusiva des de Fé e Alegria Montes Claros.....	26
3.7 Diagnòstic de Montes Claros.....	27
3.8 Barris on actua Fé e Alegria.....	29
3.9 Diagnòstic a partir dels qüestionaris realitzats.....	38
3.10 Diagnòstic a partir de les entrevistes realitzades.....	44
3.11 Necessitats detectades.....	47
4. FORMULACIÓ DEL PROJECTE	49
4.1. Definició del projecte.....	49
5. PLANIFICACIÓ	53
5.1. Programes d'acció.....	53
Programa d'Acció 1 (P.A.1): <i>Treball d'acompanyament i inclusió</i>	57

Programa d'Acció 2 (P.A.2): <i>La formació i capacitatció del personal</i>	59
Programa d'Acció 3 (P.A.3): <i>La sensibilització i difusió d'aquesta problemàtica social</i> ..	61
5.2. Unitats de programació/pla de treball.....	62
Unitat de programació 1 (U.P.1): <i>Treball familiar</i>	62
Unitat de programació 2 (U.P.2): <i>Treball individual</i>	74
Unitat de programació 3 (U.P.3): <i>L'adaptació dels espais del centre</i>	77
Unitat de programació 4 (U.P.4): <i>Formacions relacionades amb la inclusió i diversitat funcional</i>	84
Unitat de programació 5 (U.P.5): <i>Sala de recursos</i>	95
Unitat de programació 6 (U.P.6): <i>La promoció d'activitats</i>	97
Unitat de programació 7 (U.P.7): <i>Campanyes de sensibilització i difusió social</i>	116
6. APLICACIÓ.....	119
6.1 Gestió i organització.....	119
6.2 Calendaris, pla d'actuació.	125
6.2.1 Cronograma d'activitats	127
6.2.2 Calendari setmanal del Projecte Inclusiu.....	127
6.2.3 Calendari anual.....	129
6.3 Pressupost/finançament	131
7. AVALUACIÓ	133
7.1 Avaluació: inicial, de procés i final	133
7.2 Indicadors d'avaluació segons els objectius: eficàcia i eficiència	135
7.3 Instruments d'avaluació i temporalització integrats en l'avaluació d'objectius	139
7.4 Impacte.....	144
8. CONCLUSIONS.....	146
9. REFERÈNCIES.....	149

ANNEXOS: Document a part

AGRAÏMENTS

Volem agrair, en primer lloc, a totes les persones de la Fundació Fé e Alegria que ens han acompanyat en aquest procés, tant a nivell personal com professional. Ens han donat l'oportunitat de poder realitzar amb ells les nostres pràctiques, ens han fet créixer com a persones, i ens han ensenyat que la transformació social és possible.

Agrair d'altra banda, a totes les persones del Brasil que ens han ajudat en aquest projecte, contestant qüestionaris i entrevistes, i col·laborant de manera directa o indirecta en el procés de la inclusió social.

En segon lloc, volem donar les gràcies a la família que ens va acollir durant els tres mesos al Brasil. Obrir-nos les portes de casa seva ha sigut un aprenentatge molt enriquidor que mai oblidarem. Gràcies Lucimary Boaventura per la tendresa i els ensenyaments que ens has sabut transmetre.

Agrair també a les nostres famílies, que des de la distància ens han recolzat durant tot el temps que vam ser fora, i ens han ajudat en la creació d'aquest projecte.

Donar les gràcies a la Facultat Pere Tarrés, als professors i als companys que ens han aportat coneixements i noves perspectives durant aquests quatre anys, i que han contribuït en el nostre creixement com a persones i futures Educadores Socials.

Per últim, no ens podem oblidar dels protagonistes d'aquest projecte, de totes les persones amb diversitat funcional que ens hem anat trobant al llarg de la vida, i que ens han ensenyat la importància de crear una societat on les oportunitats estiguin a l'abast de tothom. Gràcies Fabiano Freitas per la llum que has aportat al projecte i a les nostres vides.

1. JUSTIFICACIÓ

Fé e Alegria és un moviment internacional d'educació popular i promoció social basat en uns principis i valors molt clars: justícia, llibertat, participació, fraternitat, respecte a la diversitat i solidaritat, dirigit principalment a un sector de la població exclòs, amb una renda econòmica baixa i amb dificultats d'accés al sistema.

Durant la nostra estada al Brasil, i al llarg de la realització de les pràctiques amb Fé e Alegria, ens va impactar des d'un inici veure projectes i accions tan ben consolidades. En aquest sentit, podríem dir que inicialment vam tenir la sensació d'estar-hi més per aprendre que per afegir aportacions al projecte. Inicialment doncs, vam passar les primeres setmanes en estat d'observació constant i anàlisi de la realitat, mentre gaudíem pel simple fet de ser-hi i ens anàvem integrant amb la gent.

Durant la nostra estada i a mesura que anaven passant els dies i les setmanes, Fé e Alegria va començar a despertar en nosaltres unes sensacions que realment ens van fer sentir molt plenes; vam començar a experimentar, a comprovar amb la nostra pròpia pell, com Fé e Alegria ajuda i acompanya a les persones en un procés personal, de transformació de la seva realitat externa, però també d'una realitat interna i de confiança en un mateix i en el projecte del que tots hi formem part.

Una de les coses que hem pogut comprovar és que Fé e Alegria és un projecte en moviment, això vol dir que els formadors, els educands, les accions educatives, els projectes interns..., no paren de créixer. Durant les primeres setmanes de la nostra estada, vam tenir l'oportunitat de presenciar una setmana destinada a la sensibilització, reivindicació i difusió de la importància de treballar per a la inclusió de persones amb diversitat funcional. Una setmana molt intensa, plena d'activitats, taules rodones, etc, que reflectia aquest moviment constant de la Fundació i ens va donar molt a pensar i reflexionar.

I és aquí quan vam veure que Fé e Alegria treballa per a la inclusió, però sense tenir encara un projecte inclusiu amb un marc teòric, un diagnòstic i uns objectius clars. Vam pensar que, tot i estar en un projecte extraordinari, nosaltres havíem d'aportar el nostre granet de sorra per fer-lo créixer, de la mateixa manera que ell i totes les persones que ens han acompanyat durant aquest temps ens han fet créixer a nosaltres.

Aquest projecte és una mostra d'agraïment en un context on, encara avui en dia, les desigualtats i la falta d'inclusió social de les persones amb diversitat funcional hi són molt presents. Pensem que, tenint en compte que Fé e Alegria treballa amb la visió d'un món on totes les persones tinguin la possibilitat d'educar-se, desenvolupar plenament les seves capacitats i viure amb dignitat, aquest projecte ajudarà en aquest camí de transformació de realitats, donant-li sentit a tota una experiència inclusiva i fomentant la construcció de

societats on totes les estructures estiguin al servei de l'ésser humà i la transformació de les situacions que generen desigualtat i exclusió.

2. MARC TEÒRIC

Partint de la idea que tenim de realitzar un projecte inclusiu per a persones amb diversitat funcional que complementi les actuals actuacions de la Fundació Fé e Alegria Montes Claros, a continuació presentem el marc teòric de referència amb el que es construirà el nostre projecte.

En primer lloc, parlarem de l'evolució del dret a l'educació, que ha passat d'intervencions que fomentaven l'exclusió a pràctiques educatives que veuen en la inclusió una font d'aprenentatge i de riquesa.

En segon lloc, analitzarem diferents teories i idees sobre què entenem per inclusió educativa i social, i els beneficis socials i individuals que fomenta el treball inclusiu.

Seguidament, s'explicarà el paper que tenen els agents polítics i socials davant del treball inclusiu, i la importància de potenciar la seva implicació.

En darrer lloc, es presentaran les noves visions que avui en dia s'estan definint en relació a la diversitat funcional, les quals el nostre projecte també vol fomentar. A més, s'analitzarà el impacte que té sobre les persones amb diversitat funcional el fet de viure en un model de societat inclusiu o en una societat que posa barreres i limitacions a les persones.

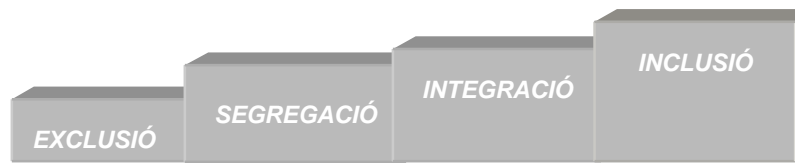
2.1 De l'exclusió a la inclusió social.

Avui en dia, el tema de la inclusió educativa, i en general de la inclusió social, es troba en el punt de mira de la majoria d'agents que treballen per a la transformació social. Amb el pas dels anys aquest concepte ha anat evolucionant i adquirint nous reptes i punts de vista, superant accions d'integració i tolerància que quedaven lluny del que avui en dia s'entén com a inclusió.

Per tal d'entendre les diferents maneres en que una persona pot situar-se respecte el sistema, i a l'hora veure l'evolució que ha viscut el dret a l'educació i el concepte d'inclusió, a un article que parla sobre la inclusió a l'educació, la UNESCO (2005), explica que la inclusió es troba en el quart graó d'un procés constituït per 4 estats/graons:

- En el primer graó es situa l'Exclusió: estat en el que es deixa a fora del sistema a un o més grups de persones.
- En el segon graó es posa la Segregació: punt en el que s'obren centres especials per a col·lectius específics.
- Al tercer hi trobem la Integració: moment en el qual els centres creen unitats d'integració per atendre les persones "especials", que s'han d'adaptar al sistema existent.

- I al quart la Inclusió: graó en el qual els centres creen una nova cultura, de qualitat i igualtat, que considera la diversitat com una riquesa.

Elaboració pròpia a partir de la font UNESCO (2005)

Per consegüent, com diu el Pare Suñol, membre de la Comunitat de Jesuïtes de Brasil i Coordinador General de la Federació Internacional de Fé e Alegria:

“No se trata ya del acto benévolo y condescendiente de acogida, ni de la aceptación que puede nacer de una actitud humanitaria como respuesta a la debilidad de una persona, sino del sentir la convicción de que la pluralidad y la diversidad son elementos formadores de la persona y de la comunidad”. (Suñol, recollit a la revista “Educación Inclusiva en la misión de Fe y Alegría”, Fe y Alegría, 2014: 9)

Partint d'aquesta nova mirada, Booth i Ainscow (2006) defensa que la inclusió comença a partir del reconeixement de les diferències, les quals han d'esdevenir quelcom positiu i estimulant per a aprendre. Per a ell, a través de la inclusió es volen trobar les millors maneres per a respondre a la diversitat, fomentant la convivència amb la diferència, i identificant i eliminant les actuals barreres d'aprenentatge i participació.

2.2 Inclusió educativa i social.

La Declaració Universal dels Drets Humans proclama el dret a una igualtat d'oportunitats i de participació que fomenti la dignitat humana, i remarca la riquesa que suposa tenir una societat plural i diversa. Per tal de garantir aquest dret, des de les organitzacions internacionals, any rere any s'ha anat treballant per a reforçar i millorar els diferents àmbits. L'any 2000 es van definir els 8 Objectius del Mil·lenni, que entre altres fites instauraven l'Objectiu d'arribar a una Educació per a Tots. Amb el pas dels anys, el terme inclusió ha anat agafant força en l'àmbit escolar, doncs les diferents accions i polítiques han anat principalment dirigides a garantir el dret a l'educació. Per aquest motiu, trobem que la majoria d'estudis i pràctiques educatives giren en torn de l'educació inclusiva, la qual, com mostren Echeita i Anchow (2011), es relaciona sovint amb el tractament d'infants amb “discapacitats” dintre del marc general de l'educació. No obstant, com diu la UNESCO (2005) a escala internacional, el terme inclusió es considerat com quelcom més ampli, que vol acollir i recolzar la diversitat existent en tots els seus àmbits d'actuació.

Segons Milcher i Ivanov (2008), la inclusió social és un concepte relativament nou, promogut especialment per la Unió Europea, la qual defineix aquest concepte com:

“Un proceso que asegura que aquellos en riesgo de pobreza y exclusión social tengan las oportunidades y recursos necesarios para participar completamente en la vida económica, social y cultural, disfrutando de un nivel de vida y bienestar que se considere normal en la sociedad en la que viven” (Milcher i Ivanov, 2008).

Així doncs, en termes generals i segons Echeita i Anchow (2011), la inclusió suposa eliminar l'exclusió social sorgida de les actituds i respostes a la diversitat racial, la classe social, l'ètnia, la religió, el gènere o les aptituds entre altres possibles.

Echeita i Anchow (2011) proposen diferents elements i idees definitòries de la inclusió:

- La inclusió com un procés, és a dir, la inclusió vista com una recerca constant de les millors maneres per a respondre a la diversitat. .
- La inclusió que busca la presència, la participació i l'èxit de tothom.
- La inclusió que precisa la identificació i la eliminació de barreres.
- La inclusió que posa particular èmfasis en aquells grups que podrien estar en risc de marginalització, exclusió, o fracàs.

Com diu Yadola (2007) la inclusió educativa ha de respondre a la necessitat d'arribar a un projecte de societat inclusiva, més justa i solidaria, on s'hi incorpori la inclusió familiar, l'escolar, la laboral, la política i la social. Per tant, es constata que el terme inclusió engloba multitud d'àmbits socials, amb bases conceptuals i pràctiques socials comunes.

Segons la UNESCO (2005):

“El objetivo de la inclusión es brindar respuestas apropiadas al amplio espectro de necesidades de aprendizaje tanto en entornos formales como no formales de la educación. La educación inclusiva, más que un tema marginal que trata sobre cómo integrar a ciertos educandos en la enseñanza convencional, representa una perspectiva que debe servir para analizar cómo transformar los sistemas educativos y otros entornos de aprendizaje, con el fin de responder a la diversidad de los educandos. El propósito de la educación inclusiva es permitir que los educadores y educandos se sientan cómodos ante la diversidad y la perciban no como un problema, sino como un desafío y una oportunidad para enriquecer las formas de enseñar y aprender”. (UNESCO, 2005: 14.)

Murillo, en una intervenció recollida a la revista “Educación Inclusiva en la misión de Fe y Alegría” (2014), afegeix que la inclusió fomenta valors com la igualtat, la justícia i la valoració

de la diversitat. Per a fer-ho, s'han de crear espais col·lectius d'inclusió que treballin a través de:

“La construcción y apropiación colectiva de una nueva cultura educativa que promueva: la cohesión, coordinación y trabajo colaborativo de los educadores/as, el compromiso colectivo de la comunidad respecto del proyecto educativo, con sus valores, expectativas y prioridades de desarrollo, y la participación activa y positiva de toda la comunidad educativa para la mejora del centro educativo y de la comunidad misma”. (cita extreta de la revista “Educación Inclusiva en la misión de Fe y Alegría”, Fe y Alegría, 2014: 33)

Com es descriu al Pla d'acció “Aprender juntos per viure juntos” (Departament d'Educació. Generalitat de Catalunya, 2008), varis autors (Ainscow i Giné) han identificat diferents maneres d'entendre la inclusió educativa:

- L'associada a l'atenció d'alumnat amb “discapacitat”
- La dirigida a col·lectius amb risc de marginació,
- L'orientada a la millora de l'escola per a tots
- L'entesa com un principi fonamental per a entendre l'educació i la societat.

Partint d'aquesta diferenciació, entenem doncs la inclusió com quelcom més ampli que “una acomodación a los estudiantes con necesidades especiales y debe posibilitar que puedan desarrollar su verdadero potencial y convertirse en miembros respetados y valorados de la comunidad”. (Mesa, recollit a la revista “Educación Inclusiva en la misión de Fe y Alegría”, Fe y Alegría, 2014: 100). Sovint es creu que aquest treball inclusiu consisteix en atendre a les persones més vulnerables i excloses de la societat, fet que ha estat generant guetos i persones més marginades, però com s'ha anat dient, la inclusió implica buscar la convivència entre la diversitat. Com exposa Yadarola (2007), les pràctiques educatives han d'aconseguir respondre a les necessitat i inquietuds de tots els participants, i deixar de creure que són ells els que s'han d'adaptar i integrar a elles.

L'educació, tant la formal com la no formal, és el principal motor de desenvolupament personal i social, i ha de centrar-se en el procés d'aprenentatge individual de cada persona, contemplant les seves diferències i tenint en compte que, tal com diu el Pare Mesa (recollit a la revista “Educación Inclusiva en la misión de Fe y Alegría”, Fe y Alegría, 2014: 100) “lo importante es crear ambientes donde cada educando pueda lograr el máximo beneficio de su participación”. A més, ha de ser un model que assumeixi que no existeix un únic patró i manera de fer, ja que les societats són canviants i diverses, i ens hem d'adaptar a elles.

2.3 Inclusió i el paper dels agents polítics i socials.

Per tal de garantir una inclusió social real, Milcher i Ivanov (2008) descriuen la importància de crear polítiques d'inclusió que englobin les ineficients actuacions de les diferents institucions, per a ells derivades d'actes d'exclusió basats en "el poder y en actitudes sociales, y que resultan en desventajas basadas en género, edad, etnicidad, ubicación, situación o incapacidad económica, educativa, de salud, etc". A més, des del seu punt de vista, a través d'aquestes polítiques d'inclusió social es corregirien els resultats i efectes negatius promoguts per anteriors polítiques, ja siguin "intencionales (discriminación sistemática) o no intencionales (fracaso en reconocer el impacto diferencial de las políticas sobre los individuos o grupos)" (Milcher i Ivanov, 2008).

Com sabem, l'educació és un mitjà de transformació social, a través de la qual podem aconseguir noves relacions socials i de poder. Des d'una perspectiva d'incidència social es creu que, a través de l'Educació Popular, entesa com una "propuesta ética, política y pedagógica para transformar la sociedad, de modo que los excluidos se conviertan en sujetos de poder y actores de su vida y de un proyecto humanizador de sociedad y de nación" (Fe y Alegría, 2003: 9) com la que té Fé e Alegria, les comunitats educatives, ja siguin de caire escolar com de l'àmbit social, juguen un paper clau en la construcció d'una societat inclusiva. No obstant, per aconseguir-ho s'ha d'entendre que si "la sociedad es diversa, por ende, los espacios y experiencias educativas también deben serlo" (Fe y Alegría, 2014: 21). Per tant, si dintre de les nostres comunitats educatives aconseguim crear micro sistemes socials, que siguin el veritable reflex d'una societat plural i diversa, s'aconseguirà trencar amb estructures i maneres de fer que impedeixen viure en una societat justa, participativa i respectuosa amb la diversitat.

Així doncs, la inclusió suposa una transformació profunda dels diferents escenaris socials, i particularment de les persones. Com defensen Echeita i Ainscow (2011), l'obtenció d'una autèntica societat inclusiva només es farà possible si s'aconsegueix arribar al canvi de mentalitats, d'actituds i d'accions, comptant amb el compromís i esforç, tant dels diferents agents polítics com de les comunitats. Es fa palès, doncs, que la inclusió "exigeix un procés dinàmic i complex, amb una constant interacció entre diferents professionals i no professionals, creant xarxes naturals de recolzament" (Carbonell et al. 2004: 2). Un procés fonamentat per la creença de que tots els seus participants tenen les capacitats per aconseguir un aprenentatge significatiu, disposant del mateix suport i les mateixes oportunitats, que comporta amplis beneficis socials, tant a nivell acadèmic com a nivell de creixement psicosocial.

2.4 Inclusió i diversitat funcional.

Tal com explica Suñol, en una intervenció recollida a la revista "Educación Inclusiva en la misión de Fe y Alegría" (Fe y Alegría, 2014), a les nostres societats actuals trobem diversos nivells d'urgència on es fa necessària la gestió de la inclusió. Per a ell hi ha determinades situacions que s'han d'atendre de manera prioritària i coordinada entre aquells agents disposats a escoltar "el clamor de los más excluidos, desorientados o indefensos" (recollit a la revista "Educación Inclusiva en la misión de Fe y Alegría", Fe y Alegría, 2014: 9).

Davant d'aquesta diversitat de prioritats, trobem que avui en dia s'està treballant fonamentalment per a la real inclusió d'aquelles persones conegudes com a "persones amb discapacitats", les quals no disposen de la mateixa igualtat d'oportunitats i participació.

Tot i que a Brasil segueix present aquest terme de discapacitat, es creu que el primer pas per a treballar la inclusió ha de ser modificar aquest concepte, que incapacita i limita a les persones, per un altre més empoderador i digne com ho pot ser el de "diversitat funcional", el qual, com diu Martínez (2014), comporta un canvi fonamental en el discurs.

Tal com diu Planella (2011), el concepte de diversitat funcional apareix per primera vegada l'any 2005, amb la finalitat de proposar una terminologia que no sigui negativa i que no tingui en compte qüestions com les capacitats. L'autor té clar que la diversitat funcional és inherent a l'ésser humà i exposa que:

- La diversitat funcional no hauria de constituir un desavantatge social.
- La vida de tothom hauria de ser considerada amb els mateixos valors.
- Haurien de ser benvingudes les persones de totes les edats, independentment de les diferències i diversitats funcionals.

Per a ell, aquesta perspectiva de la diversitat funcional ens ha de permetre superar la visió de la discapacitat, per tal de trencar el que fins ara ha estat categoritzant a les persones com a subjectes "incapaços" (Planella, 2011: 36).

Segons Martínez (2011), no tothom té les mateixes habilitats bàsiques per tal de realitzar les seves tasques quotidianes. Cada persona té unes característiques determinades, i unes habilitats més desenvolupades que d'altres. L'autor explica com cada persona actua segons la seva zona de desenvolupament proper (ZDP), que per a ell és la "diferència entre les característiques que tenim en l'actualitat i el límit fins on ens podem desenvolupar, especialment amb la intervenció d'un educador (mestre, pedagog...) o amb entrenament propi" (Martínez, 2011: 7). A més, parla de com al llarg de la nostra vida molts de nosaltres vivim una experiència de discapacitat, ja sigui per alguna lesió que no ens permet desenvolupar amb normalitat les nostres activitats diàries, pel nostre grau de visió, etc.

Per Martínez (2011), és molt important la percepció que aquestes persones amb diversitat funcional tenen d'elles mateixes. Si l'entorn no les percep com a incapacidades, aquestes es desenvoluparan positivament, doncs tal com cita l'autor: "la vivència personal del que ens succeeixi és molt important respecte de l'estat de salut en que ens trobem" (Castillo, 2007, citat per Martínez, 2011: 9). Conseqüentment, Martínez (2011) defensa la idea de veure a la persona amb discapacitat com a persona, per tal de començar a percebre les seves capacitats i potencialitats, respectar-la i ser justos amb ella. Per contra, si creiem que la persona, per damunt de tot, té limitacions i no capacitats, li serà molt difícil evolucionar de manera positiva, doncs tal com diu Castillo (2007, citat per Martínez, 2011: 13), "las personas llegamos, en parte, a ser lo que se espera de nosotros", i per tant aquestes persones seran i creuran en el reflex d'allò que nosaltres esperem d'elles.

En relació a aquesta idea, a l'article primer de la Convenció sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat (ONU, 2006), trobem la relació entre la "discapacitat" i el seu entorn amb presència de barreres, les quals impedeixen que les persones tinguin una participació plena i efectiva a la societat, en igualtat de condicions amb els altres. Les persones amb diversitat funcional constantment es troben amb barreres externes que impedeixen el seu desenvolupament integral i el dret a gaudir dels mateixos privilegis i oportunitats que la resta, pel simple fet de, com esmenta Martínez (2014: 14), no tenir característiques de "normalitat estadística".

Així doncs, per tal de concloure i seguint amb el que hem anat veient respecte la inclusió i la diversitat funcional, es fa palès que l'acceptació de la diversitat implica aprendre a gestionar persones amb necessitats i interessos personals molt diferents, fomentant la creació d'espais comuns i deixant enrere la classificació dels individus, educant per allò comú i no per allò que ens diferencia. Tothom mereix tenir una vida digna i que no se la miri amb compassió per aquelles limitacions que pugui tenir, sinó que es cregui en ella i en la seva força per a superar tots aquells entrebancs que, com tots, pot trobar-se al llarg de la seva vida. No som ningú per frenar o limitar el seu desenvolupament físic, social i emocional, i tal com diu Martínez (2011: 22): "la discapacitat no ha d'impedir ser feliç a la persona, ni ha de deixar de tenir les oportunitats de la resta de persones". Des dels projectes socioeducatius, s'ha de tenir en compte que vivim en una cultura en la qual l'aparença és molt important i en la que es valora la bellesa externa de les persones, i moltes vegades es deixa en un segon pla la interior. Per aquest motiu, els professionals són els principals responsables d'evitar que es discrimini i desfavoreixi a les persones amb diversitat funcional, fomentant una nova manera de convida inclusiva que, com diu Carvalho et al. (2007) suposi grans beneficis socials i personals per a les persones i fomenti l'augment d'experiències de coensenyament, "uma criança apresenta um repertório socialmente habilidoso quando ela exhibe diferentes

comportamentos sociais que lhe permitem experienciar relações saudáveis e produtivas com os outros”.

2.5 Punt de partida del projecte.

D'aquest marc teòric sobre la inclusió i la diversitat funcional, podem concloure la importància de fomentar un espai inclusiu per a persones amb diversitat funcional. Un espai ric i de coaprenentatge, que doni lloc a relacions d'igualtat i respecte. Com diu un testimoni de l'associació d'ADEVIMONTES:

“la inclusió social és la possibilitat de que tots els éssers humans siguin respectats i reconeguts com allò que són, independentment de la seva deficiència, de la seva capacitat intel·lectual, independentment de qualsevol aspecte que tinguin...Només pel fet de ser un ésser humà ell mereix estar junt amb els altres éssers humans” (Annexos, punt 1, apartat “Anàlisi entrevistes”, pàg. 36, número de línia 3-6)

Com s'ha presentat en el marc teòric, vivim en unes societats molt diverses i plurals, i per tant és important fomentar espais inclusius que siguin reflex d'aquesta realitat. Per aquest motiu, el projecte es basarà en la importància de crear microsistemes socials que ajudin a trencar amb certes estructures i maneres de fer que impedeixen viure en una societat justa, participativa i respectuosa amb la diversitat.

Un altre punt essencial sobre el qual es fomentarà el nostre projecte serà el paper dels diferents agents polítics i socials. Així doncs, es tindrà en compte el rol que juga cada agent i es treballarà per al compromís i l'esforç de tots, i per la importància de construir una constant interacció entre ells i el projecte.

Com diu el testimoni de l'associació ADEVIMONTES, les limitacions de les persones amb diversitat funcional no són fantasies, són reals, les limitacions existeixen. Per a l'elaboració del projecte ens fem conscients de que, entre les persones amb diversitat funcional que participin en les nostres activitats, trobarem perfils i graus de “discapacitat” o trastorn mental molt diferents. A més, sabem que atendre la diversitat pot ser complex i requereix tenir en compte moltes coses. Per aquest motiu el nostre projecte oferirà recursos i espais inclusius, que les persones amb diversitat funcional necessiten per a superar les seves limitacions i poder conviure i participar en les activitats socials com qualsevol altre.

Finalment, des del projecte, la inclusió serà entesa com un procés, és a dir, com una recerca constant de les millors maneres de respondre a la diversitat, tenint en compte la globalitat de cada persona i els ritmes que cadascú necessita. Aquest concepte ens fa prendre consciència de la importància de respectar l'evolució natural de les coses, i el no voler forçar situacions ni exigir ritmes. Tot procés requereix d'unes fases, d'uns moments previs de

preparació, una adaptació, etc, i davant d'això no s'ha de tenir presa. Sigui a curt o a llarg termini, amb paciència i bones pràctiques els resultats adequats aniran arribant.

Aquest conjunt de idees i premisses constitueixen els eixos fonamentals sobre els que s'articularà el nostre diagnòstic i elaborarem la proposta de projecte que presentem.

3. DIAGNÒSTIC

En aquest apartat es reflectirà la justificació del projecte en quant a dades relacionades amb la inclusió social, i les entrevistes i qüestionaris realitzats.

El diagnòstic s'anirà desglossant de la següent manera: en primer lloc situarem el marc legal del Brasil relacionat amb la inclusió social, per a seguidament fer una contextualització general de Fé e Alegria, i així poder entendre què és aquesta organització i com treballa i està treballant actualment amb la inclusió, tant a nivell internacional com específic de Montes Claros. Conèixer els paràmetres en que es situa com entitat, la ciutat i els barris on actualment està treballant, així com la situació social d'aquests, és important per a poder enfocar de manera més clara i concreta el nostre projecte.

Finalment, les dades extretes a partir d'entrevistes i qüestionaris ens permetran conèixer de més a prop la realitat inclusiva a Montes Claros i a Fé e Alegria, i aproximar-nos de manera directa a persones que tenen alguna diversitat funcional, per acabar de justificar que un projecte com aquest és necessari a la ciutat de Montes Claros.

3.1 Situació inclusiva al Brasil.

Segons el document de Carreirão i Fernandez (2009), *“Notas sobre la educación de personas con histórico de deficiencia en Brasil: del modelo “especial” a los “procesos inclusivos”*, els debats sobre el tema de la diversitat funcional en l'ensenyament regular al Brasil tenen una doble problemàtica. La primera està relacionada amb el caràcter d'exclusió de la societat brasilera. I això no només es refereix a les persones amb diversitat funcional, sinó també a les relacions ètniques, de classe, de gènere, entre d'altres.

La segona, tal i com es mostra al text:

“Es el proceso de reemplazo, por el movimiento inclusivo, del concepto y posiblemente de las prácticas políticas y pedagógicas reunidas bajo la rúbrica de la integración. Ya no se trata de “integrar” a las personas con discapacidad a la normalidad de los “no-deficientes”, sino de, al observarse las diferencias, adecuar los medios y modos de convivir y de respeto en la convivencia de la pluralidad humana”.
(Carreirão i Fernandez, 2009: 16)

Com podem observar, són diversos els professionals de l'educació que al Brasil es replantegen l'educació de les persones amb diversitat funcional. D'acord amb Carreirão i Fernandez (2009), es tracta de que la convivència amb amics i professors pugui beneficiar la socialització i l'aprenentatge de les persones amb diversitat funcional. Aquesta convivència també seria beneficiosa per a les persones que no tenen diversitat funcional, que aprendrien

amb la multiplicitat de les relacions i, tal i com diu el document, “tindrien una espècie de mirall en les seves pròpies limitacions”.

És per aquests motius que considerem necessari que Brasil faci una empenta en projectes inclusius, augmentant el treballar entorn aquesta temàtica, tant dins com fora de l'aula.

3.1.1 Marc legal sobre la Inclusió Social al Brasil.

Per tal d'assegurar-nos de que estem fent un projecte dins d'una cobertura legal, a continuació deixem constància d'un mínim de lleis del Brasil que parlen sobre la Inclusió Social i el drets de les persones amb diversitat funcional.

El Brasil té un programa inclusiu: “*Programa de Inclusão de Pessoas com Deficiência*” (Secretaria-Geral - Presidência da República, 2013), que es va aprovar el 16 de setembre del 2013, per tal de fomentar i assegurar la inclusió de les persones amb diversitat funcional, i la participació social i l'exercici dels drets d'aquest grup de persones. El programa està coordinat per la Secretaria General de la Presidência, juntament amb el suport d'altres òrgans del Govern. L'objectiu del programa és implementar una política que permeti la utilització integral i autònoma de les instal·lacions dels espais públics. Amb això, una persona amb diversitat funcional pot assegurar-se les condicions d'accessibilitat, garantides per les normes nacionals i internacionals ratificades pel Brasil.

Tal i com trobem al “*Programa de Inclusão de Pessoas com Deficiência na Presidência da República*”, les persones amb diversitat funcional tenen drets assegurats a les normatives nacionals i internacionals ratificades pel Brasil. Segons la “*Convención sobre los Derechos de las Personas con Discapacidad – Artículo 1º*”:

“Las personas con discapacidad incluyen a aquellas que tengan deficiencias físicas, mentales, intelectuales o sensoriales, a largo plazo que, al interactuar con diversas barreras, puedan impedir su participación plena y efectiva en la sociedad, en igualdad de condiciones con los demás” (ONU, 2006).

Segons trobem al “*Programa de Inclusão de Pessoas com Deficiência*”, 45,6 milions de persones al Brasil tenen algun tipus de deficiència. Aquest número representa el 23,91% de la població, segons els resultats divulgats per l'Instituto Brasileiro de Geografia e Estatística (IBGE) (2011).

Pel que fa la inclusió en el sistema educatiu, el Ministério da Educação del Brasil (2015) també destina diferents programes i accions a la lluita contra les desigualtats educatives. Des de la Secretaria de Educação Continuada, Alfabetização, Diversidade e Inclusão (SECADI) s'implementen polítiques públiques integrades als programes i accions de l'Educació Superior, professional i tecnològica, i bàsica. Aquestes accions van destinades a

diferents públics i temàtiques, i entre aquestes trobem la inclusió per a persones amb diversitat funcional.

Les accions, projectes i programes de la SECADI s'encaminen principalment a:

- La formació de directors i professors.
- La producció i distribució de llibres de text i materials didàctics.
- La creació de recursos tecnològics.
- La millora en la infraestructura de les escoles.

Des de la Directoria de Políticas de Educação Especial (DPEE), del Ministério da Educação del Brasil, s'intervé a través de:

- *Programa Escola Acessível*: promou condicions d'accessibilitat al medi físic, als recursos d'ensenyament i aprenentatge, promou la comunicació i la informació a les escoles públiques d'educació general.
- *Transporte Escolar Acessível*.
- *Salas de Recursos Multifuncionais*: donen suport a l'organització i la oferta de Atendimento Educacional Especializado – AEE, proporcionat per a complementar o suplementar l'educació dels estudiants amb diversitat funcional.
- *Formação Continuada de Professores na Educação Especial*.
- *BPC na Escola*: monitoritza l'accés i permanència a l'escola des beneficiaris de la Benefício da Prestação Continuada (BPC), amb discapacitat, d'edat entre 0-18 anys, a través d'accions coordinades en les àrees de l'educació, el benestar social, els drets humans, i la salut .
- *Acessibilidade à Educação Superior*: garanteix l'educació superior, aportant els recursos necessaris a les persones amb diversitat funcional.
- *Educação Inclusiva: direito à diversidade*.
- *Livro Acessível*: promou l'accessibilitat als llibres dels estudiants amb deficiència visual que estan cursant l'educació bàsica.
- *Prolibras*: realitza proves a nivell nacional, per tal de certificar l'aptitud en l'ús de Libras (llenguatge de les persones sordes al Brasil).
- *Centro de Formação e Recursos (CAP, CAS e NAAHS)*: CAP (centro de Apoio para Atendimento às Pessoas com Deficiência Visual), CAS (Centro de Capacitação de

Profissionais da Educação e de Atendimento às Pessoas com Surdez), NAAH/S (Núcleos de Atividades de Altas Habilidades/ Superdotação).

- *Prêmio Experiências Educacionais Inclusivas*: promou, difon i millora les experiències educatives innovadores i eficaces d'inclusió escolar dels alumnes amb diversitat funcional, dutes a terme pels educadors, mestres i estudiants .
- *Comissão Brasileira do Braille*.

Finalment, afegir que al Brasil es va obrir un programa el 2013 perquè persones amb diversitat funcional poguessin treballar en l'Administració Pública.

3.2 Contextualització general de Fé e Alegria.

Segons descriu la Federación Internacional de Fe y Alegría (2014), la Fundación Fe y Alegría internacional és un Moviment d'Educació Popular Integral i Promoció Social.

És un Moviment perquè està integrat per persones en continu creixement, i manté una dinàmica de cerca contínua per a donar resposta a necessitats humanes.

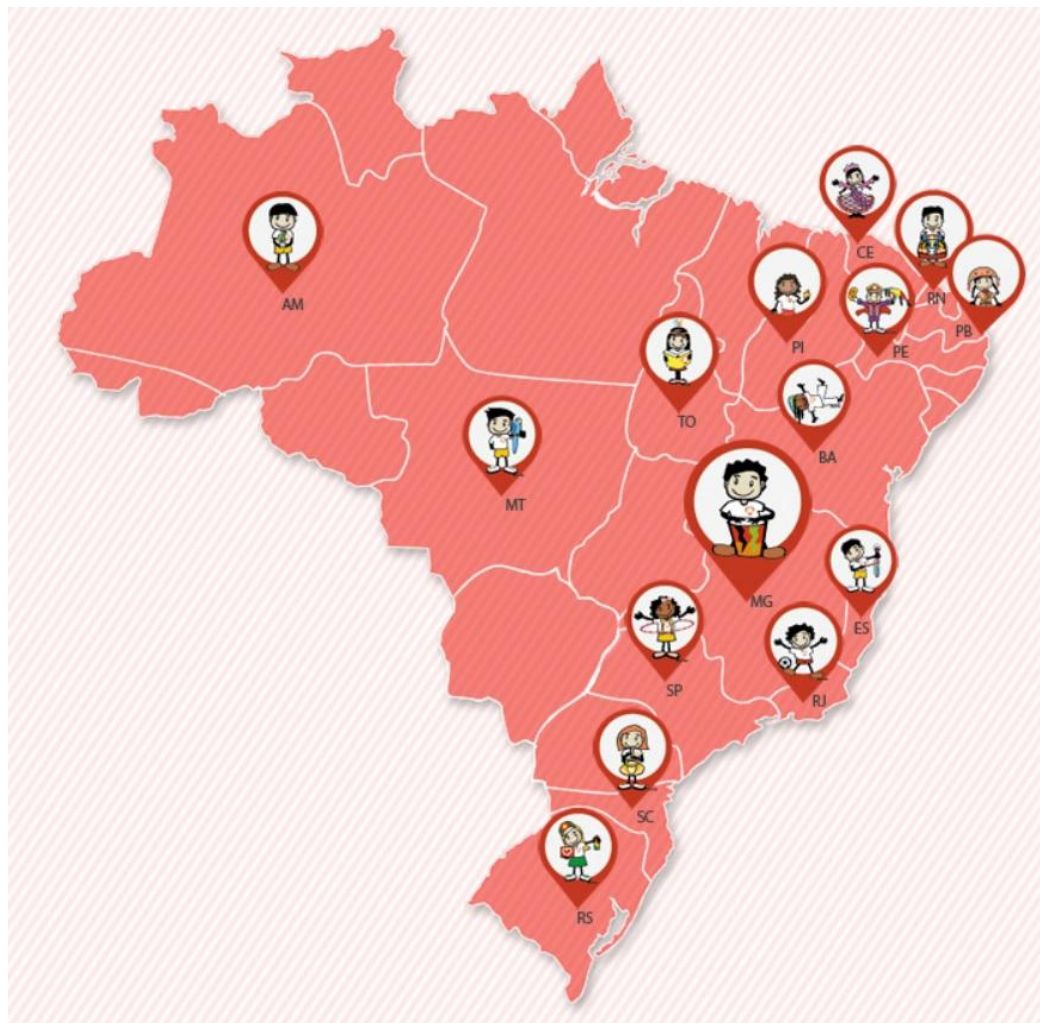
D'Educació Popular perquè promou i treballa per a desenvolupar els potencials humans, impulsant l'adquisició de coneixements, habilitats, destreses i valors, inserint-se en mitjans populars i marginats, i assumint com a punt de partida que l'educació ha de transformar la realitat.

És Integral perquè entén que l'educació arriba a totes les dimensions de la persona, té diverses modalitats educatives, integra ciència - tècnica i treball, desenvolupa actituds i valors, integra els contextos familiar i comunitari, i promou un procés orientat a formar "en i per a la vida" i "en i per al treball productiu". Fé e Alegria entén a la persona des d'una visió global, en totes les seves relacions i en la diversitat de les etapes del seu creixement evolutiu.

És de Promoció Social perquè pretén, des dels sectors exclosos, superar les injustícies i contribuir a satisfer les seves necessitats, incidir en el desenvolupament econòmic, social, polític, cultural i religiós. Per tant, Fé e Alegria treballa per a la construcció d'una societat justa, fraterna, democràtica i participativa, fent que les persones i les comunitats siguin protagonistes del seu desenvolupament.

3.3 Fé e Alegria Montes Claros, Minas Gerais, Brasil.

La Fundació Fé e Alegria del Brasil treballa a quinze dels Estats del país (*Figura 1*): Rio Grando do Sul, Santa Catarina, São Paulo, Rio de Janeiro, Minas Gerais, Espírito Santo, Bahia, Tocantins, Piauí, Pernambuco, Paraíba, Rio Grande do Norte, Ceará i Amazonas.

Figura 1.- Mapa de les regions on es troba Fé e Alegria Brasil

Font: Fé e Alegria Brasil (2014)

Dins l'Estat de Minas Gerais, la Fundació es localitza en dos ciutats: Santa Luzia i Montes Claros. A la ciutat de Montes Claros la Fundació treballa en quatre centres: Santa Rafaela, Nhá Chica, São Luiz Gonzaga i Santo Inácio de Loyola. El projecte es desenvoluparà a la ciutat de Montes Claros, localitzada al nord de Minas Gerais.

Tal i com observem en els diversos Planos de Ação de Fé e Alegria Montes Claros (2014), Montes Claros és una ciutat mitjana, important en el desenvolupament econòmic de la regió. Rica en possibilitats i noves alternatives d'inversions, està considerada un enllaç entre els principals centres de poder del país, per la seva localització geogràfica i el creixement del sistema de carreteres, essent avui el cinquè municipi més gran en població dins l'Estat de Minas Gerais dels 853 que existeixen. També és la segona connexió de carreteres més gran del país. La població de Montes Claros té 361.915 habitants (dades IBGE, 2011) i aproximadament el 95% de la seva població viu en àrea urbana.

Figura 2.- Mapa dels Estats del Brasil

Font: OEA y el Grupo Coimbra de Universidades Brasileiras (GCUB)

Figura 3.- Mapa del Municipi de Montes Claros, al Nord de Minas Gerais

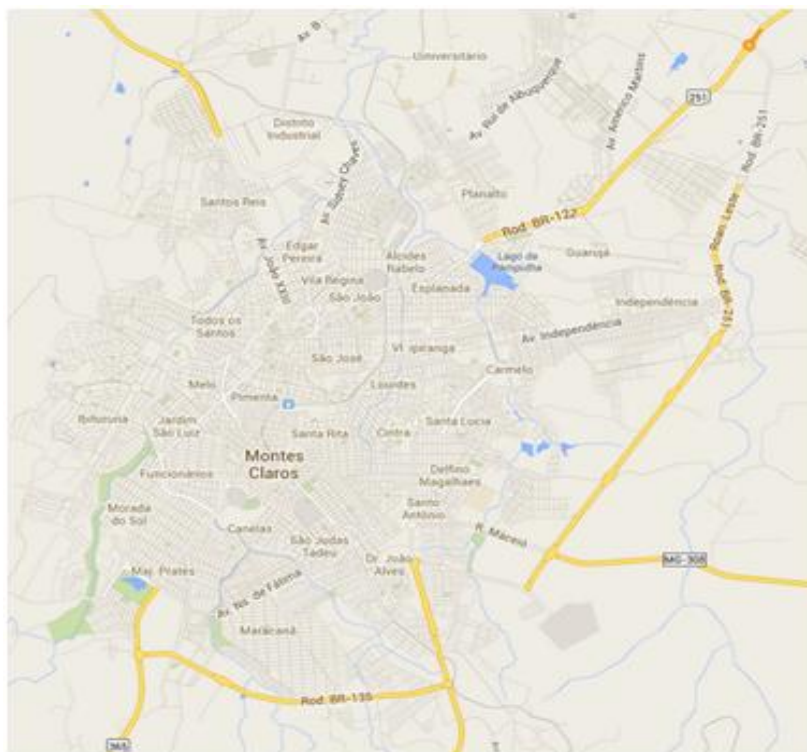
Font: pt.wikipedia.org

En els dos mapes presentats anteriorment, en el primer (*Figura 2*) podem observar l'estructura estatal del Brasil, marcat amb vermell l'Estat de Minas Gerais. En el segon mapa (*Figura 3*), i situats ja dins l'Estat, es destaca la ciutat de Montes Claros.

Des del punt de vista geopolític, la regió a la que pertany Montes Claros, que rep el nom d'Àrea Mineira del Nordeste, ocupa una àrea de 120.701 quilòmetres quadrats, corresponent al 20,7% del territori de l'Estat de Minas Gerais. Les característiques geofísiques de la regió, amb els seus ecosistemes tropicals i secs, el seu clima semiàrid i les precàries condicions de vida de la gran majoria de la població, s'assemblen molt a les característiques predominants del Nordeste brasiler. Per això va ser incorporada a l'àrea d'actuació de la Superintendência de Desenvolvimento do Nordeste (SUDENE), en una perspectiva de polítiques governamentals per a incrementar el desenvolupament i promoure la seva modernització.

Figura 4.- Mapa del perímetre urbà de Montes Claros.

Font: Google Maps

Tenint en compte l'índex de Desenvolupament Humà (IDH), el Nord de Minas Gerais té un IDH del 0,54, inferior al IDH del Nordeste brasiler (0,548), la regió més pobre del Brasil. D'acord amb el PNUD (Programa de les Nacions Unides pel Desenvolupament), Montes Claros està en el dissetè lloc en el rànquing de Minas Gerais, dins dels 853 municipis, amb un IDH del 0,770. En mitjana al Nord de Minas Gerais, el 75% de la població viu sota el llindar de la pobresa (ingrés per capità sota el 0,5 del salari mínim).

Pel treball de qualitat que desenvolupa, Fé e Alegria, a la ciutat de Montes Claros, és membre titular del Consell Municipal dels Drets de la Infància i l'Adolescència i del Consell Municipal de Serveis Socials, a més d'haver estat semifinalista del premi Itaú UNICEF el 2013 i haver estat finançada per la Fundació Banc del Brasil el 2012, amb el desenvolupament del projecte "Teixint Xarxes contra l'explotació sexual dels nens" i el Programa de Nens Esperança/UNICEF el 2013 per a la compra d'un vehicle. Pels propers anys, l'equip de Fé e Alegria vol treballar en una major perspectiva d'integració en els òrgans de presa de decisions, per poder actuar de manera significativa en l'àmbit de les polítiques públiques.

3.4 Educació Inclusiva des de Fé e Alegria Internacional. Què entén i què fa.

Tal i com ho trobem descrit a la Revista Internacional de Fe y Alegría (2014) "*Educación Inclusiva en la Misión de Fe y Alegría*", l'ideari de Fé e Alegria en relació a l'educació inclusiva ens anima a creure en ella, tenint clara la premissa de que qualitat i equitat van de la mà, i la diversitat es veu des de la perspectiva de ser font de riquesa.

Com es diu a la revista:

"En el XLIV congreso de Fe y Alegría sobre "Educación Inclusiva y sus desafíos" concluimos que la educación inclusiva es un derecho de todas las personas y que está directamente relacionado con nuestra identidad y razón de ser. La inclusión es intrínseca al origen y misión de Fe y Alegría y a su labor de educación popular y promoción social: trabajar con y para los sectores excluidos" (Fe y Alegría, 2014: 19).

És des de l'educació popular que Fé e Alegria entén i practica l'educació inclusiva. La lluita perquè el dret a una educació inclusiva i de qualitat arribi a tothom es fa des del poble, entenent que l'educació és el motor de canvi de determinades realitats socials d'exclusió cap a realitats socials inclusives.

Fé e Alegria és conscient de les diferents formes d'exclusió que pateixen moltes persones, formes d'exclusió que violen els drets humans. Des de la indignació que aquest context provoca, sorgeix la reacció i denuncia d'una societat que produeix exclusió, i neix el compromís per a una educació inclusiva.

Tal i com es defineix a la Revista Internacional de Fe y Alegría (2014) "*Educación Inclusiva en la Misión de Fe y Alegría*":

"La base de la apuesta de Fe y Alegría por una educación inclusiva está en que "todos los seres humanos tienen igual dignidad y porque esta dignidad es absoluta en cada una y cada uno, porque tenemos dignidad simplemente por ser seres humanos. Ella no depende de nada ni de nadie. Esta dignidad no puede crecer ni

disminuir. Es igual para todas y todos siempre". Y tenemos "fe en que todos somos hijos de Dios y en que los más pobres, necesitados y excluidos son los preferidos de Dios". (Fe y Alegría, 2014: 20)

Fé e Alegria assumeix que l'educació transforma les societats. A partir d'aquí, invita a no fugir de la realitat, sinó a submergir-se en ella i a fer el possible per humanitzar-la.

3.5 Educació Inclusiva davant l'exclusió segons Fé e Alegria,

"Todos los seres humanos nacen libres e iguales en dignidad y derechos y, dotados como están de razón y conciencia, deben comportarse fraternalmente los unos con los otros"

Declaració Universal de Drets Humans, (Art. 1)

Fé e Alegria considera que l'educació inclusiva és un dret en la construcció de societats justes, equitatives i democràtiques, integrant en la seva definició una educació equitativa i de qualitat. Això queda reafirmat per les conferències internacionals promogudes per la UNESCO, una d'elles amb el títol de *"La educación inclusiva: el camino hacia el futuro"* (UNESCO, 2008).

Fé e Alegria opta per una educació inclusiva, assumint que l'educació és un mitjà per transformar les realitats d'exclusió, i que l'educació ha d'estar oberta a la diversitat de persones que viuen en exclusió social, econòmica, de gènere, religiosa, cultural, física, psicològica, fisiològica, o de qualsevol tipus. Fé e Alegria entén que és amb aquestes persones amb les que s'ha de treballar per aconseguir millors relacions socials i de poder, i per tant assumeix el desafiament d'avançar cap a una educació cada cop més inclusiva.

Fé e Alegria entén la diversitat com una riquesa i l'acull sense pretendre l'homogeneïtzació dels educands/educandes i dels educadors i educadores. Fé e Alegria assumeix aquesta perspectiva des de la seva identitat i missió, que és el lloc i la perspectiva dels pobres, marginats i exclosos als que Fé e Alegria serveix. Fé e Alegria acull la diversitat, la valora i la celebra des de tots els contextos i comunitats educatives on treballa (educació formal i no formal, radiofònica, tècnica, de inserció laboral, especial, de promoció social i desenvolupament comunitari, etc.), i afirma que això omple i enriqueix a les comunitats i a cada un de nosaltres.

3.6 Educació Inclusiva des de Fé e Alegria Montes Claros.

En el *Projeto de Educação Especial Inclusiva na Fundação Fé e Alegria Montes Claros/ MG*, Karoline Pereira Gomes (2014), psicòloga de Fé e Alegria, explica que la fundació compta amb una sala de recursos multifuncionals per a dur a terme, amb els infants de la fundació (educació formal i no formal), uns Serveis Educatius Especialitzats. S'ha de tenir en compte que l'atenció educacional especialitzada és una modalitat educacional que complementa, no

substitueix, i que es desenvolupa d'acord a les necessitats educatives específiques de cada participant.

Segons Karoline Pereira (2014), encara existeixen molts dubtes sobre com ha de ser el procés d'escolarització dels i les alumnes amb necessitats educatives especials a les classes d'escoles regulars. Segons aquesta psicòloga, hi hauria d'haver un ensenyament col·laborador, un model de prestació de serveis d'educació especial en el qual un educador comú i un educador especial comparteixen la responsabilitat de planificar, ensenyar i avaluar la instrucció d'un grup heterogeni d'estudiants.

Karolina Pereira (2014), justifica aquest projecte tenint en compte la proposta educativa de Fé e Alegria:

“ser único, completo e indivisível que precisa ser atendido em suas necessidades de atenção, afeto, segurança, saúde e aprendizado sobre si e sobre o meio em que vive para que possa desenvolver-se como pessoa autônoma e cidadã, historicamente situada” (Fé e Alegria, 2009: 37).

"ser únic, complet i indivisible que necessita ser atès en la seva necessitats d'atenció, d'afecte, seguretat, salut i aprenentatge sobre si mateix i el medi ambient en què viu, perquè pugui desenvolupar-se com a persona autònoma i ciutadana, històricament situada" (Fé e Alegria, 2009: 37).

També ho justifica per tal de garantir els drets de les persones amb deficiència, esmentats a la Legislació Nacional en la Llei Nº 7.853 del 24 d'octubre del 1989 “Lei Federal Direito das Pessoas portadoras de Deficiência” (Llei Federal de Drets de les Persones amb Diversitat Funcional).

Tenint en compte la realitat i la informació presentada, Fé e Alegria vol tenir i posar en marxa un projecte d'educació inclusiva avui en dia, amb uns marcs teòrics clars i ben consolidats, però que encara està en procés de construcció.

3.7 Diagnòstic de Montes Claros.

Com podem veure en la taula presentada (Taula 1), la diversitat funcional a Montes Claros és una realitat molt present, amb una població de quasi 90.000 persones que presenta algun tipus de deficiència visual, auditiva, motora o mental. S'ha de tenir en compte, com ja s'ha comentat en punts anteriors, que la població de Montes Claros és al voltant dels 400.000 habitants.

Taula 1.- Població de persones amb algun tipus de diversitat funcional

POBLACIÓ DE PERSONES AMB ALGUN TIPUS DE DIVERSITAT FUNCIONAL			
Diversitat Funcional	Severitat	Minas Gerais	Montes Claros
Visual	Ceguera total	45.015	664
	Gran dificultat	591.313	10.113
	Alguna dificultat	2.703.412	36.679
Auditiva	Sordesa total	32.355	481
	Gran dificultat	199.251	3.060
	Alguna dificultat	769.739	12.582
Motora	Dificultat total	78.615	1.202
	Gran dificultat	404.448	6.404
	Alguna dificultat	895.153	13.736
Mental/Intel·lectual		300.676	4.636
Total de població amb alguna diversitat severa		1.651.673	26.560
Totals		6.019.977	89.557

Font: Pereira (2013). Elaborat a partir del Cens del 2010, 2012.

Tenint en compte aquestes dades, és evident la necessitat de que totes aquestes persones tinguin l'accés garantit de manera natural als serveis bàsics, com poden ser el del lleure i l'educació.

Anar construint poc a poc societats més humanes i sensibilitzades amb la temàtica, farà que tothom pugui desenvolupar les seves capacitats individuals de manera més còmode, sentint-

se inclòs en una societat on les diferències són percebudes de manera enriquidora i on tots aprenem dels altres.

3.8 Barris on actua Fé e Alegria.

CARMELO

El *Centre Social de Educação e Cultura São Luiz Gonzaga* actua a la regió coneguda com "Grande Independência" (barris Monte Carmelo I i II, Carmelo, Independência, Acácias, Interlagos, Vila Real, Santos Dumont, Nova Suíça, Santa Laura i Esplanada). Aquesta àrea (Figura 5) concentra diversos serveis bàsics, com el Programa Saúde da Família (PSF), Centro de Referência de Assistência Social (CRAS), escoles públiques, Serviço Social do Transporte i Serviço Nacional de Aprendizagem do Transporte (Sest/Senat), associacions d'habitants i esglésies catòliques i evangèliques.

Figura 5.- Mapa de la regió Grande Independência, on actua Fé e Alegria

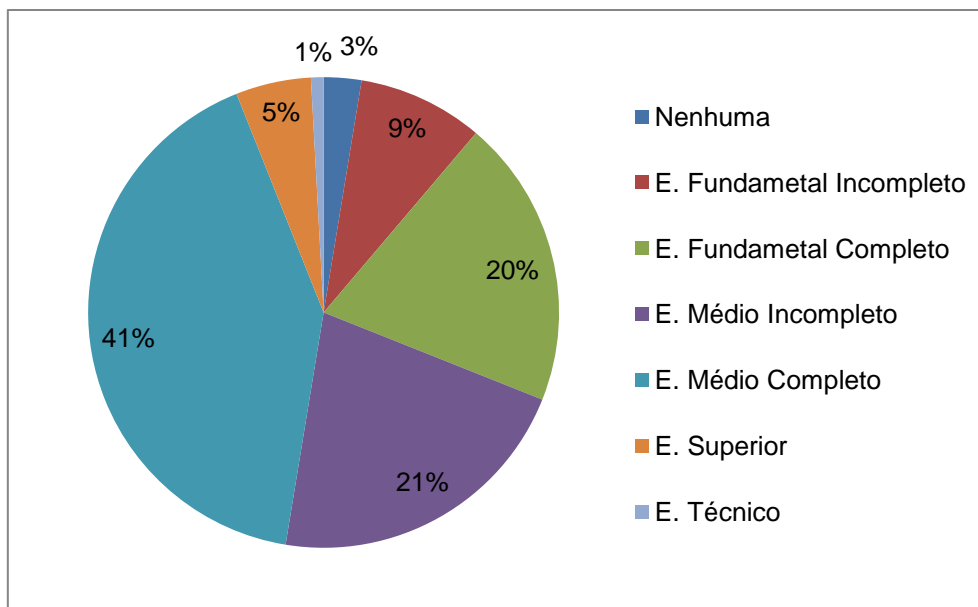

Font: Fé e Alegria Montes Claros (2014)

El diagnòstic que es realitza es basa en dades extretes del Plano de Ação de São Luiz Gonzaga (Fé e Alegria Montes Claros, 2014b) (Figures 6 a 14), que es va realitzar del maig al setembre del 2013 per part del sector social de Fé e Alegria Montes Claros, i en el que es

van identificar les principals característiques de la regió atesa. Destaquem alguns gràfics sobre el barri del Carmelo:

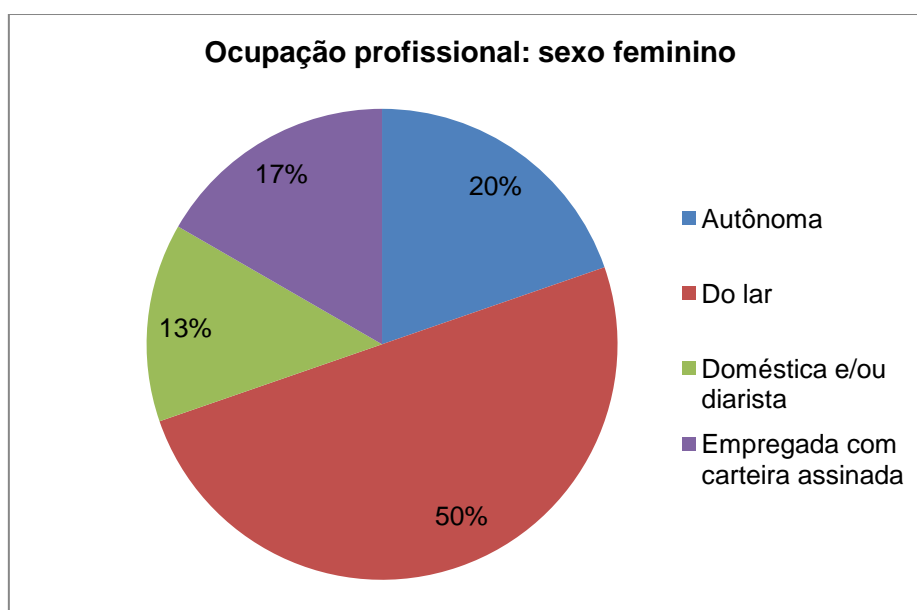
Figura 6.- Escolaritat dels pares, mares o responsables

Font: Fé e Alegria Montes Claros (2014b)

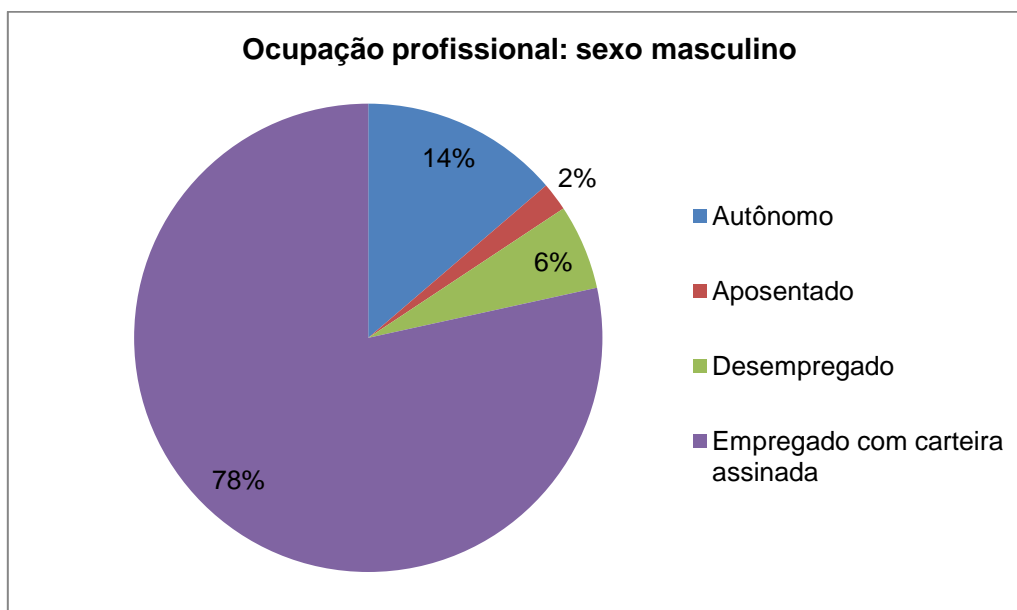
Van ser entrevistades 116 persones, sense contar infants i adolescents.

Figura 7.- Ocupació professional sexe femení (mare, àvia o responsable)

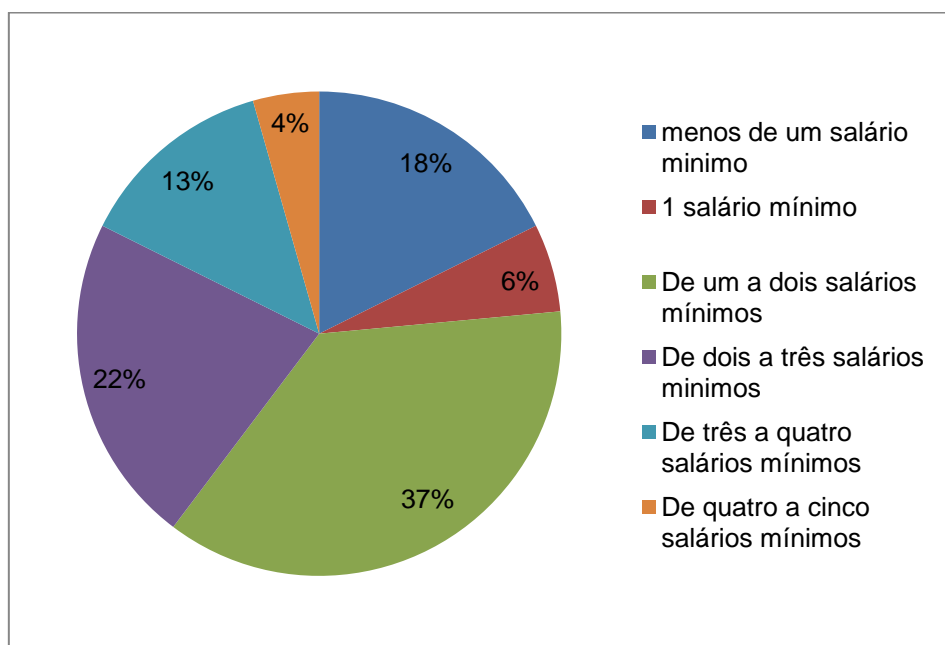
Font: Fé e Alegria Montes Claros (2014b)

Figura 8.- Ocupació professional sexe masculí (pare, avi o responsable)

Font: Fé e Alegria Montes Claros (2014b)

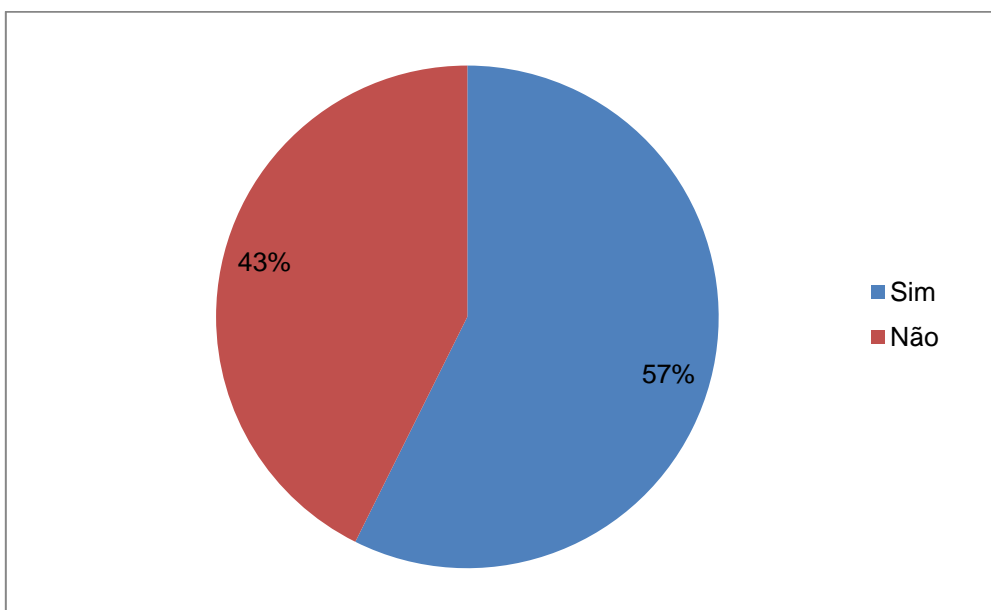
Figura 9.- Renda familiar

Font: Fé e Alegria Montes Claros (2014b)

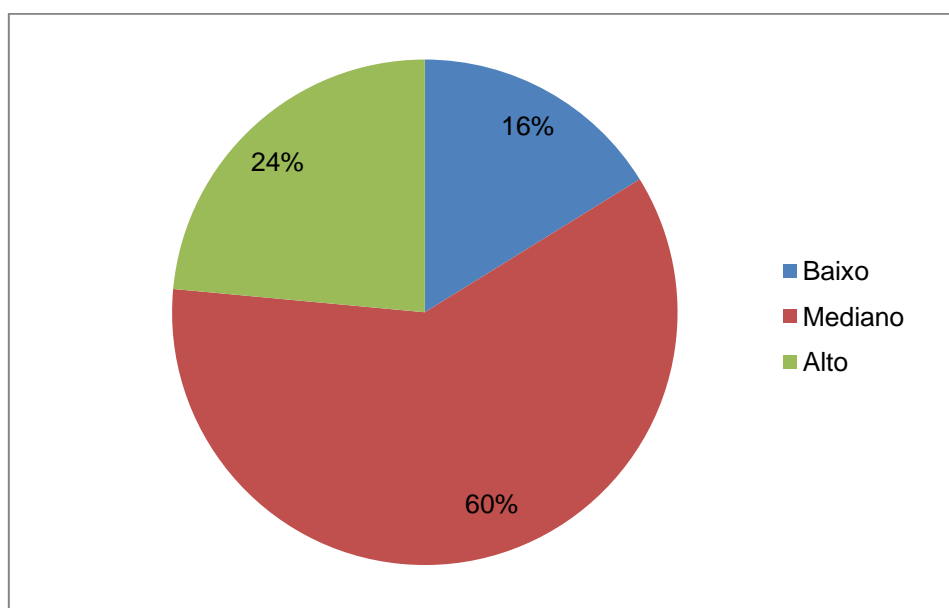
Figura 10.-Beneficiaris del Programa Bolsa Família

Font: Fé e Alegria Montes Claros (2014b)

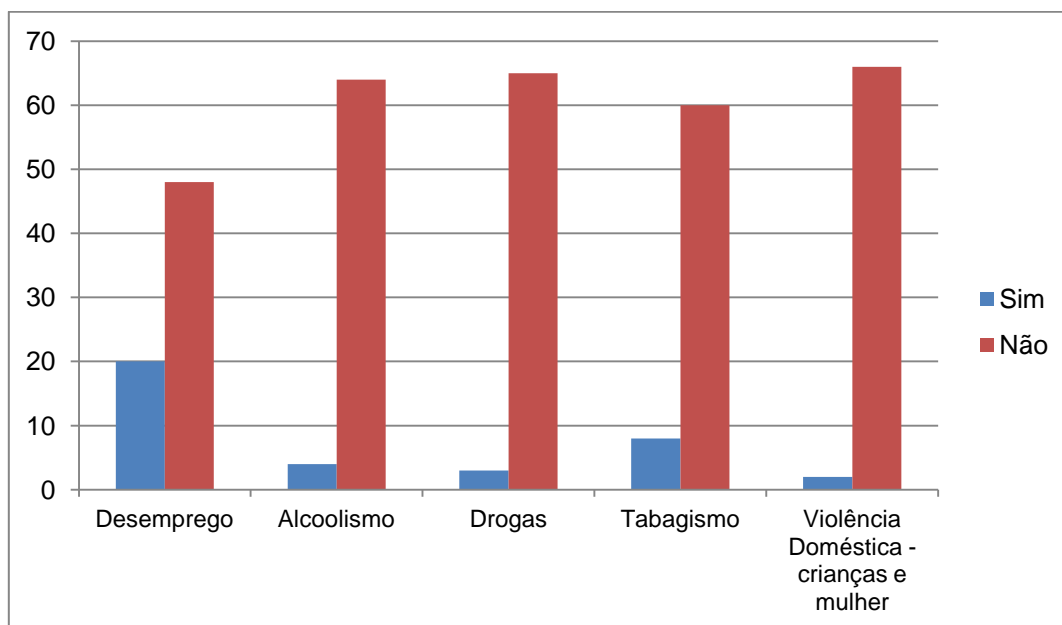
El Programa Bolsa Família és una ajuda econòmica de l'Estat, per aquelles famílies més desfavorides i amb pocs ingressos.

Figura 11.-Índex de violència al barri

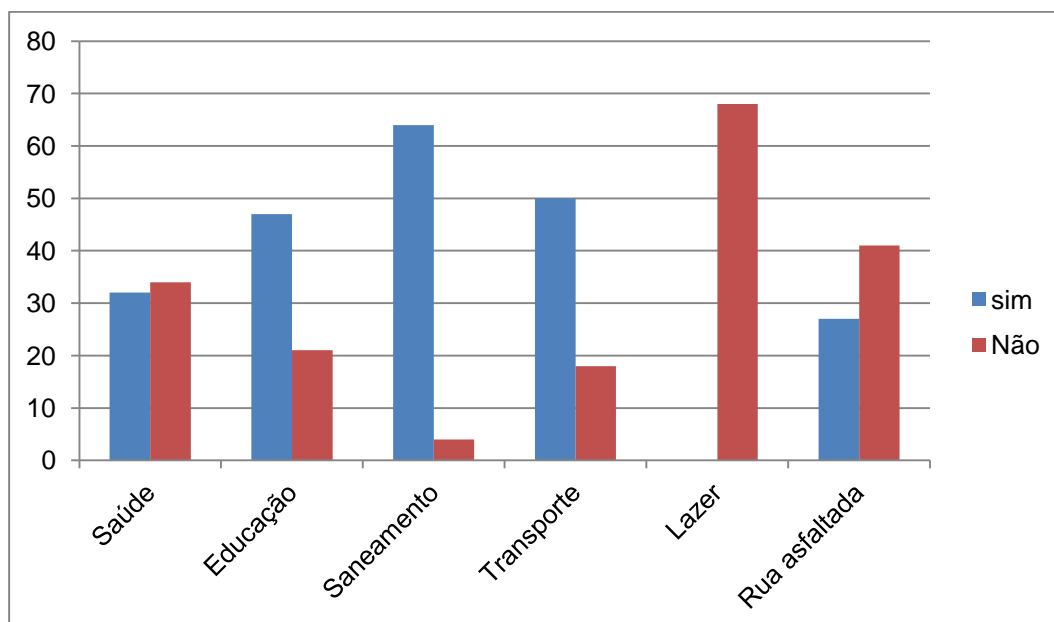
Font: Fé e Alegria Montes Claros (2014b)

Figura 12.-Situacions viscudes per les famílies (any 2013)

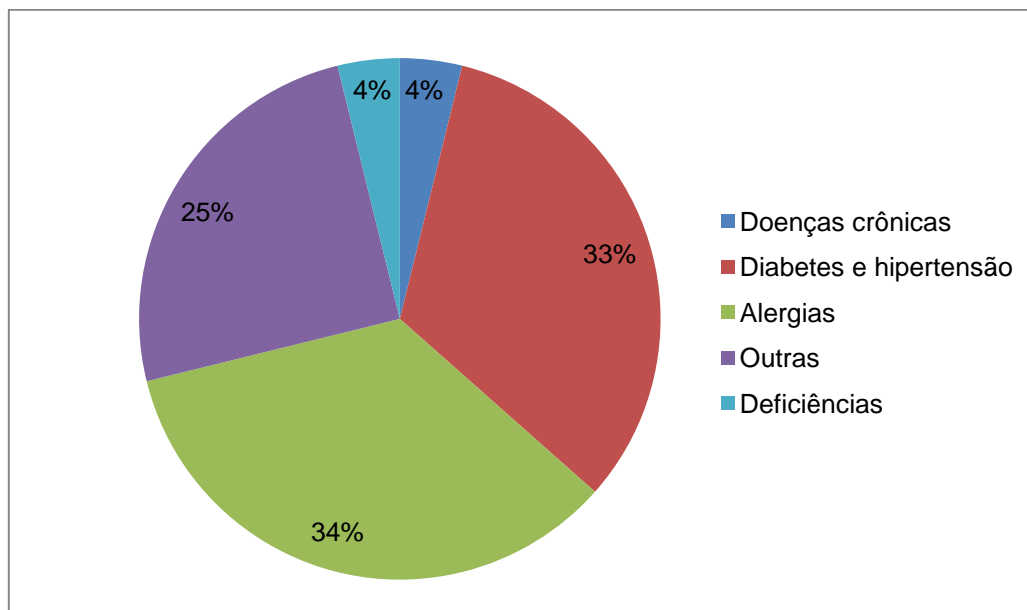
Font: Fé e Alegria Montes Claros (2014b)

Figura 13.-Serveis que s'han ofert al barri

Font: Fé e Alegria Montes Claros (2014b)

Figura 14.- Problemes de salut que han patit les famílies dels barris entrevistats

Font: Fé e Alegria Montes Claros (2014b)

Per a fer un projecte inclusiu és molt important tenir present el context on es desenvoluparà. El diagnòstic presentat anteriorment es basa en dades extretes del Plano de Ação - São Luiz Gonzaga (Fé e Alegria Montes Claros, 2014b) (Figures 6 a 14), i entre aquestes destaquem el baix nivell socioeconòmic de la població, amb persones que tenen una baixa assistència a l'escola o són analfabetes. A més, un sector força nombrós de persones d'aquests barris depèn del Programa Bolsa Família i altres projectes d'assistència econòmica, el que representa una alerta sobre la situació de dependència que hi ha en la població. Com se'ns ha dit diverses vegades, en molts casos aquestes ajudes són contraproductives, ja que les famílies les utilitzen per acomodar-se i no les acaben de fer servir per a sortir de la pobresa.

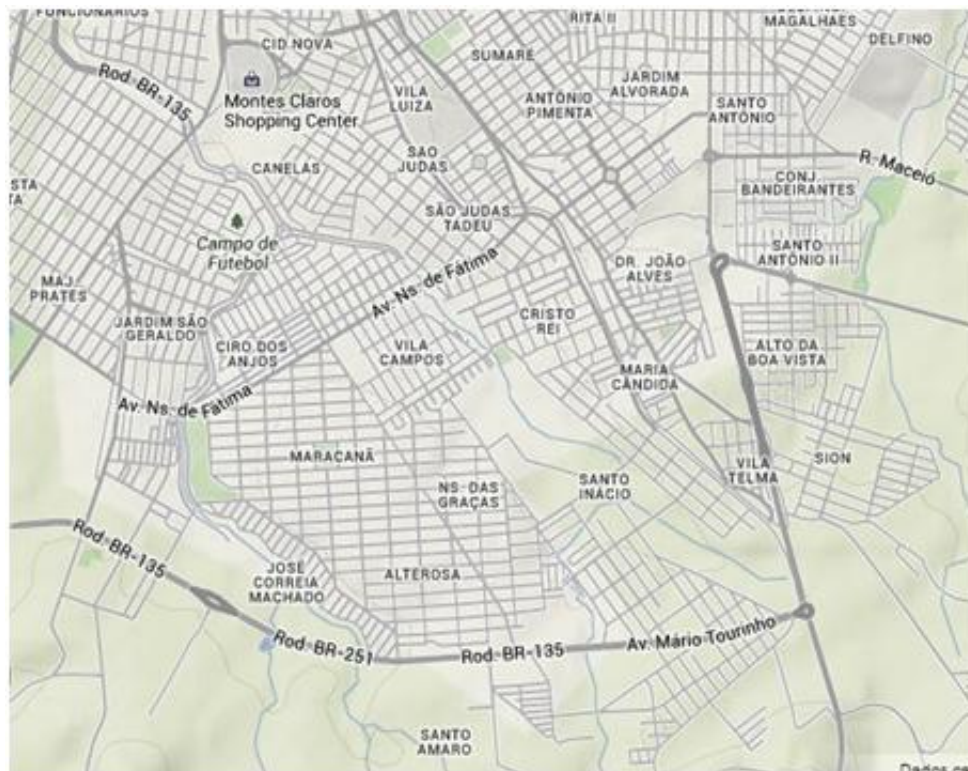
Segons el Plano de Ação - São Luiz Gonzaga (Fé e Alegria Montes Claros, 2014b), les zones més perifèriques (Vila Real, Santos Dumont i Acácias) es troben en una situació més aguda de pobresa, i són àrees on els serveis públics són més escassos, amb dificultats per accedir al transport i a les escoles, i amb inexistència d'alternatives d'oci, parc, zones esportives o espais culturals.

També podem comprovar com la inclusió no està separada de la situació social d'un barri. Un barri on els aspectes de salut trontollen, on s'ha presenciada durant el 2013 un 60% de violència al carrer i que, tot i haver ofert serveis de barri, l'oci continua sent pràcticament inexistent, difícilment podrem veure un treball comunitari on la inclusió social hi estigui present. És per això que valorem la importància de fer un treball inclusiu amb profunditat, sensibilitzant alhora a tota una comunitat amb escassetat d'oci i activitat.

MARACANÃ

El Centre Social de Educaçã e Cultura Santo Inácio de Loyola i el Centro de Educaçã Infantil Nhá Chica estan situats a la Região do Grande Maracanã, de la Zona Sud de la ciutat de Montes Claros, formada per 15 barris (Alterosa, Alterosa II, Vila Itatiaia, Nossa Senhora das Graças, Conjunto José Corrêa Machado, Dona Gregória, Nossa Senhora das Graças, Vila Greice, Conjunto Joaquim Costa, Vila Campos, Ciro dos Anjos, Conjunto Olga Benário, Santo Inácio, Santa Rafaela e Maracanã). Aquests barris (Figura 15) requereixen una atenció especial per a millorar les situacions d'empobriment i per a la promoció humana dels infants, adolescents, joves, famílies i comunitats.

Figura 15.-Mapa de la regiõ Grande Maracanã, àrea on actua Fé e Alegria

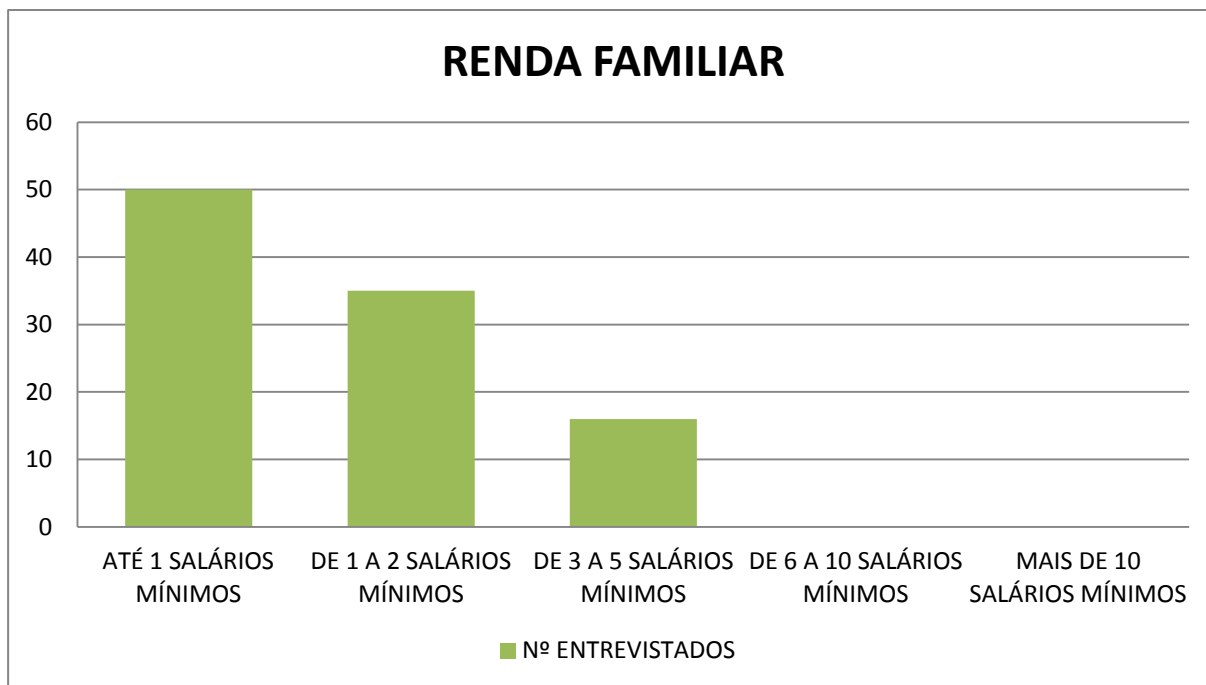

Font: Fé e Alegria Montes Claros (2014c)

Al iniciar els treballs a la regiõ Grande Maracanã a la ciutat de Montes Claros, la Fundaçã Fé e Alegria, a través del sector social, va desenvolupar una recerca amb l'objectiu de conèixer la realitat i les necessitats de les famílies i de la comunitat on va començar a actuar. A partir d'aquí, va ser possible el diagnõstic de la situaciõ socioeconõmica i les expressions més socials que justifiquen l'actuaciõ de Fé e Alegria en aquesta comunitat. Van ser aplicats 101 qüestionaris amb les famílies ateses des de Fé e Alegria.

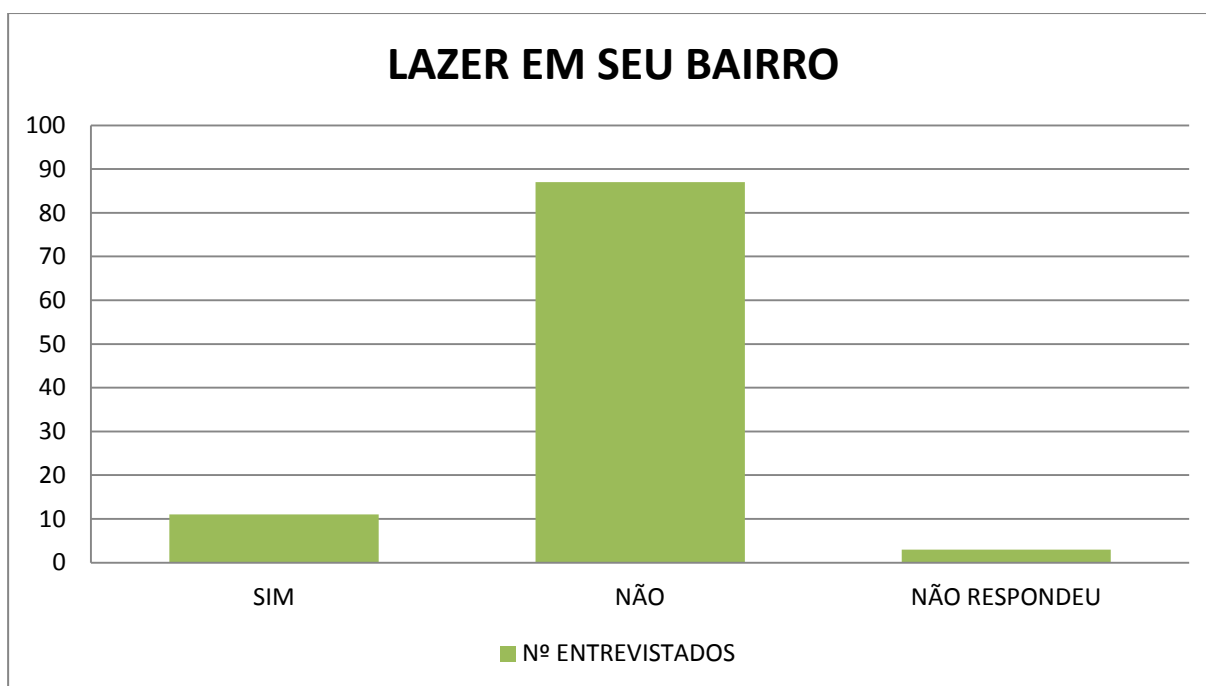
Destaquem alguns gràfics (*Figures 16 a 18*), segons el Plano de Ação - Santo Inácio de Loyola (2014), sobre el barri de Maracanã.

Figura 16.-Renda familiar. Número de salaris mensuais

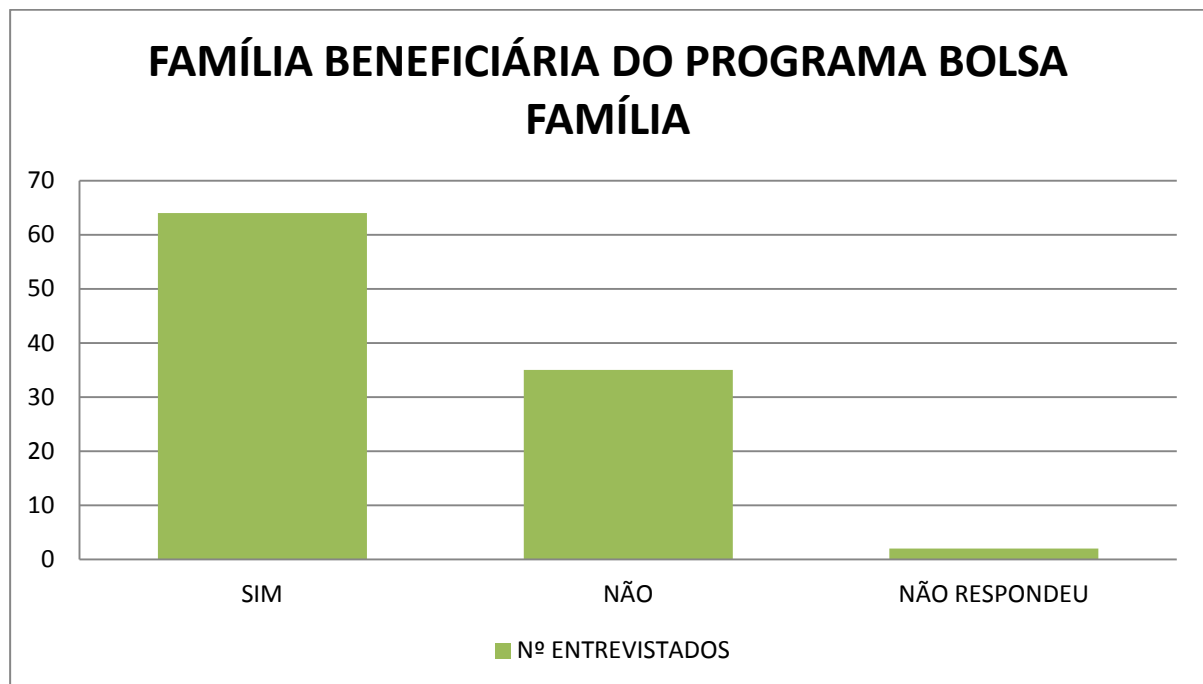
Font: Fé e Alegria Montes Claros (2014c)

Figura 17.-Espais d'oci que hi ha al barri

Font: Fé e Alegria Montes Claros (2014c)

Figura 18.- Famílies beneficiades pel Programa Bolsa Família

Font: Fé e Alegria Montes Claros (2014c)

A partir de les dades obtingudes, queda constància que Fé e Alegria actua en la perspectiva de contribució per a la prevenció de les situacions de risc social, orientant als participants en la construcció i reconstrucció de la seva història.

Tal i com trobem al Plano de Ação - Santo Inácio de Loyola (Fé e Alegria Montes Claros, 2014c), des de Fé e Alegria es reconeixen les fortes pressions que els processos d'exclusió sociocultural creen en les famílies brasileres. Una de les coses que diu el Plano de Ação és la importància de treballar amb les famílies, com espai privilegiat i insubstituïble de protecció, socialització i cura.

Tal i com hem dit en la reflexió sobre el barri del Carmelo, destaquem la importància de conèixer el context on es desenvoluparà la nostra acció, i afegim la idea de treballar amb les famílies, punt essencial en el que actuarà el nostre projecte.

SANTA RAFAELA

El *Centro de Desenvolvimento Comunitário Santa Rafaela* està situat en aquest barri de Montes Claros, i segons el Plano de Ação - Santa Rafaela (Fé e Alegria Montes Claros, 2014a), està localitzat en una àrea de gran vulnerabilitat social, marcada per la incidència del tràfic de drogues, violència i criminalitat. Presenta problemes en relació al transport urbà públic i serveis com l'atenció mèdica, manca d'asfalt als carrers, policies i seguretat.

Líders comunitaris de la zona expressen la necessitat d'una major participació del poder públic i d'altres entitats cíviques i socials, per a que moltes de les situacions que anteriorment s'han comentat es puguin solucionar.

Un dels problemes principals que la comunitat del barri de Santa Rafaela presenta és l'atur, juntament amb la falta d'ingressos i oportunitats per a millorar la qualificació personal o el nivell d'estudis. Les famílies necessiten ser orientades per a buscar noves oportunitats de treball, serveis, i noves formes d'orientació en la vida en qüestions de salut i prevenció de riscos socials, com els que s'han comentat en paràgrafs anteriors.

Tal i com informa el Plano de Ação - Santa Rafaela (Fé e Alegria Montes Claros, 2014a), l'escolaritat al barri de Santa Rafaela és baixa, i gran part dels joves de la comunitat no acaben els estudis, el que perjudica la futura inserció al món laboral.

Tenint en compte el context del barri, considerem necessari realitzar un treball comunitari amb els infants, joves i adults de la regió. En un context on les persones sense deficiència ja tenen dificultats per accedir a un servei tan bàsic com el de la salut, creiem que és important construir un projecte comunitari que faciliti l'accés a totes les persones excloses del sistema, principalment a les que tenen algun tipus de diversitat funcional, ja que encara patiran més la marginalitat i les dificultats per accedir a un cert benestar.

3.9 Diagnòstic a partir dels qüestionaris realitzats.

Durant el període de pràctiques a Brasil, es van realitzar 90 qüestionaris relacionats amb la inclusió social, la diversitat funcional i la situació actual al Municipi de Montes Claros i als barris on actua Fé e Alegria: Maracanã, Santa Rafaela i Carmelo.

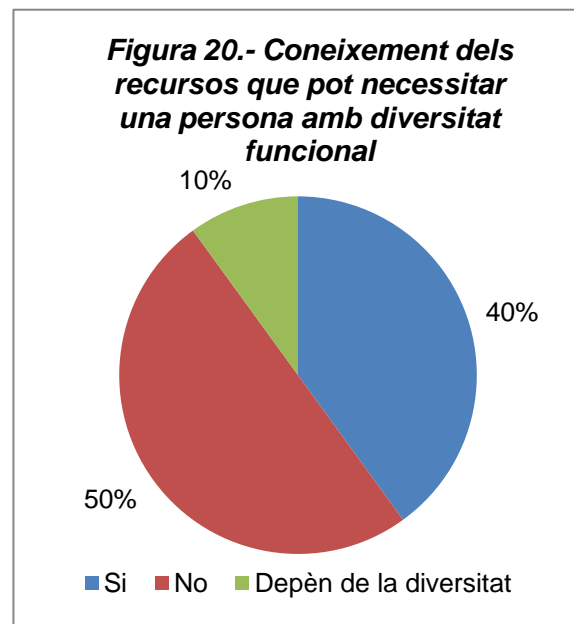
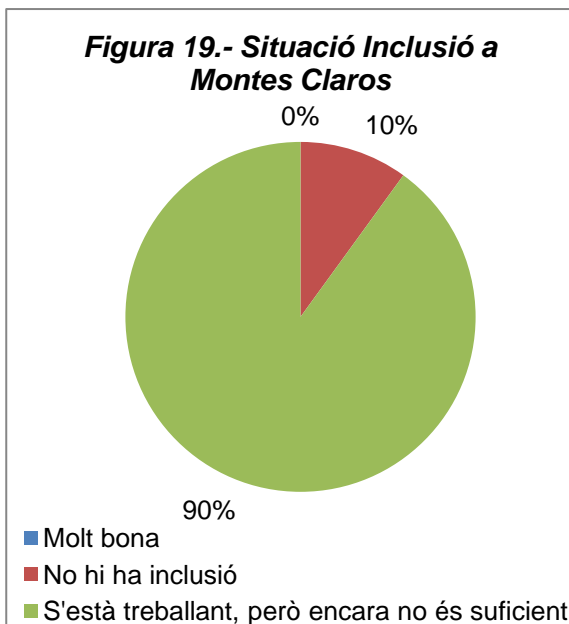
Els qüestionaris estan repartits de la següent manera: 30 qüestionaris realitzats a membres de les diferents comunitats (barris), 30 realitzats a diferents professionals de Fé e Alegria, i 30 més realitzats entre els diferents participants (infants, adolescents i joves) de la Fundació.

A continuació, es presenten les diferents gràfiques que s'han extret de l'anàlisi d'aquests qüestionaris. Les següents gràfiques s'han escollit en funció de la rellevància que considerem que tenen en el projecte.

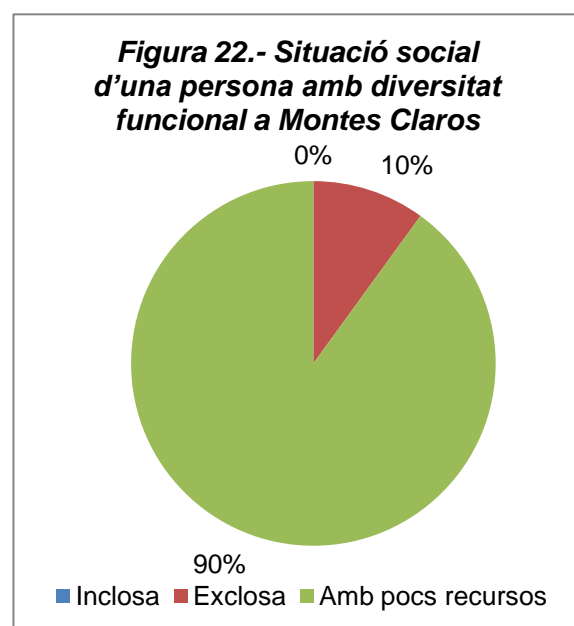
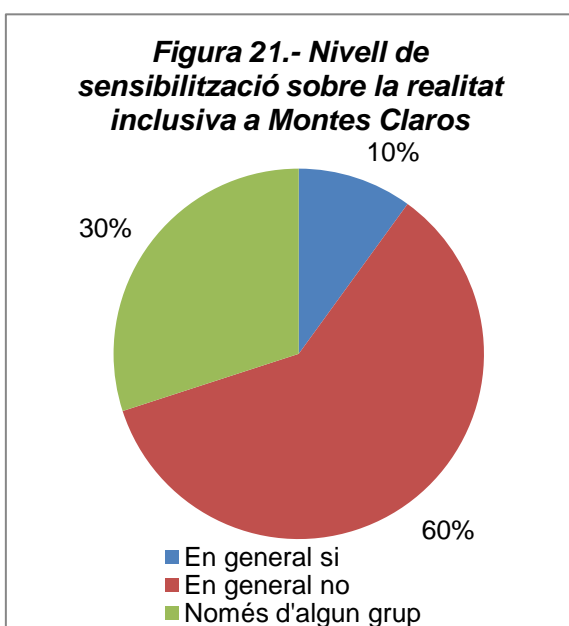
Anàlisi de les respostes de la comunitat:

Tal com s'observa a la *Figura 19*, segons la gran majoria de les persones que han realitzat els qüestionaris, no hi ha una inclusió social total a la ciutat de Montes Claros, però hi han diferents entitats que estan començant a treballar per aconseguir-la. Pensem que des

d'aquest punt de vista, un projecte inclusiu pot ser un gran pas cap a una realitat inclusiva més completa.

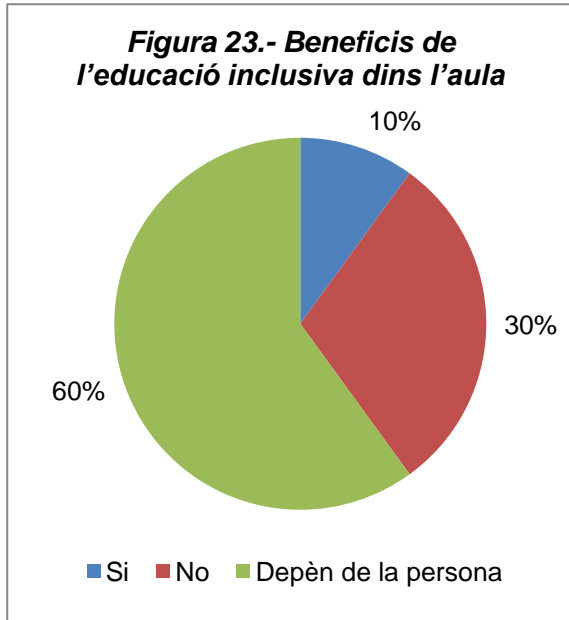

Tenint en compte la *Figura 20*, el 50% de les persones entrevistades de la comunitat no saben els recursos que pot necessitar una persona amb diversitat funcional, i si més no, el 10% de les persones entrevistades responen que depèn de la diversitat si que sabrien quins són els recursos necessaris. Si tenim en compte aquestes dades, el projecte que proposem ajudaria a donar més informació i coneixements en aquest sentit, i a que les persones de la comunitat estiguessin més preparades sobre els recursos adients que algú amb diversitat funcional pot necessitar.

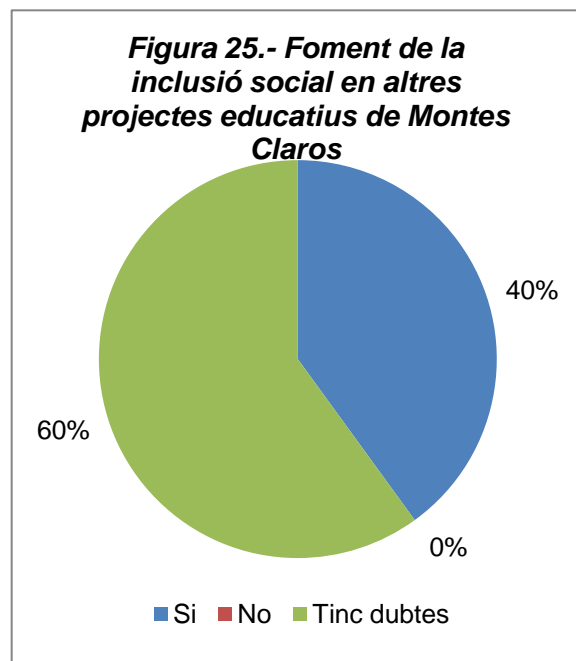
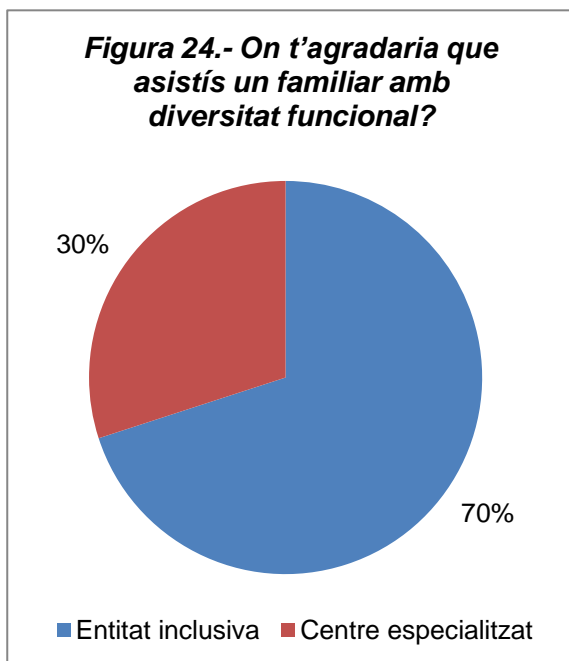

Tenint en compte els gràfics anteriors (*Figures 21 i 22*), podem observar que un 60% de les persones de la comunitat creuen que de cara a la diversitat funcional no hi ha gaire sensibilització en la societat, i que par tant les persones amb diversitat funcional no disposen dels recursos necessaris per a gaudir d'una vida digna.

La *Figura 23* ens mostra que no totes les persones pensen que pugui ser beneficiós un projecte inclusiu en una aula. En aquest sentit, pensem que aquest detall serà important en punts més avançats del projecte, tenint en compte que no totes les persones amb diversitat funcional estaran preparades per entrar en un projecte inclusiu. Així doncs, s'haurà de fer una selecció prèvia de les persones amb diversitat funcional que vulguin entrar en el projecte, per veure en quin moment es troben i si la participació a la Fundació pot ser positiva per a ells.

Tenint en compte la *Figura 24*, a un 70% de les persones que han realitzat els qüestionaris, els hi agradaria portar a un familiar amb diversitat funcional a una entitat inclusiva. No obstant, observem que també consideren important el tracte especialitzat que les persones amb diversitat funcional reben als centres especials, tracte que sovint no es troba en els programes i projectes inclusius de Montes Claros. Per aquest motiu, creiem que, a banda de

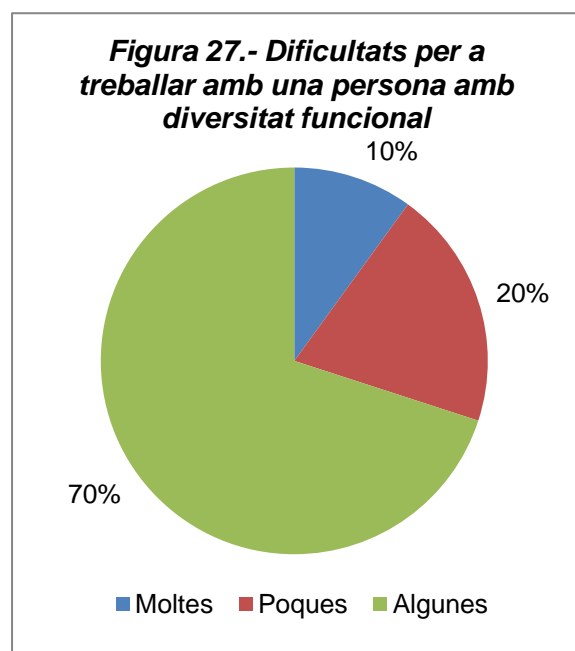
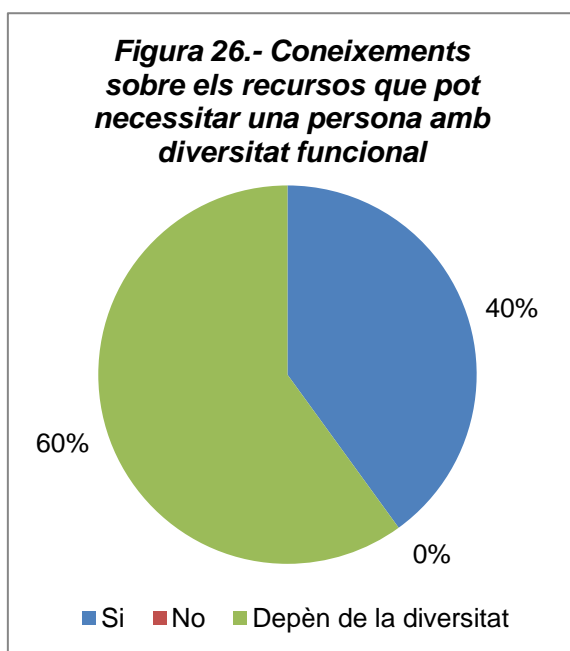

la importància de valorar prèviament els beneficis que aquesta persona pot tenir en un projecte inclusiu, també s'haurà de valorar la possibilitat de que, en cas d'entrar-hi, ho combini amb un centre més especialitzat. A la *Figura 25* també s'observa que, malgrat tot, les persones de la comunitat tenen certs dubtes sobre si realment s'estan fomentant realment projectes inclusius.

Anàlisi de les respostes dels professionals:

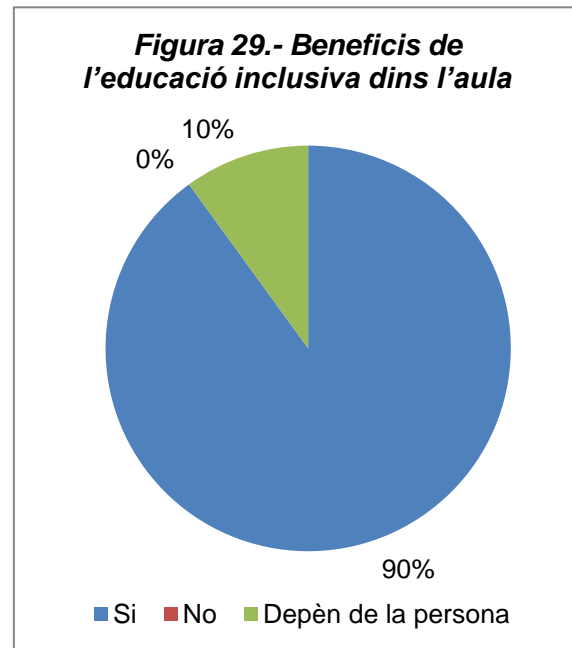
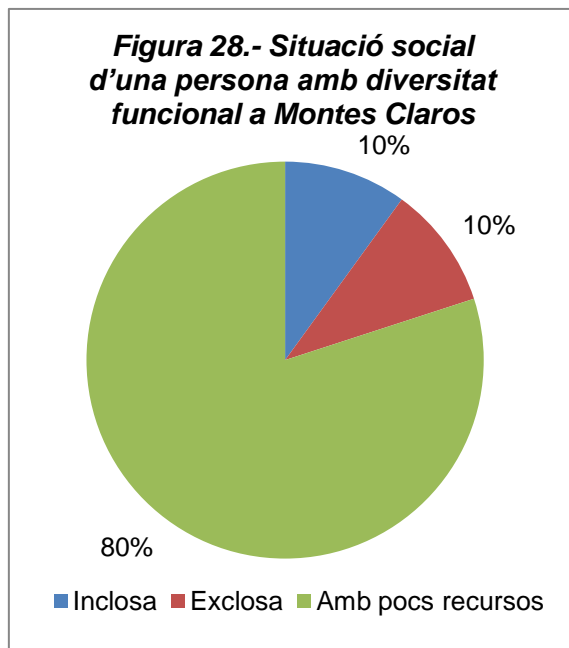
De la mateixa manera que hem comentat en els qüestionaris realitzats a la comunitat, segons els professionals que han realitzat els qüestionaris, la majoria creu que no hi ha una inclusió social total a la ciutat de Montes Claros. De fet, tots coincideixen en que la inclusió social és un procés que s'està treballant. Per a ells, Fé e Alegria és una Fundació plenament preparada per acollir un projecte inclusiu.

En les *Figures 26 i 27*, es pot observar que els professionals de la Fundació creuen tenir coneixements sobre els recursos que poden necessitar alguns dels col·lectius amb diversitat funcional. Així doncs, podríem afirmar que els professionals de Fé e Alegria ja disposen d'alguns coneixements previs per a treballar amb persones amb diversitat funcional.

Per una banda, aquest detall ens està dient que ja hi ha una base prèvia que pot ajudar al nostre projecte a començar amb més força. D'altra banda, ens adverteix que, tot i haver-hi coneixements previs per part dels professionals, aquests coneixements no engloben a totes les diversitats, ni a totes les persones, tenint en compte que cada persona presenta unes

característiques diferents. Serà important, doncs, la formació en aquest aspecte, per tal de millorar els coneixements i dotar als professionals de més recursos.

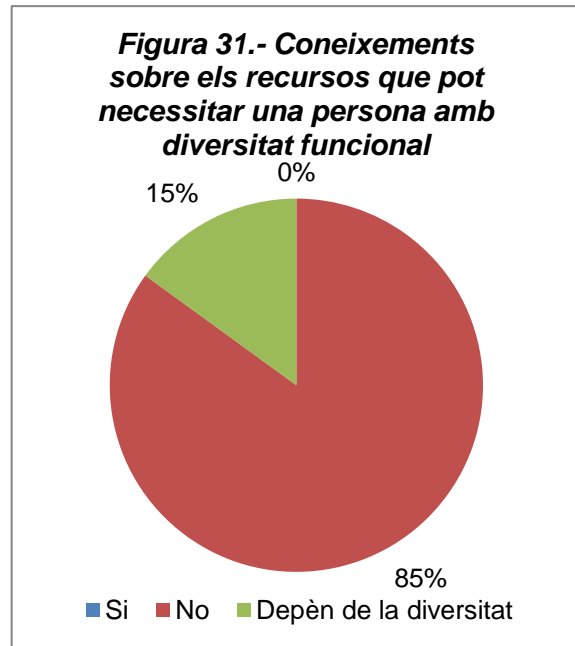
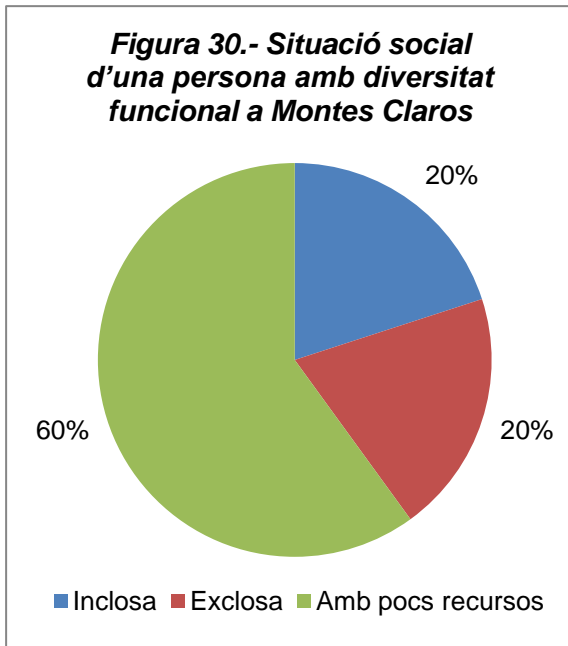
Comparant la *Figura 28* amb el gràfic similar de les respostes de la comunitat, podem observar com des d'ambdues postures es comparteix la idea de que una persona amb diversitat funcional a Montes Claros disposa de pocs recursos. Això dificulta la seva inclusió a la societat o comunitat on viu, amb la possibilitat de que aquest fet afecti altres aspectes de la seva vida com l'autoestima o la imatge que la persona té de si mateix.

Per últim, i en relació a la *Figura 29*, des dels professionals que han realitzat els qüestionaris es pot observar una clara direccionalitat, ja que es creu quasi totalment que l'educació inclusiva es beneficiosa per a totes les persones de l'aula. Això també és una manera de veure més clarament quina és la missió de Fé e Alegria i de les persones que hi treballen.

Anàlisi de les respostes dels infants, adolescents i joves:

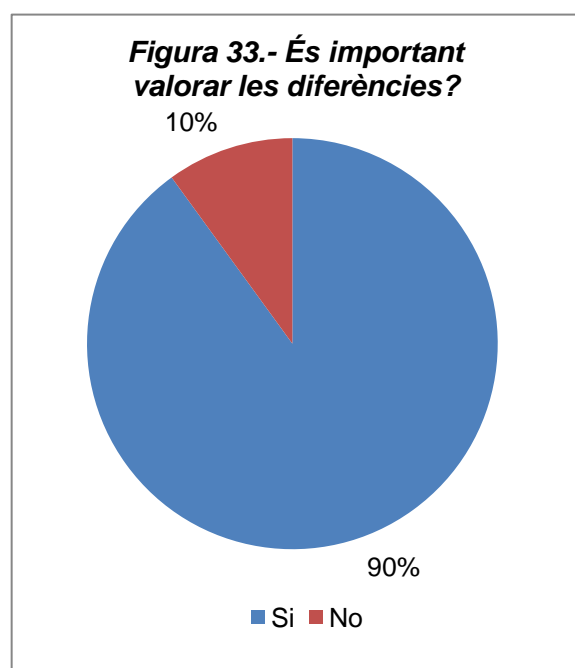
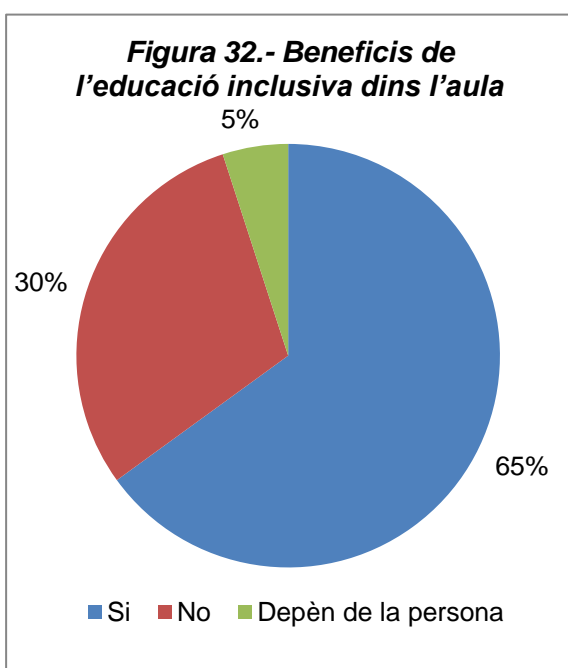
En relació als gràfics mostrats de la comunitat i els professionals, i comparant-los amb les respostes dels infants, adolescents i joves de la Fundació, en la *Figura 30* podem veure com els infants, adolescents i joves també comparteixen la mateixa idea de que una persona amb diversitat funcional no disposa dels recursos necessaris per a poder desenvolupar-se correctament.

D'altra banda, amb gairebé el total de les respostes, no saben quins recursos pot necessitar una persona amb diversitat funcional (*Figura 31*).

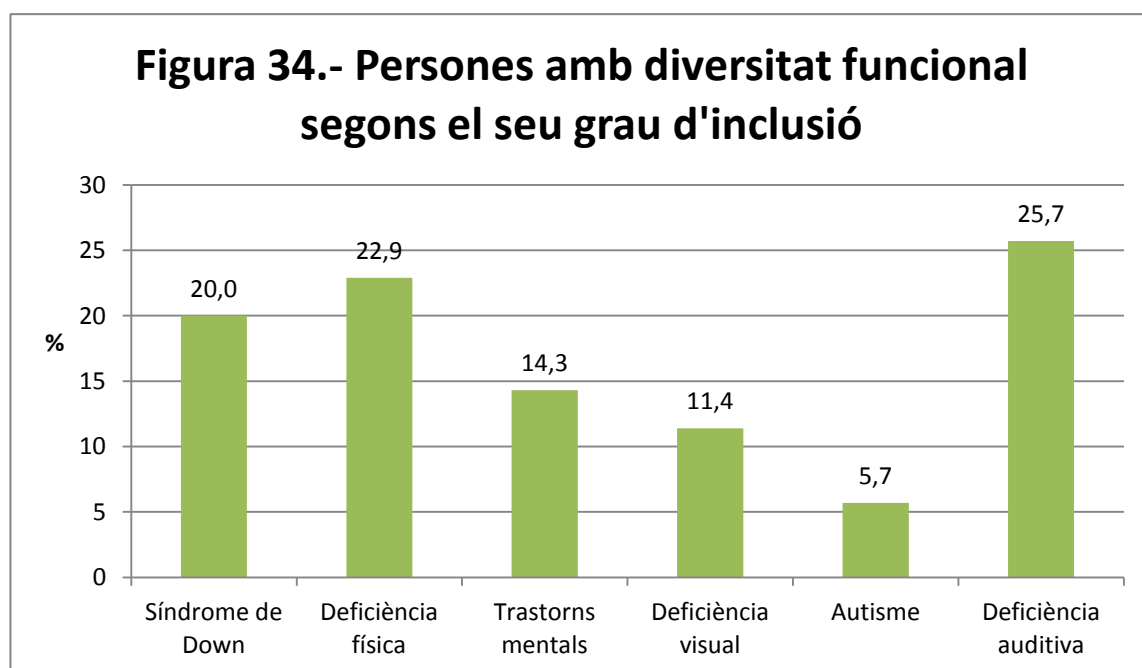
Observant les *Figures 32 i 33*, i comparant-les amb els qüestionaris realitzats als professionals, podem veure com els infants, adolescents i joves de la Fundació també pensen que l'educació inclusiva dins l'aula aporta beneficis positius per a tots els participants, tenint en compte que les diferències es viuen des d'una perspectiva positiva i de creixement individual i col·lectiu.

Per tant, els mateixos participants que ja formen part de les activitats de Fé e Alegria, estan d'acord en que altres infants, adolescents i joves, aquests amb diversitat funcional, formin part de les activitats de la Fundació que ells realitzen en el seu dia a dia.

Després d'observar les respostes obtingudes en els qüestionaris realitzats, podem veure que l'educació inclusiva a Montes Claros és un fet que s'ha començat a valorar, però que encara no es tracta amb normalitat en la vida de la gent. La sensibilització social vers aquests col·lectius és força escassa i els recursos que aquestes persones poden necessitar no els coneix gaire gent.

Com podem observar a la *Figura 34*, segons les persones que han realitzat els qüestionaris, els tres col·lectius que tenen un grau d'inclusió més elevat, i conseqüentment són més coneguts i disposen de més ajudes, són les deficiències auditives, les deficiències físiques, i el Síndrome de Down. Aquest serà un fet a tenir en compte a l'hora de treballar la sensibilització i difusió social.

3.10 Diagnòstic a partir de les entrevistes realitzades.

Durant la nostra estada al Brasil es van realitzar entrevistes a cinc entitats diferents de Montes Claros:

- *Associação dos surdos de Montes Claros (ASMOC)*: entrevista feta a una professional.
- *Associação das pessoas com deficiência de Montes Claros (ADEMOC)*: es va fer una entrevista conjunta a una professional, que alhora tenia deficiència visual, i a una testimoni que anava amb cadira de rodes.

- *Associação norte mineira de apoio ao autista (ANDA)*: entrevista realitzada a un professional.
- *Associação de Pais e Amigos dos Excepcionais (APAE)*: entrevista realitzada a una professional.
- *Associação dos deficientes visuais de Montes Claros (ADEVIMONTES)*: entrevista feta a un treballador de Fé e Alegria que té deficiència visual i alhora, és membre de l'associació.

Per a la seva realització, va ser necessari l'ús d'una autorització de gravació de veu per a poder utilitzar-les en l'elaboració del projecte (Annexos, punt 1, apartat "Autorització de gravació de veu", pàg. 53-54).

Després de realitzar les cinc entrevistes a les entitats de Montes Claros, ens hem trobat amb una realitat poc definida en quant a projectes inclusius. Tal i com afirma ADEVIMONTES, Montes Claros encara no viu en una realitat inclusiva, tot i que dins la Fundació Fé e Alegria si que es viuen molts moments d'inclusió. A la Fundació per exemple, hi ha educands i educadors amb diversitat funcional que, tot i tenir aquestes característiques, estan junts amb els altres... aprenent i ensenyant.

Segons APAE, quan preguntem per l'educació inclusiva a Montes Claros, la seva visió és que no totes les institucions estan preparades per atendre a persones especials i que, tot i que la paraula inclusió sona molt bé, avui en dia encara no s'està en un context totalment inclusiu. APAE, en aquest sentit, ens posa l'exemple d'alguns dels seus educands, que surten de la institució per a ser inclosos en la xarxa comú i acaben quedant exclosos. Aquesta exclusió es deguda a preconceptes, accessibilitat en els espais públics, transport, etc. Per tant, no només podem veure que hi ha mancança inclusiva en la realitat, sinó que per part de la població hi ha poca sensibilitat envers aquestes persones.

En relació a la sensibilització de la que acabem de parlar, ADEVIMONTES ens explica que les persones, els estudiants principalment, han de fer un esforç molt gran per a poder formar, per a ser formades, per acabar els ensenyaments inicials, l'ensenyament mig, i per accedir i acabar la universitat. Com afirma ADEVIMONTES, *"ni la facultat, ni la prefectura, ni ningú ofereix un curs, per exemple d'informàtica, per a que les persones amb deficiència visual es capacitin, per a que les persones amb deficiència visual puguin aprendre a navegar per Internet... les escoles avui no ofereixen cursos d'aquests"*. (Annexos, punt 1, apartat "Anàlisi entrevistes", pàg. 38, número de línia 74-79).

Segons APAE, l'Estat realitza uns concursos públics de llocs destinats a persones amb deficiència per a que puguin treballar. En quant a aquesta informació, el que constatem és

que Montes Claros és una societat amb trets i petites situacions inclusives, però no de manera complerta ni plena. En aquest sentit, veiem que el treball per a la inclusió ha de començar des de la primera etapa de la vida i continuar al llarg dels anys, sobretot en base a uns conceptes molt clars com són la sensibilització i el respecte. I no només treballar-ho amb les persones amb diversitat funcional, sinó amb totes les persones de la població.

Compartim l'opinió de l'entitat ANDA, quan diu que és molt important fer l'orientació inclusiva des de dintre de les escoles regulars. Segons ANDA, són molts els professors que aïllen als infants amb autisme, i que la inclusió per aquests nens i nenes és molt difícil. L'entitat ASMOC, per altra banda, creu que són moltes les persones que intenten adaptar-se a la inclusió, però no només per un desig personal, sinó per un desig de progrés. Compartint opinió amb APAE, el tema de la problemàtica de l'accessibilitat, voreres, carrers... és un fet molt present a Montes Claros si es vol treballar la inclusió, i un dels temes a resoldre necessaris si es vol realitzar un projecte inclusiu.

Durant les entrevistes realitzades, hem pogut parlar amb persones que presenten alguna característica funcional diversa, i això ens ha permès conèixer més de prop la realitat actual a Montes Claros. Segons la persona entrevistada d'ADEVIMONTES, amb deficiència visual i treballador actual de Fé e Alegria, la dificultat personal amb la que més es troba no és en relació amb la seva deficiència, sinó amb les actituds de la societat. Compartint opinió amb les entitats APAE i ANDA, troba que per a les persones amb diversitat funcional les infraestructures de la ciutat impedeixen la seva inclusió en una vida normalitzada. Per exemple, la dificultat enorme per agafar un autobús, ja que no hi ha indicacions de cap mena per esbrinar quin número de bus arriba.

ADEVIMONTES afirma que per a convertir una societat en inclusiva s'han de treballar els valors, per aconseguir que la societat miri a les persones amb diversitat funcional amb molta naturalitat, només pel simple fet de ser ésser humans. APAE coincideix amb aquesta opinió quan diu que les persones amb diversitat funcional marquen la diferència, i que tot i que les persones amb les que treballen són iguals que els altres davant la llei, la mirada que reben de l'exterior és diferent. En aquest sentit, ens tornem a trobar amb una realitat poc sensibilitzada que cal treballar.

Segons ADEMOC, per altra banda, la inclusió social es dona quan permetes que la persona amb diversitat funcional tingui accés als beneficis de totes les àrees de manera normalitzada, als diferents espais, i a totes les situacions de qualsevol esdeveniment i qualsevol moment social. Entenem doncs, que se li ha de proporcionar a la persona amb diversitat funcional una realitat natural, com també afirmen les altres entitats.

Tal i com diu ADEMOC, comparant-ho amb ADEVIMONTES, l'educació per a les persones amb diversitat funcional no és senzilla. Hi ha una llei que diu que tothom té dret a anar a l'escola, però en la realitat et trobes amb escoles que no disposen de les estructures necessàries per a les persones amb diversitat funcional, o amb professors poc preparats i mancats de recursos.

Finalment, i segons afirma ADEMOC, és necessari donar a conèixer aquesta realitat per augmentar la sensibilitat en la població i millorar el nivell de consciència en les persones de la comunitat. D'aquesta manera, es guanyaran valors com són el respecte i la solidaritat, que faran que les persones amb diversitat funcional es sentin més incloses i còmodes en el seu entorn, mentre amb el pas del temps van disminuint les dificultats amb les que avui en dia es troben: infraestructures, falta de sensibilització social, i mancança de coneixements ver la inclusió, en l'educació i altres serveis públics.

Així doncs, tenint en compte les diferents opinions recollides, es pot concloure que la situació inclusiva a Montes Claros encara està en procés de construcció, amb un llarg camí per endavant, però que amb l'ajuda de projectes com el que proposem i amb professionals ben preparats, es pot contribuir a la transformació social o a la transformació, si més no, de la situació actual que viu aquest col·lectiu.

3.11 Necessitats detectades

Després de la realització del diagnòstic, destaquem com a necessitats principals:

- Poca sensibilització social.
- Infraestructures poc o gens adaptades.
- Falta d'inclusió social a l'aula i en les activitats diàries.
- Marginalitat i exclusió social.
- Sentiments d'impotència.
- Escassetat de recursos.

Resumint els punts essencials del nostre diagnòstic, veiem que a Montes Claros la falta de sensibilització social i infraestructures no permet, de manera integral, que una persona amb diversitat funcional pugui créixer i desenvolupar-se amb la màxima normalitat possible.

Tenint en compte els elements recollits, veiem que un projecte inclusiu ha de tenir, com a punt inicial, un treball de sensibilització enfocat a tots els membres de la comunitat. Pensem doncs que, d'aquesta manera, hi haurà més possibilitats de que les altres necessitats (marginalitat i exclusió, baixa autoestima...) es cobreixin, i que la prefectura ha d'encarregar-

se de modificar els carrers i els sistemes vials per ajudar a que una persona, per exemple amb deficiència visual, pugui creuar millor el carrer o agafar un autobús.

En segon lloc, són necessàries modificacions a l'aula. Aules i activitats inclusives on l'aprenentatge estigui a l'abast de tots. Això és el que ens agradaria que desenvolupés un projecte com el de Fé e Alegria, preparada humanament per a recollir-lo i dur-lo a terme.

Actualment a Montes Claros no hi ha un projecte d'aquestes característiques, per tant, aquest treball pot facilitar la incorporació de moltes persones a una vida més digna en igualtat d'oportunitats.

Finalment, s'ha de ser conscient que abastir un projecte que inclogui com a punts claus: sensibilització social, inclusió a l'aula i a les activitats diàries, i preparació de professionals per a dur-lo a terme, no és un projecte senzill, però que amb esforç i ganes de transformar la societat es pot anar treballant perquè d'aquesta manera vagi agafant, a través del temps, més consistència.

4. FORMULACIÓ DEL PROJECTE

4.1. Definició del projecte

- **Títol**

“TODOS FAZEMOS UM”: PROJECTE D'INCLUSIÓ SOCIAL A MONTES CLAROS (BRASIL)

- **Descripció**

El projecte “TODOS FAZEMOS UM”: PROJECTE D'INCLUSIÓ SOCIAL A MONTES CLAROS (BRASIL), treballarà a través de pràctiques inclusives, i de manera paral·lela i complementària als projectes de la Fundació Fé e Alegria Montes Claros, els quals estan intentant ser més inclusius del que ja són. El seu principal objectiu és poder apropar i incloure a aquelles persones amb diversitat funcional de la regió a la vida diària i normalitzada de la seva comunitat. Com s'ha vist al diagnòstic, aquestes persones actualment són excloses del sistema educatiu o tenen dificultats d'accés en diferents activitats d'oci. La idea és que aquestes persones es puguin integrar i participar, com qualsevol altra, a les activitats diàries d'educació integral del *Centro Social de Educação e Cultura São Luiz Gonzaga*, del *Centro Social de Educação e Cultura Santo Inácio de Loyola*, del *Centro de Educação Infantil Nhá Chica* i del *Centro de Desenvolvimento Comunitário Santa Rafaela*.

En un primer moment, el projecte treballarà amb cinc entitats socials de la ciutat de Montes Claros destinades a persones amb diversitat funcional. Aquestes seran descrites en punts posteriors del treball.

- **Destinatari**

Tenint en compte les necessitats observades respecte la diversitat funcional a Montes Claros i la seva manca d'inclusió social, els destinataris del projecte seran diversos.

En primer lloc, el projecte s'adreçarà a aquelles persones amb diversitat funcional que formen part de les entitats que participaran en el nostre projecte. Tenim present que les persones amb diversitat funcional seran el nucli central de la intervenció, i considerem que és important vetllar per la seva autonomia i benestar. Afegir que es tindran en compte les famílies de les persones amb diversitat funcional que participen a la Fundació, a les que s'acompanyarà i se'ls hi donarà un suport constant, al que podran accedir en cas de necessitat.

Com s'ha explicat al marc teòric, els perfils que arribaran a la Fundació seran molt variats, i tot i partir d'una base ben consolidada, som conscients de que s'aniran presentant novetats i hem d'estar preparats per abordar les situacions que vagin arribant. A més, el projecte estarà obert a edats molt diverses. Aquest fet és important tenir-lo present, ja que també influenciarà la nostra intervenció i les accions que es duran a terme.

En segon lloc, el projecte també es destinarà a aquelles persones que participen o estan en contacte amb les diferents activitats de la Fundació. És a dir, als infants, adolescents, joves i adults dels centres São Luiz Gonzaga i Santo Inácio de Loyola, als infants de Nhá Chica i als joves i adults de Santa Rafaela,

En tercer lloc, el projecte també destinarà diferents espais i activitats de formació i capacitació sobre la diversitat funcional, i es parlarà de la importància del treball inclusiu als treballadors dels diferents centres.

Finalment, a través d'un treball de sensibilització i difusió de la diversitat funcional i la inclusió social, el projecte també pretén arribar a les diferents comunitats en les que es situa, i incidir notablement sobre la resta d'habitants de Montes Claros.

- **Objectiu general**

- Fomentar projectes d'inclusió per a persones amb diversitat funcional, que millorin la seva qualitat de vida i les vinculin a la vida social de la comunitat.

- **Objectius terminals o específics**

- Treballar el procés d'inclusió en les activitats quotidianes de la Fundació Fé e Alegria.
- Potenciar un espai inclusiu, que millori la qualitat de vida i la cohesió social respecte la diversitat funcional a Montes Claros.
- Capacitar i formar als professionals de diferents àmbits sobre el treball inclusiu i la diversitat funcional.
- Realitzar un treball de sensibilització sobre la diversitat funcional a la població de Montes Claros.

- **Estratègies per a l'acció**

Per tal de fer aquest treball inclusiu, el projecte disposarà de tres línies d'acció, especificades en diferents unitats de programació:

1. Treball d'acompanyament i inclusió. (PA1: Programa d'Acció 1)

- Treball familiar. **(UP1: Unitat de Programació 1)**
- Treball individual. **(UP2)**
- L'adaptació dels espais del centre. **(UP3)**

2. La formació i capacitació del personal. (PA 2)

- Formacions relacionades amb la inclusió i la diversitat funcional. **(UP4)**
- Sala dels recursos. **(UP5)**

3. La sensibilització i difusió d'aquesta problemàtica social. (PA 3)

- Promoció d'activitats **(UP6)**
- Campanyes de sensibilització i difusió social **(UP7)**

• **Pressupost i fonts de finançament**

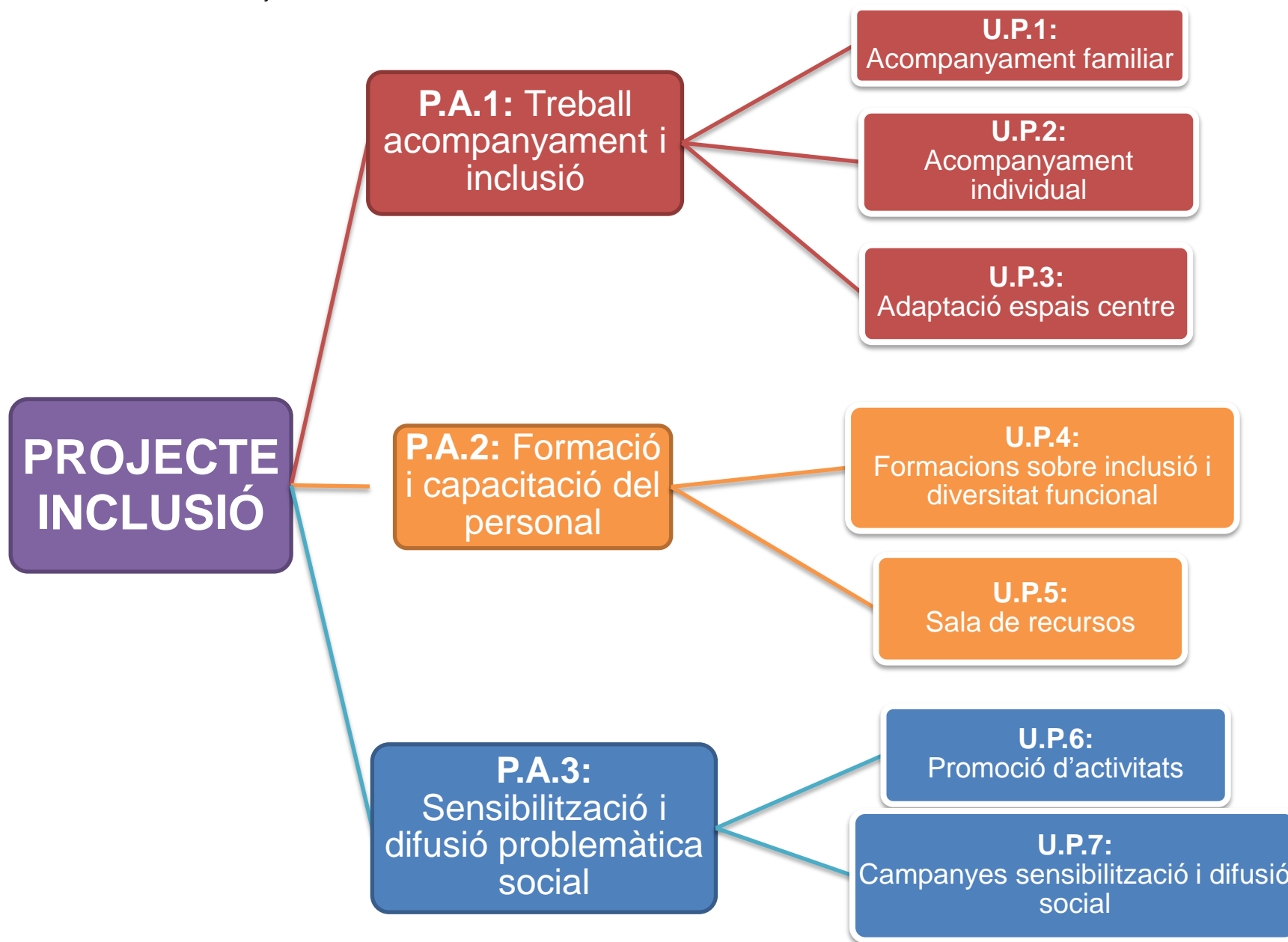
Aquest projecte es podria finançar en primer lloc per la mateixa Fundació Fé e Alegria, que actualment comparteix la nostra filosofia en quant al sector de la inclusió social. Acollir aquest projecte pot ajudar a la Fundació a seguir creixent en l'àmbit de l'educació inclusiva i fer més integrals les seves actuacions.

En segon lloc, les associacions base sobre les quals hem partit per a realitzar el projecte, podrien col·laborar i destinar diferents recursos (materials, econòmics, humans, entre d'altres), que ajudarien en la construcció compartida d'un model transformador de realitats particulars, com són les dels participants que arribaran a la Fundació.

En tercer lloc, es tindran en compte les diferents fonts econòmiques de cooperació existents i subvencions del propi país brasiler.

En relació al pressupost necessari per a realitzar el projecte, com es veurà a l'apartat 6.3 de l'Aplicació, es contemplen les següents despeses: els salaris dels diferents professionals contractats i els materials fungibles necessaris per a les diferents activitats, tallers, campanyes, etc. A més, es destinarà un 5-10 % del pressupost a possibles imprevistos.

Cal afegir que les quantitats calculades seran aproximades, doncs el projecte pretén anar-se construint de manera conjunta amb la comunitat i els diferents agents implicats. A més, es comptarà amb l'ús de diferents materials no fungibles, tècnics i d'infraestructures, de la Fundació Fé e Alegria.

5. PLANIFICACIÓ

5.1. Programes d'acció

Un procés inclusiu requereix d'un treball multidisciplinari i integral, creu en la importància de veure i treballar en la globalitat de la persona que està sent inclosa, i alhora de fer un treball de fons amb aquelles persones que conviuen diàriament amb la persona: famílies, comunitat, companys de projecte, entre d'altres. És important fer un treball de sensibilització per a normalitzar la vida d'aquestes persones, que moltes vegades són tractades com a quelcom llunyà de la resta de societat. Tal i com afirma la persona entrevistada de l'associació ADEVIMONTES, *"la persona amb deficiència no és un ésser comú, un ésser natural per a la societat, ell encara és un ésser anormal"*. (Annexos, punt 1, apartat "Anàlisi entrevistes", pàg. 47, número de línia 135-136)

Des del nostre punt de vista, la inclusió no només consisteix en introduir a una persona en un recurs normalitzat, sinó que la inclusió comporta tenir present tota una sèrie de recursos (motors, d'aprenentatge, de relacions, entre d'altres) que puguin donar resposta a necessitats específiques de la persona amb diversitat funcional. En aquest sentit, creiem que és essencial la formació i preparació dels professionals del centre, fer que aquests adoptin una bona base envers la inclusió, i estiguin preparats per atendre a les persones que vagin arribant al projecte.

Partint d'aquesta idea, i com s'ha dit anteriorment, el projecte es basarà en tres programes d'acció els quals s'aniran detallant en les posteriors unitats de programació.

- **Àmbit d'intervenció dels centres Fé e Alegria Montes Claros.**

Per tal d'entendre millor la globalitat del projecte i el que suposarà per a les persones amb diversitat funcional aquesta participació, és convenient explicar l'àmbit d'intervenció dels projectes de la Fundació Fe e Alegria Montes Claros i les diferents activitats que s'hi realitza.

Per una banda, trobem els centres d'educació integral: *Centro Social de Educação e Cultura São Luiz Gonzaga*, *Centro Social de Educação e Cultura Santo Inácio de Loyola*, i *Centro de Desenvolvimento Comunitário Santa Rafaela*, els quals basen les seves intervencions en la mateixa filosofia i línia d'acció.

L'àmbit d'intervenció d'aquests centres té per eix central la constitució d'un espai de convivència i formació per a la participació de la ciutadania, i pel desenvolupament del protagonisme i autonomia dels infants, adolescents, joves i adults a partir dels interessos, demandes i potencialitats dels mateixos. Els centres promouen accions socials en les àrees culturals, artístiques, esportives, d'informàtica i socioassistencials, amb l'objectiu de millorar

les relacions grupals, familiars i socials, conjuntament amb els infants, adolescents, joves i adults en situació d'empobriment. A més, tenen en compte la inserció de la família i la comunitat en general, fomentant la seva participació directa en les activitats realitzades.

Tenint en compte aquesta tasca, les persones amb diversitat funcional del projecte participaran en les diferents activitats oferides per la Fundació Fé e Alegria: les oficines (activitats) socioassistencials, els programes d'ajuda, i els programes socioassistencials per a infants, adolescents, joves i adults de la comunitat. (Annexos, punt 4, apartat "Calendaris setmanal Fé e Alegria Montes Claros", pàg. 72)

D'altra banda trobem el *Centro de Educação Infantil Nhá Chica*. Aquest centre segueix el programa curricular d'una Escola d'Educació Infantil. Conseqüentment, els infants amb diversitat funcional que assisteixin a aquest centre participaran, de 8h a 17h, en les diferents activitats curriculars.

- **Associações col-laboradores.**

Per a la construcció del projecte es treballarà amb la col·laboració de les següents associacions:

- **Associação dos surdos de Montes Claros (ASMOC)**

Aquesta associació va ser fundada el 15 d'agost del 2002, com una gran iniciativa de la comunitat sorda local, tal com es mostra a la seva web oficial (ASMOC, 2014). Des de la seva fundació, l'associació, sempre amb una forta acció per augmentar la consciència i la lluita, busca aconseguir un canvi d'actitud tant en les persones sordes com en la resta de la comunitat, i així defensar els drets de les persones sordes de Montes Claros i de la resta de la regió.

- **Associação das pessoas com deficiência de Montes Claros (ADEMOC)**

Com s'explica a la seva web oficial (ADEMOC, 2014), es tracta d'una entitat civil amb personalitat jurídica pròpia, sense ànim de lucre, apolítica, sense discriminació religiosa, social, sexual o racial, i amb la seu a Montes Claros. Les seves actuacions són tant a escala regional i local, com indirectament a nivell nacional i internacional. La seva missió és intervenir en les qüestions socials de les persones amb alguna deficiència, donant recolzament pel seu creixement i independència, tenint en compte les seves necessitat. A través de l'acompanyament a nivell d'assistència social i la promoció d'activitats, ADEMOC vol estimular a les persones per a que demostrin les seves capacitats en els estudis, esports, treball i oci.

- *Associação norte mineira de apoio ao autista (ANDA)*

Entitat sense ànim de lucre, fundada el juny del 2009 per familiars d'infants i adolescents amb el Trastorn de l'Espectre Autista (TEA), com explica la seva web oficial (ANDA, 2014). La seva finalitat és promoure els drets de les persones amb TEA, a través de prestacions d'assistència sanitària i d'educació, i de recursos que promoguin la socialització, cultura i inclusió d'aquestes persones. L'associació també realitza accions de difusió i sensibilització per a donar a conèixer el trastorn i aconseguir la inclusió de les persones amb TEA a la societat.

La seva principal missió és la de promoure el desenvolupament de les persones amb TEA, respectant les individualitats de cadascú, i seguir construint el centre ANDA per tal de proporcionar un bon tractament, educació, i assistència social i recolzament a les persones amb TEA i a les seves famílies. A més, dia a dia, ANDA lluita per l'elaboració de polítiques públiques que millorin la qualitat de vida de les persones amb TEA i les seves famílies, i promoure i incentivar la recerca sobre aquest trastorn, difondre el coneixement científic existent, i desfer els mites que actualment es troben a la societat.

- *Associação de Pais e Amigos dos Excepcionais (APAE)*

Associació que funciona a Montes Claros des de l'any 1970, destinant les seves actuacions a la lluita, el treball i l'acompanyament, i fomentant l'assistència, valoració i promoció social de les persones amb deficiència. Actualment APAE treballa en torns de matí i de tarda, atenent a 423 alumnes amb deficiència mental i múltiple, en la franja d'edat dels 0 als 55 anys, tal com expliquen a la seva web oficial (APAE, 2014).

A banda de proporcionar una educació fonamental, infantil i de joves o adults, aquesta institució disposa d'infraestructures, metges, psicòlegs, logopedes, fisioterapeutes, treballadors socials, terapeutes ocupacionals i dentistes.

En definitiva, un equip de professionals que garanteix una atenció integral a la persona. A més APAE ofereix diferents oficines de treball culinari, arts plàstiques, horticultura, entre molts altres, que prepara a la persona atesa per accedir al mercat de treball. També disposa de programes i projectes per atendre situacions d'abandonament, risc social, fomentar l'autonomia i independència, etc.

- *Associação dos deficientes visuais de Montes Claros (ADEVIMONTES)*

Associació fundada l'any 2004. Tal com expliquen a la seva pàgina web oficial (ADEVIMONTES, 2014), es tracta d'una associació que recolza a les persones amb algun dèficit visual, a través de l'assistència social i cultural, i promovent activitats educatives i esportives de participació, per tal de fomentar la integració dels socis.

ADEVIMONTES atén tant a persones que ja van néixer amb aquesta deficiència com aquelles que han perdut la visió o part d'ella al llarg de la vida. Actualment són 94 socis, entre ells persones totalment cegues i amb baixa visió, els quals mantenen la institució a través de les seves contribucions.

- **Criteris de selecció dels participants:**

Per tal de que les persones amb diversitat funcional puguin accedir i participar a la Fundació, caldrà tenir en compte determinats criteris de selecció:

- En primer lloc, les associacions esmentades anteriorment faran un primer filtre, on es valoraran les persones que participaran en el projecte. Per fer aquest filtre es tindran en compte les necessitats de la persona, la seva situació en el moment, i si el fet de participar en un projecte inclusiu serà beneficiós o no per a la persona. Elles són qui millor coneixen a les persones amb qui treballen i el procés que necessiten fer per participar en un projecte inclusiu.
- Es valorarà que les persones que accedeixin a la Fundació arribin des de les diferents associacions, i no tots des de la mateixa. D'aquesta manera es tindran en compte aquests quatre grups d'edats:
  - Primera infància (3 a 5 anys).
  - Infància (6 a 12 anys).
  - Adolescents i joves (13 a 18 anys).
  - Adults (19 a 100 anys).
- En cada oficina podran accedir entre un 5 i un 10% dels participants amb diversitat funcional.

Vistos aquests criteris, el procés de selecció i inscripció al projecte serà el següent: com s'ha dit, en primer lloc es farà una proposta des de les diferents associacions, que diran el nombre de persones que consideren oportunes per accedir al projecte. En aquest punt, es realitzaran diverses reunions de coordinació conjunta amb elles, per tal de gestionar el nombre de participants que podran accedir al projecte inclusiu des de cada associació.

Finalment, un cop triades les persones que participaran, es realitzarà el procés d'inscripció que ja té establert Fé e Alegria per a les seves activitats. Per tal de matricular-se, hauran de presentar un seguit de documents que es demanen des de la Fundació, esmentats a un dels instruments del punt d'avaluació. (Annexos, punt 5, apartat "Fitxa recull entrevistes", pàg.82)

Programa d'Acció 1 (P.A.1): Treball d'acompanyament i inclusió

● **Descripció i justificació**

Partirem dels objectius específics esmentats anteriorment: *treballar el procés d'inclusió en les activitats quotidianes de la Fundació Fé e Alegria, i potenciar un espai inclusiu que millori la qualitat de vida i la cohesió social respecte la diversitat funcional a Montes Claros.*

En aquest programa d'acció farem un treball més específic d'inclusió, que integrarà el treball amb les famílies, el treball amb les persones amb diversitat funcional, i un treball més enfocat a l'adaptació dels recursos, no només d'infraestructures, sinó de recursos materials, visuals, tècnics... que aquestes persones puguin necessitar.

Volem que l'acompanyament sigui un procés específic per a cada persona, respectant els ritmes individuals de cadascú, les necessitats, limitacions i capacitats. Adaptant la persona als espais que més li convinguin, i sempre tenint present la realitat de la qual parteix.

Com que ens basem en la idea del treball integral de la persona, en aquest procés d'acompanyament també inclourem a les famílies, que són les que conviuen més directament amb les persones amb diversitat funcional amb les que volem treballar. En aquest procés de treball familiar es pretén capacitar als familiars, sensibilitzar-los amb la realitat d'aquestes persones, i recolzar-los en el procés.

Creiem que és important l'acompanyament inclusiu descrit anteriorment, per tal de treballar la part integral de la persona amb el seu context. Aquest acompanyament ajudarà a determinar la qualitat de vida i el benestar de la persona amb diversitat funcional, i també la de seva família.

● **Objectius**

- Acompanyar a les persones amb diversitat funcional en el procés d'inclusió.
- Donar suport a les famílies d'aquestes persones.
- Adaptar els espais del centre segons les diferents necessitats que pugui presentar una persona amb diversitat funcional.
- Oferir recursos tècnics, emocionals, socials i espirituals a les persones amb diversitat funcional i a les seves famílies.

● **Metodologia**

La metodologia d'aquest procés serà participativa, en relació a la opinió que puguin tenir les persones per tal d'anar millorant i consolidant el projecte. És important treballar junts per aconseguir un objectiu comú, fomentant l'escolta de les persones amb diversitat funcional i

de les seves famílies. També pensem que la metodologia ha d'incloure una part directiva, on els professionals especialitzats aniran donant unes pautes bàsiques de seguiment.

- **Unitats de programació**

- Treball familiar. **(U.P.1)**
- Treball individual. **(U.P.2)**
- Adaptació dels espais del centre. **(U.P.3)**

Programa d'Acció 2 (P.A.2): La formació i capacitatció del personal

• **Descripció i justificació**

Partint de l'objectiu: *capacitar i formar als professionals dels diferents àmbits sobre el treball inclusiu i la diversitat funcional*, aquest programa d'acció vol dur a terme diferents intervencions i formacions que capacitin i preparin als professionals del projecte de la Fundació Fé e Alegria Montes Claros.

Creiem que aquesta capacitatció és molt important, per tal de que els professionals tinguin les eines i els recursos necessaris per atendre de manera integral a les persones amb diversitat funcional, i dirigir de manera adequada el seu procés d'inclusió a les activitats dels centres.

Aquest programa vol formar i capacitar als professionals dels diferents àmbits de Fé e Alegria, estant sempre oberts a altres professionals que sol·licitin aquesta formació (professionals d'escoles, d'altres entitats socials o d'altres entitats en general). Pretén donar a conèixer les tècniques per a dur a terme un projecte inclusiu i què requereix, sempre partint de la base de que un projecte inclusiu ha de treballar tant amb les persones amb diversitat funcional com amb els altres participants.

En aquestes formacions també es pretén ensenyar les particularitats més bàsiques de cada trastorn, per tal de que el professional les pugui entendre i conèixer. Per a fer-ho, es realitzaran formacions aleatòries, tallers i cursos específics.

Des d'aquest programa també es fomentarà una sala de recursos, encapçalada per un o una professional de la psicologia, especialitzat en educació inclusiva de persones amb diversitat funcional, i que ajudarà als altres professionals a buscar respostes a necessitats específiques que vagin sorgint. Aquesta sala, per exemple, pot estar dotada d'una biblioteca amb material per a consultar.

• **Objectius**

- Realitzar formacions als professionals de la Fundació o d'altres entitats.
- Crear un espai per a compartir, ajudar-se i demanar consell. Sala de recursos.
- Proporcionar eines i recursos als professionals de diferents àmbits respecte la inclusió i la diversitat funcional.

• **Metodologia**

La metodologia és en xarxa, participativa i vinculada al territori, ja que es treballarà a través de les diferents associacions que treballen amb diversitat funcional. Participativa en el sentit

de que estarem oberts a les persones especialitzades de l'àmbit, i a les necessitats que els professionals que treballen en el sector plantegen. També estarem oberts a l'opinió d'altres membres de les comunitats o altres professionals (de les escoles, dels centres de salut, d'espais lúdics...entre altres). En aquest sentit, remarquem la importància del treball en xarxa i el continu aprenentatge compartit.

- **Unitats de programació**

- Formacions relacionades amb la inclusió i la diversitat funcional. **(U.P.4)**
- Sala dels recursos. **(U.P.5)**

Programa d'Acció 3 (P.A.3): La sensibilització i difusió d'aquesta problemàtica social

- **Descripció i justificació**

Partim de l'objectiu general de: *realitzar un treball de sensibilització amb la població de Montes Claros sobre la diversitat funcional.*

En aquest punt, la idea és treballar la sensibilització a partir de les mateixes persones amb diversitat funcional. Que siguin elles les que transmetin la seva realitat, per tal de fer-les protagonistes d'un història en procés de canvi i transformació, i que per altra banda siguin activitats dirigides pels professionals per treballar aquest aspecte.

Totes aquestes activitats seria important fer-les unes des de dins de la Fundació, i altres des de fora, enfocades sempre de cara a la comunitat. Pensem que és important fer-ho així per tal de vincular les accions de la Fundació amb les persones del barri i de la ciutat, ja que són aquestes les que faran possible la inclusió, i que un projecte d'aquesta mena segueixi funcionant al llarg dels anys i transmetent-se de generació en generació.

- **Objectius**

- Donar a conèixer les diferents realitats socials i maneres d'aprendre i de viure, per tal de fomentar la cohesió social i el respecte vers la diferència.
- Fomentar l'empatia entre les diferents persones de la comunitat, i potenciar el coaprenentatge.

- **Metodologia**

És una metodologia participativa i molt vinculada al territori. Sense aquesta vinculació amb el territori, la vesant de sensibilització del projecte no pot funcionar, i per això és un requisit indispensable el treball en xarxa amb les diferents persones de la comunitat, per tal de treballar la riquesa envers la diversitat.

No és un treball directiu, perquè la finalitat és que sigui participatiu, però per a iniciar aquest projecte, o si més no aquestes activitats, pensem que ha d'haver-hi una part o base de directivitat per part dels professionals de la Fundació, per a fomentar activitats, seminaris, tallers, i per donar a conèixer la realitat en qüestió.

- **Unitats de programació**

- La promoció d'activitats **(U.P.6)**
- Campanyes de sensibilització i difusió social **(U.P.7)**

5.2. Unitats de programació/pla de treball

Unitat de programació 1 (U.P.1): Treball familiar

- **Descripció i durada**

Dirigida als familiars de les persones amb diversitat funcional. El procés i la durada del treball variarà en funció de les necessitats de cada família, però des de Fé e Alegria es proposa un temps de treball continu, que duri tot l'any lectiu en que està oberta la Fundació (de febrer a desembre).

Tanmateix, s'ofereix la possibilitat de tenir una relació prèvia a l'inici de curs amb les famílies de les persones amb diversitat funcional. Això permetrà anar coneixent als nous participants, que començaran a participar en el projecte d'inclusió de la Fundació Fé e Alegria.

- **Objectiu de la unitat de programació**

- Realitzar entrevistes amb les famílies.
- Realitzar visites domiciliàries.
- Crear un vincle entre professional – família.
- Crear espais de relació entre famílies.
- Oferir recursos.

- **Continguts**

- a) **Fets, conceptes i sistemes conceptuals:**

- Recursos per a persones amb diversitat funcional que l'estat proporciona.
- Tècniques per canalitzar les emocions.
- Consells i pautes de seguiment.

- b) **Procediments:**

- Relació entre la família.
- Reconeixement de les dificultats.
- Coneixement dels recursos existents.
- Reconeixement i expressió de les emocions generades.
- Gestió de conflictes.

c) Actituds, valors i normes:

- Empatia.
- Sensibilització.
- Acceptació de la situació.
- Acceptació de les pròpies emocions i la dels altres.
- Compromís i responsabilitat.
- Confiança en un mateix i en l'altre.
- Actitud positiva.
- Valorar la inclusió.

● **Metodologia i/o tècniques**

Per tal de dur a terme aquesta unitat de programació, treballarem a través d'entrevistes a les famílies, visites domiciliàries, grups d'ajuda mútua, i a partir de diversos tallers i dinàmiques.

A més, per tal de realitzar un bon acompanyament i suport, s'utilitzaran tècniques extretes del món del coaching i de l'educació emocional.

● **Activitats i/o tasques – Unitats didàctiques**

En aquesta unitat de programació farem varies actuacions:

- Entrevistes

Es partirà d'una entrevista inicial amb la família per tal de conèixer de més a prop el cas. A partir d'aquí, i periòdicament durant el curs, s'aniran realitzant entrevistes alternades de seguiment i suport en funció del calendari, oberts opcionalment a fer-ne més en funció de les necessitats de la família o de la situació de la persona amb diversitat funcional. En aquest punt, un dels principals requisits és poder treballar el vincle entre professional – família. Aquest vincle serà indispensable per a seguir un bon procés, ja que les entrevistes són un espai on les famílies poden demanar ajuda, es faciliten recursos, i s'ajuda a gestionar situacions (Veure horaris a l'apartat 6.2 "Calendari, pla d'acció", pàg.121).

- Visites domiciliàries

Es començarà el treball amb una visita domiciliària inicial per tal de conèixer l'habitatge de la família i la persona amb diversitat funcional. Aquestes visites són indispensables per tal de detectar possibles necessitats o dificultats. S'aniran realitzant en funció del calendari i la

situació personal de cada família. Els treballadors socials són els que valoraran la periodicitat de les visites (Veure horaris a l'apartat 6.2 "Calendari, pla d'acció", pàg.121).

- Grups d'Ajuda Mútua (GAM)

Espais de recolzament entre famílies, que es realitzaran cada quinze dies per tal d'exposar de manera oberta la situació que una família pugui estar passant o les preocupacions que allò li genera. Serà un espai de participació, on les famílies també podran proposar activitats que elles necessitin o tallers que serviran de "descàrrega emocional". Aquests grups estaran mediats per un o una professional de la psicologia, i aquesta, posteriorment, farà de contacte amb la resta d'educadors i educadores de la Fundació. Els grups d'ajuda mútua serveixen de recolzament per a veure que altres persones viuen una situació paral·lela (Veure horaris a l'apartat 6.2 "Calendari, pla d'acció", pàg. 121).

- Oficines familiars

Són espai on es realitzaran activitats, tallers i formacions sobre temàtiques diverses per a les famílies.

Com exemples de temes a treballar, podem citar com a importants:

- Gestió emocional.
- Recursos existents: ajudes econòmiques, recursos materials, infraestructures, etc.
- Activitats de lleure: esportives, creatives, que ajudin als familiars a desconectar de la situació, etc.

Aquesta unitat de programació partirà de dos unitats didàctiques per a iniciar el funcionament de les oficines, i les següents unitats aniran sorgint i es crearan a partir de les aportacions dels participants dels grups d'ajuda mútua.

❖ Fitxes d'unitats didàctiques

A continuació es presenten 2 propostes d'activitats per a realitzar amb les famílies del projecte:

- Cuina comunitària (UD1):

Aquesta primera fitxa presenta una activitat familiar pels membres del Grup d'Ajuda Mutua. No obstant, segons el nombre de famílies i les possibilitats del projecte, l'activitat restarà oberta a la participació d'altres famílies i membres de la comunitat, per així fomentar un espai de relació i coneixença entre ells.

L'objectiu principal de l'activitat és generar un espai de relació i convivència familiar, que cohesioni el grup i fomenti la cooperació i el coaprenentatge. Per tal d'aconseguir aquest objectiu, es proposarà a les famílies la preparació de diversos dinars familiars. L'elaboració de cada dinar serà feta entre tots, disposant d'un nombre determinat de famílies com a protagonistes i responsables de la planificació i organització. Així doncs, tenint en compte la quantitat de famílies, entre tots es decidirà el nombre de famílies que seran protagonistes d'un mateix dia, i per consegüent el nombre de dinars que es faran i de plats que es cuinaran a cada trobada.

En un principi, aquest dinar pretén realitzar-se el darrer dissabte de cada trimestre, però dependrà de la quantitat de famílies i del que elles mateixes proposin.

- *Deixar anar (UD2):*

Aquesta fitxa presenta una activitat que vol generar un espai de tranquil·litat on les famílies puguin descarregar les emocions i preocupacions que tenen. El seu objectiu principal és poder treballar aspectes emocionals que duen a sobre i necessiten alliberar. Degut a la necessitat de delicadesa, l'activitat es realitzarà quan ja s'hagi fet un treball previ amb el grup i es tingui un bon clima de confiança i seguretat.

L'activitat s'estructurarà en tres moments: un primer moment de tranquil·litat i reflexió individual, on cada persona tindrà el seu espai per a poder connectar amb les seves preocupacions, emocions, sentiments, etc. Un segon moment on els participants podran compartir amb el grup i de manera voluntària, les seves preocupacions i emocions. Finalment, i a través d'un exercici grupal que s'explicarà a continuació, es convidarà als participants a deixar marxar aquelles preocupacions que no el deixen avançar.

Seguidament es poden veure les dos fitxes de les unitats didàctiques UD1 i UD2 proposades, a seguir durant cada trobada familiar.

U.D.1 "CUINA COMUNITÀRIA"							
DESTINATARIS	Famílies del projecte						
LLOC	Sala multifuncional i cuina dels centres de la Fundació			TEMPS	Horari de migdia/tarda (adaptable segons grup i organització)		
OBJECTIUS DIDÀCTICS							
<ul style="list-style-type: none"> - Disposar d'un espai de convivència i compromís - Establir vincles amb la resta de famílies - Gaudir d'un espai de cohesió familiar i comunitària 							
CONTINGUTS			METODOLOGIA		TEMPORALITZACIÓ		
Fets/ Conceptes	Procediments	Actituds/ Normes/ Valors	El professional restarà en segon pla, per a que els reals protagonistes siguin les famílies. Donarà suport i acompanyament sempre que es necessiti. A més, recordarà la importància de tenir en compte que el plat escollit sigui possible de realitzar al centre amb un dia, i que no tingui un cost econòmic molt elevat.			INICI	FINAL
<ul style="list-style-type: none"> - Tècniques de cuina - Comunicació 	<ul style="list-style-type: none"> - Relació amb altres famílies - Compartició 	<ul style="list-style-type: none"> - Compromís i responsabilitat - Confiança 	<p><u>Proposta del plat i planificació:</u> Dies previs al dia del gran dinar, les famílies protagonistes del dia es dividiran segons el plat que realitzaran (Primer, segon i postres) i proposaran els seus plats especials (que els hi recordin alguna situació, algun moment de la</p>				

<ul style="list-style-type: none"> - Lideratge - Cohesió familiar i comunitària 	<ul style="list-style-type: none"> coneixement s de cuina - Identificació sentiments i emocions que desperten aquell plat cuinat - Creació de vincles 	<ul style="list-style-type: none"> en un mateix i en l'altre - Actitud positiva - Gaudir d'un espai on sentir-se protagonista - Respecte - Cooperació i coaprenentatge 	<p>seva vida, etc.). El professional recollirà la llista de tot allò necessari per a l'elaboració que s'haurà de comprar.</p> <p><u>Organització i preparació:</u> Les famílies es dividiran per grups de treball i les famílies protagonistes aniran guiant en l'elaboració dels seus plats.</p> <p><u>Menjar:</u> Moment per a menjar i gaudir d'allò preparat entre tots.</p> <p><u>Compartir allò que desperta el plat cuinat:</u> Un cop acabat el menjar, cada família protagonista compartirà aquell record o sentiment que tenia per a ells aquell plat. La resta de famílies també podrà donar la seva opinió.</p> <p><u>Recull recepta i comiat:</u> Al final de la trobada, les famílies protagonistes donaran les seves receptes per a que es pugui fer un recull final de tot allò cuinat. S'elaborarà un dossier amb les receptes i fotografies dels plats per a cada família. En aquest moment es farà un tancament de l'activitat i s'iniciarà la recollida i comiat.</p>	<p>11h</p> <p>12h30</p> <p>13h30</p> <p>14h</p>	<p>12h30</p> <p>13h30</p> <p>14h</p> <p>15h</p>
---	--	---	---	---	---

MATERIALS

Per a realitzar aquesta activitat es faran ús dels següents materials:

- **Material fungible:** ingredients (segons els plats del dia), folis i tinta per a la impressora.
- **Material no fungible (Aportat per Fé e Alegria):** estris de cuina necessaris per a la preparació dels plats, càmera fotogràfica, taules, cadires,

coberteria, etc.

AVALUACIÓ

Per a l'avaluació d'aquesta activitat es faran ús dels següents instruments:

- Diari de camp (Annexos, punt 5, apartat "Diari de camp", pàg. 87): al final de l'activitat el professional farà un recull de les diferents observacions i valoracions d'aquell dia.
- Fitxa avaluació activitat (Annexos, punt 5, apartat "Fitxa avaluació activitat", pàg. 97): al final de l'activitat es demanarà a les famílies que responguin la fitxa d'avaluació per tal de recollir els seus punts de vista i opinions del dia. L'objectiu de la fitxa es poder millorar, de manera conjunta, aquella activitat.
- Registre participació (Annexos, punt 5, apartat "Registre participació", pàg. 96): al final de l'activitat es realitzarà un recull del nombre de persones que participen en l'activitat, que ens servirà per veure la implicació i interès de les famílies, tan en aquesta activitat com en l'evolució del projecte.

U.D.2 "DEIXAR ANAR"						
DESTINATARIS		Famílies del projecte				
LLOC		Sala multifuncional	TEMPS		1h	
OBJECTIUS DIDÀCTICS						
<ul style="list-style-type: none"> - Connectar amb les pròpies emocions - Identificar preocupacions - Empatitzar amb el grup i amb la resta de participants - Establir vincles amb la resta de famílies 						
CONTINGUTS			METODOLOGIA		TEMPORALITZACIÓ	
Fets/ Conceptes	Procediments	Actituds/ Normes/ Valors	El professional acompanyarà al grup en cada fase de l'activitat. Guiarà els temps i indicarà el procediment. Tot i restar en segon pla, es valora que en determinats moments pugui donar suport de contenció emocional.		INICI	FINAL
<ul style="list-style-type: none"> - Emocions - Situacions que ens limiten - Situacions 	<ul style="list-style-type: none"> - Connexió amb les pròpies emocions - Identificació 	<ul style="list-style-type: none"> - Empatia - Comprensió - Acceptació de la pròpia 	<p>Presentació de l'activitat: Es prepararà una sala gran amb un ambient relaxat. Possibilitat de decorar l'espai amb espelmes, llum baixa, coixins, música relaxant de fons que acompanyi la sessió, etc. Un espai on els participants es sentin còmodes i relaxats. Els participants seuran repartits per la sala en aquell espai on puguin sentir-se més còmodes.</p>		0'	10'

		<p>no són els únics que estan vivint situacions d'aquelles característiques i que no estan sols.</p> <p><u>Deixar anar:</u> Finalment, el professional explicarà als participants que dintre d'aquell globus que han omplert estan les seves preocupacions, patiments, pors i sentiments que han decidit deixar marxar. Per fer-ho, se'ls convidarà a petar-lo amb força, tot dient per dintre, que en aquell globus deixar marxar totes aquelles situacions que l'alteren, tot allò que no el permet avançar i que decideix deixar enrere.</p> <p><u>Tancament dolç:</u> L'activitat acabarà amb una reflexió per part del professional i les aportacions que el grup vulgui fer. Seguidament es posarà una música suau, però més animada, i es repartiran tres caramels per persona. El professional per acabar amb un bon gust de boca i celebrar que s'han deixat anar patiments, explicarà una dinàmica on cada persona haurà d'escollir a tres persones del grup per a donar els seus caramels, tots dient alguna cosa positiva que se li valora. No es podrà donar a la mateixa persona que te'n dona.</p>	40'	45'
MATERIALS				
<p>Per a realitzar aquesta activitat es faran ús dels següents materials:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>Material fungible:</u> Globus, espelmes i caramels. - <u>Material no fungible (Aportat per Fé e Alegria):</u> Coixins, equip de so, cadires, etc. 				

AVALUACIÓ

Per a l'avaluació d'aquesta activitat es faran ús dels següents instruments:

- Diari de camp (Annexos, punt 5, apartat "Diari de camp", pàg. 87): al final de l'activitat el professional farà un recull de les diferents observacions i valoracions, amb tot allò que ha sorgit durant la sessió, emocions i situacions treballades, etc.
- Fitxa avaluació activitat (Annexos, punt 5, apartat "Fitxa avaluació activitat", pàg. 97): al final de l'activitat es demanarà als participants que responguin la fitxa d'avaluació per tal de recollir els seus punts de vista i opinions de l'activitat. Que expressin allò que han sentit, que els ha fet sentir incòmodes, etc.
- Registre participació (Annexos, punt 5, apartat "Registre participació", pàg. 94): al final de l'activitat es realitzarà un recull del nombre de persones que participen en l'activitat, que ens servirà per veure la implicació i interès de les famílies, tan en aquesta activitat com en l'evolució del projecte.

- **Materials/recursos necessaris**

En primer lloc, serà necessari disposar d'un espai d'acollida on realitzar les entrevistes (sala de recursos que és on està el/la psicòleg/a) i la sala multifuncional on es faran les trobades del Grup d'Ajuda Mutua (GAM). Els materials s'especificaran en les unitats didàctiques corresponents, i la sala on es realitzaran principalment aquestes unitats didàctiques serà la multifuncional que hi ha en els diferents centres de Fé e Alegria.

- **Indicadors i instruments d'avaluació**

Per tal d'avaluar les diferents unitats de programació, s'utilitzaran diverses tècniques especificades al punt d'avaluació: registres per a les entrevistes i visites domiciliàries, qüestionaris, informes que l'equip transprofessional de coordinació anirà realitzant, i l'observació i valoració d'activitats a través del diari de camp, les fitxes d'avaluació d'activitat i registres de participació.

Unitat de programació 2 (U.P.2): Treball individual

● **Descripció i durada**

A través d'aquesta unitat de programació es pretén treballar de manera directa i individual amb les persones amb diversitat funcional que s'atenen al projecte. La idea és poder realitzar un acompanyament constant durant tot l'any, atenent a la persona en tot allò que necessiti, proporcionant-li eines i recursos, i guiant-la en el procés d'inclusió.

Tenint en compte la diversitat de persones que s'atendran al projecte, aquest acompanyament serà adaptat a les necessitats i demandes de cadascú, doncs, per exemple, no és el mateix treballar amb un infant que tingui un Trastorn de l'espectre Autista (TEA), que amb un infant que tingui un dèficit auditiu. Uns necessitaran un estil d'acompanyament i un seguit d'habilitats emocionals i socials, i d'altres un diferent tipus de recursos i suports. No obstant, sempre partim de la base de que el més important és que les persones arribin a ser protagonistes de la seva vida.

Quan ens referim a un treball individualitzat estem parlant de la realització d'activitats específiques per a cada persona. Així doncs, en aquesta unitat de programació també hem de tenir present que els ritmes d'aprenentatge variaran en funció de la persona, i que un dels requisits indispensables serà el respecte vers els "tempos" individuals.

● **Objectiu de la unitat de programació**

- Proporcionar un espai de suport individualitzat.
- Realitzar un acompanyament individualitzat.
- Facilitar el coneixement d'eines i recursos necessaris

● **Continguts**

a) Fets, conceptes i sistemes conceptuals:

- Habilitats socials.
- Tècniques per a reconèixer les pròpies emocions.
- Tècniques per a canalitzar emocions.

b) Procediments:

- Reconeixement de les dificultats.
- Coneixement d'habilitats socials.
- Reconeixement i expressió de les emocions generades.

- Gestió de conflictes.

c) Actituds, valors i normes:

- Acceptació de la situació.
- Acceptació de les pròpies emocions i les dels altres.
- Confiança en un mateix i en l'altre.
- Actitud positiva.
- Empoderament.

● **Metodologia i/o tècniques**

Per tal de dur a terme aquesta unitat de programació treballarem a través de tutories, intervencions psicològiques, observació directa, i a partir de la creació d'espais de seguretat i confiança on les persones puguin expressar-se i demanar ajuda en cas de necessitat.

Per tal de realitzar un bon acompanyament i suport, s'utilitzaran tècniques extretes del món del coaching i de l'educació emocional. També es tindrà molt en compte la coordinació amb altres professionals que ja estan fent un treball amb aquestes persones. Serà necessari complementar-se per tal de poder ajudar-les de manera integral.

● **Activitats i/o tasques**

En aquesta unitat de programació farem varies actuacions:

- Tutories individuals

El projecte realitzarà tutories individuals amb les persones amb diversitat funcional que participen en les activitats de Fé e Alegria. Com s'ha dit, segons les característiques i necessitats de cada persona les tutories s'estructuraran de diferent manera. Es partirà d'una tutoria inicial per tal de conèixer més de prop la persona, observar les seves necessitats, potencialitats i/o limitacions, i veure conjuntament amb ella a quina oficina (activitat) vol participar. A partir d'aquí, i periòdicament durant el curs, s'aniran realitzant tutories alternades de seguiment i de suport en funció del calendari, oberts opcionalment a fer-ne més en funció de les necessitats o la situació de la persona. (Veure horaris a l'apartat 6.2 "Calendari, pla d'acció", pàg. 121)

En aquestes tutories es vol treballar el vincle entre professional – participant, per tal de que aquest darrer vagi agafant confiança i pugui sentir-se còmode per a explicar allò que necessita i/o recórrer al professional en cas de necessitat. També es valorarà si la persona pot necessitar sessions de suport individual, on treballar de manera més específica amb el/la

psicòleg/a certs aspectes de la persona, o bé un professional de suport que l'acompanyi en les oficines (activitats) que participa.

- *Sessions de suport individual*

Treball individual amb un professional de la psicologia, és un espai on treballar aspectes més interns de la persona o de la seva personalitat: autoestima, habilitats socials, espirituals i relacionals. Seran sessions de suport que serviran per a treballar les preocupacions que la persona expressa o el professional detecta. (Veure horaris a l'apartat 6.2 "Calendari, pla d'acció", pàg. 121)

- *Professional de suport*

S'ha de contemplar la possibilitat d'introduir el paper d'un professional o persona voluntària que doni suport a aquelles persones amb diversitat funcional que ho necessitin, fonamentalment durant les activitats de la fundació en les que participi. La idea és que aquest vetllador o vetlladora recolzi a les persones amb diversitat funcional, doni un suport a l'educador d'aquella oficina (activitat), i faci una atenció més individualitzada.

- *Coordinació amb altres professionals*

Realització de coordinació i comunicació amb les altres entitats on participa la persona amb diversitat funcional, per tal de construir de manera conjunta un acompanyament integral dirigit al creixement i desenvolupament de la persona. Aquest punt quedarà especificat en l'apartat de gestió. (Veure apartat 6.1 "Gestió i organització", pàg. 115, i 6.2 "Calendari, pla d'acció", pàg. 121)

● **Materials/recursos necessaris**

És necessari un espai d'acollida on realitzar les tutories i sessions de suport (sala de recursos que és on està el/la psicòleg/a). Com a materials, es disposarà dels diferents recursos materials, tècnics...de la mateixa sala de recursos.

● **Indicadors i instruments d'avaluació**

Per tal d'avaluar les diferents unitats de programació, s'utilitzaran diverses tècniques d'avaluació que es desenvoluparan en el punt d'avaluació. Les tècniques que s'utilitzaran, variaran en funció del trastorn o problemàtica que es vol avaluar: graelles d'observació, diari de camp, qüestionaris, i registres i/o informes individuals que el/la psicòleg/a realitzarà.

Unitat de programació 3 (U.P.3): L'adaptació dels espais del centre

• Descripció i durada

Aquesta unitat anirà destinada a l'adaptació dels espais dels diferents centres de Fé e Alegria. Quan parlem d'adaptar no només ens referim a la infraestructura del centre, que a nivell de la Fundació Fé e Alegria ja s'està duent a terme. Aquesta adaptació va una mica més enllà, i pretén tenir en compte les necessitats de les diferents persones amb diversitat funcional que participen o participaran en les nostres activitats, detectar les seves necessitats, limitacions, etc, i equipar els espais amb recursos materials, visuals, auditius, tàctils, entre d'altres, que facilitin el seu dia a dia. En resum, tot allò necessari per a que puguin participar de la mateixa manera que els altres i buscar la igualtat.

A nivell de TEA, per exemple, disposar de cartells explicatius de què és cada cosa, imatges, pictogrames, etc. Per a persones amb dèficit auditiu, tenir il·luminació en les diferents senyals acústiques del centre (el timbre per exemple), i per a persones amb dèficit visual, equipar els espais amb cartells en braille o tenir les coses ben ordenades.

Aquesta adaptació està prevista fer-la en dos moments puntuals, tot i que durant el curs poden anar sorgint noves idees i modificacions dels espais. En un primer moment pels professionals durant l'època de formacions. I en un segon moment, un cop iniciat el curs, de manera participativa i conjunta entre les persones amb diversitat funcional, les seves famílies, i la resta de participants. La idea, doncs, és realitzar tallers i activitats per a crear de manera conjunta aquests espais, implicant els participants del centre i els treballadors, i depenent de la dificultat de la tasca aquesta la realitzaran uns o altres.

• Objectiu de la unitat de programació

- Garantir que totes les persones disposin de la mateixa informació, però que en funció de la persona la informació sigui adaptada i adequada a les seves necessitats.
- Proporcionar espais adaptats a les pròpies necessitats i limitacions.
- Garantir la participació en un espai acollidor i accessible per a tots.
- Facilitar l'accés als recursos.

• Continguts

a) Fets, conceptes i sistemes conceptuals:

- Coneixement dels recursos necessaris.
- Comparació entre els espais propis i els d'altres entitats.

- Necessitats i limitacions de les persones amb diversitat funcional.

b) Procediments:

- Adaptació dels espais.
- Facilitació de recursos.
- Anàlisi sobre l'estructuració dels espais.

c) Actituds, valors i normes:

- Valoració de la importància de tenir espais adaptats.
- Coneixement dels recursos més adients.
- Coneixement de recursos econòmics.

● **Metodologia i/o tècniques**

Per tal de dur a terme aquesta unitat de programació, treballarem a través de tallers i dinàmiques que permetin l'elaboració conjunta de materials i de recursos adaptats a les persones amb diversitat funcional. La metodologia que es fomentarà serà una metodologia participativa i de coaprenentatge, on tots treballarem junts per a construir un espai que el sentim nostre, que sigui acollidor, ric i accessible per a tots.

● **Activitats i/o tasques – Unitats didàctiques**

En aquesta unitat de programació farem varies actuacions:

- Recollida de propostes

En primer lloc, a través d'entrevistes i reunions, es farà un recull de propostes per part de les famílies, d'alguns dels participants, i dels professionals especialitzats en diversitat funcional (persones de les diferents associacions, per exemple). D'aquesta manera s'obtidran idees d'adaptacions i recursos que poden necessitar les persones amb diversitat funcional.

- Sessions d'adaptació dels espais

Un cop recollides les diferents propostes, es duran a terme sessions per a la construcció de les adaptacions necessàries. Aquesta adaptació és realitzarà en primer lloc durant l'època de formació professional. En aquest període, els professionals realitzaran les primeres preparacions de l'espai. D'aquesta manera, les persones amb diversitat funcional iniciaran el curs tenint espais del centre ja adaptats, la qual cosa fomentarà un espai confortable per a ells i que es sentin acollits i tinguts en compte des del primer moment.

Un cop iniciat el curs, i de manera participativa entre totes les persones de la Fundació (tinguin o no una característica funcional específica), juntament amb el recolzament de les famílies que vulguin venir com a voluntàries, es farà un recull de propostes o necessitats que es puguin determinar per tal de construir-les entre tots.

A continuació afegim un seguit d'exemples de canvis que es podrien realitzar:

- Cartells explicatius de què és cada cosa.
- Imatges explicatives.
- Pictogrames.
- Il·luminació a les diferents senyals acústiques del centre (el timbre per exemple).
- Equipar els espais amb cartells en braille.
- Tenir les coses accessibles i ben ordenades.

Aquesta unitat de programació partirà d'una unitat didàctica, per a iniciar les primeres adaptacions fetes pels participants. Segons les necessitats, aniran sorgint i creant-se noves activitats destinades a aquesta adaptació.

❖ **Fitxes d'unitats didàctiques**

A continuació es presenta una proposta d'activitat per a realitzar durant l'adaptació dels espais del centre amb els participants del projecte i de la Fundació. Cal dir que, per a l'elaboració dels diferents recursos, es faran servir principalment materials reutilitzats. Per aquest motiu, es demanarà prèviament a l'activitat que aquells professionals, participants i famílies que puguin vagin portant tot allò que creguin de servei.

- *Construïm un espai accessible per a tots*

Aquesta fitxa presenta una primera proposta d'activitat per a sensibilitzar als participants del projecte i de la Fundació Fé e Alegria, de la importància de tenir un centre amb els espais accessibles a tothom. L'activitat s'estructurarà en tres moments. En el primer es realitzarà una activitat per a que el participants puguin fer un exercici d'empatia, posant-se al lloc de les persones amb diversitat funcional. Durant el segon moment es farà un recull de propostes i idees per a adaptar l'espai, i en el tercer es realitzaran tallers i accions per a l'adaptació dels espais. Seguidament es pot veure la unitat didàctica a seguir durant la sessió.

U.D.3 “CONSTRUÏM UN ESPAI ACCESSIBLE PER A TOTS”						
DESTINATARIS	Participants del projecte i de la Fundació Fe i Alegria					
LLOC	Sala multifuncional dels centres de la Fundació			TEMPS	1h30 (adaptable segons l'organització)	
OBJECTIUS DIDÀCTICS						
<ul style="list-style-type: none"> - Viure i sentir la diferència - Ser conscients de l'existència de barreres - Valorar la importància de l'ajuda 						
CONTINGUTS			METODOLOGIA	TEMPORALITZACIÓ		
Fets/ Conceptes	Procediments	Actituds/ Normes/ Valors	El professional dinamitzarà l'activitat i acompanyarà als participants en l'elaboració de materials i espais adaptats.	INICI	FINAL	
<ul style="list-style-type: none"> - Necessitats i limitacions de les persones amb diversitat funcional - Coneixement dels recursos 	<ul style="list-style-type: none"> - Experimentació de les limitacions - Anàlisi sobre l'estructuració dels espais. - Modificació 	<ul style="list-style-type: none"> - Empatia - Compromís amb els altres - Valoració de la importància 	<p>Viure la diferència: Organitzar un circuit on els participants puguin sentir la diferència i experimentar les dificultats que pot tenir una persona amb diversitat funcional. Els participants es posaran en parella i faran tot el recorregut. Un de la parella serà qui el farà (experimentant les dificultats) i l'altre l'haurà d'anar acompanyant i ajudant (desenvolupant funcions de recolzament i col·laboració amb l'altre). La idea és que primer</p>	0'	20'	

			diversos materials reciclats, ordenar espais per a fer-los més accessibles, anar col·locant aquells recursos construïts, etc.		
MATERIAL					
<p>Per a realitzar aquesta activitat es faran ús dels següents materials:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>Material fungible</u>: folis, pintures, retoladors, cartolines, etc. - <u>Material no fungible (Aportat per Fé e Alegria i Associacions col·laboradores)</u>: Mocadors per tapar els ulls, cons, pals, cordes, cadires i objectes diversos que serveixin d'obstacle, cadires de rodes (Associació, sinó cadira d'un despatx) i materials reciclats (revistes, caixes de cartró, ampolles de plàstic...). 					
AVALUACIÓ					
<p>Per a l'avaluació d'aquesta activitat es faran ús dels següents instruments:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>Diari de camp</u> (Annexos, punt 5, apartat "Diari de camp", pàg. 87): al final de l'activitat el professional farà un recull de les diferents observacions i valoracions de l'activitat, per tal de deixar constància del que ha anat passant al llarg de la dinàmica, la implicació dels participants, etc. - <u>Fitxa avaluació activitat</u> (Annexos, punt 5, apartat "Fitxa avaluació activitat", pàg. 97): al final de l'activitat es demanarà als participants que responguin la fitxa d'avaluació per tal de recollir les seves opinions i valoracions. D'aquesta manera és podran fer millores i adaptacions a les posteriors activitats. - Per tal de fer una observació i valoració més específica de la convivència i inclusió de les persones amb diversitat funcional, també es podrien fer ús de la <u>Graella d'observació</u> i/o <u>l'Informe Individual</u> (Annexos, punt 5, apartat "Graella observació", pàg. 85, i "Informe Individual", pàg. 89), que ens donarien una informació més detallada i centrada en certs objectius del projecte. 					

- **Materials/recursos necessaris**

Els materials que s'utilitzaran variaran en funció de les necessitats específiques detectades. No obstant, s'intentarà que els recursos i els materials siguin el més econòmics possibles, treballant inclús a partir de materials reciclats. Els materials utilitzats estaran especificats a la unitat didàctica.

- **Indicadors i instruments d'avaluació**

Per tal d'avaluar les diferents unitats de programació, s'utilitzaran diverses tècniques d'avaluació que es desenvoluparan en el punt d'avaluació. Es farà una recollida de propostes a les associacions, als familiars i als mateixos participants, així com també als diferents professionals, observant si realment les adaptacions descrites estan facilitant la vida de les persones o si aquestes segueixen amb certes dificultats d'accés. Aquestes observacions es podran anar especificant al diari de camp. També es faran ús d'aquelles eines especificades a la unitat didàctica d'aquesta unitat de programació.

Unitat de programació 4 (U.P.4): Formacions relacionades amb la inclusió i diversitat funcional

● **Descripció i durada**

Amb aquesta unitat de programació és vol oferir formació i capacitació als professionals dels diferents centres de Fé e Alegria. La idea és que els treballadors puguin entendre les necessitats i característiques de les persones amb diversitat funcional que participen al projecte, i adquirir els coneixements i les eines oportunes per a intervenir amb elles. El projecte considera molt important que l'equip de treball estigui implicat i cregui en allò que es fa.

Les formacions es realitzaran de manera transversal durant tot el curs. En un primer moment es farà una setmana de capacitació abans de l'inici de les activitats, i un cop iniciat el curs s'aniran realitzant formacions intercalades.

Les diferents sessions seran dinamitzades per professionals especialitzats en diverses temàtiques, principalment relacionades amb la inclusió i la diversitat funcional, professionals de les associacions que participen en els projectes, pel psicòleg/a del centre, entre d'altres. Tot dependrà de la temàtica i de les necessitats de cada moment.

● **Objectiu de la unitat de programació**

- Fomentar la implicació.
- Aconseguir que tots els professionals creguin en allò que s'està fent.
- Capacitar als professionals per a que entenguin les necessitats de cada persona.

● **Continguts**

a) Fets, conceptes i sistemes conceptuals:

- Teoria sobre les característiques bàsiques dels diferents col·lectius que poden arribar.
- Coneixement de les dificultats que poden sorgir.
- Tècniques de tractament i la cura envers els participants.
- Teoria sobre la inclusió
- Teoria sobre la diversitat funcional

b) Procediments:

- Connexió amb les emocions dels altres.

- Preparació pel maneig de les diferents situacions que puguin sorgir.
- Gestió de conflictes.

c) Actituds, valors i normes:

- Compromís amb els altres.
- Preocupació per gestionar les situacions que vagin sorgint i les situacions de crisi.
- Responsabilitat sobre els coneixement bàsics indispensables.

● **Metodologia i/o tècniques**

Per tal de dur a terme aquesta unitat de programació treballarem a través de seminaris, cursos i formacions. Es fomentaran espais de participació on poder compartir amb la resta de l'equip i treballar de manera conjunta, i espais individuals de confiança per a demanar ajuda i suport.

● **Activitats i/o tasques**

En aquesta unitat de programació farem varies actuacions:

- Formació fase prèvia

Dies alternatius de formacions, on els professionals del centre participaran en diversos seminaris, cursos i dinàmiques de capacitació i preparació abans d'iniciar el curs.

En primer lloc, es presentarà el projecte, explicant en què consisteix i com funcionarà, i donant informació sobre la inclusió de les persones amb diversitat funcional. Es tractarà la importància de la inclusió i la diversitat funcional a partir del marc teòric presentat.

Posteriorment es faran formacions, dinamitzades per membres de cada associació participant, en les que s'explicarà per a què treballen, el perfil de persones que atenen, i les maneres de treballar amb elles, entre d'altres

- Formació contínua

Formacions que s'aniran realitzant durant l'any segons el marcat al calendari (Veure horaris a l'apartat 6.2 "Calendari, pla d'acció", pàg.121). Aquestes formacions aniran destinades a la consolidació de diferents temàtiques, a l'especialització de diferents tècniques i recursos, entre d'altres. En un primer moment, des del projecte es plantejaran diferents propostes, però s'obrirà un espai on els mateixos professionals podran proposar els temes a treballar que més els interessin, segons aquelles necessitats o dificultats amb les que s'hagin anat trobant. La idea principal és poder anar ampliant els seus coneixements respecte la inclusió i la diversitat funcional. Exemples de possibles formacions serien:

- Formacions amb les diferents associacions que treballen amb diversitat funcional.
- Formacions per a la gestió de conflictes i situacions de crisi.
- Formacions i dinàmiques per a unir a l'equip de treball.
- Tallers de llenguatge de signes.
- Tallers d'escriptura en braille.

Aquesta unitat partirà de la proposta des dos unitats didàctiques relacionades amb la gestió de conflictes i situacions de crisis i la comunicació dintre de l'equip. Segons les necessitats, aniran sorgint i creant-se noves activitats destinades a aquesta formació contínua.

❖ **Fitxes d'unitats didàctiques**

A continuació es presenten 2 propostes d'activitats per a realitzar amb els professionals del projecte i dels diferents centres de la Fundació.

- *El Búnker (UD4):*

Es tracta d'una dinàmica per a treballar la gestió de conflictes i situacions de crisis entre els professionals. Està pensada per a 27 persones, però pot adaptar-se a qualsevol nombre de participants. Seguidament es pot veure la unitat didàctica a seguir durant la sessió.

- *Cada ovella al seu corral (UD5):*

Unitat per a treballar la comunicació i lideratge entre els professionals. Podran prendre consciència de com es gestionen entre ells, i com s'organitzen i comuniquen.

Seguidament es presenten les dos fitxes de les unitats didàctiques proposades: UD4 i UD5.

U.D.4 "EL BUNKER"						
DESTINATARIS		Professionals projecte inclusiu i dels centres de la Fundació Fe i Alegria Montes Claros				
LLOC		Sala multifuncional dels centres de la Fundació	TEMPS		1 hora	
OBJECTIUS DIDÀCTICS						
<ul style="list-style-type: none"> - Aprendre a gestionar conflictes - Arribar a un consens per tal de prendre una decisió conjunta - Realitzar el rol d'una altre persona - Afrontar els propis prejudicis i estereotips 						
CONTINGUTS			METODOLOGIA		TEMPORALITZACIÓ	
Fets/ Conceptes	Procediments	Actituds/ Normes/ Valors	El professional que dinamitza serà l'encarregat d'explicar la dinàmica i moderar el debat/discussió.		INICI	FINAL
- Estils de lideratge - Capacitat de diàleg i	- Gestió de conflictes i/o situacions de crisis	- Empatia - Respecte - Preocupació per	<u>Presentació i organització grup:</u> En primer lloc, de manera aleatòria, el dinamitzador formarà grups de tres. Es demana que facin una gran rotllana (seient els tríos junts) i que escullin un representant per a cada grup, farà de principal portaveu.		0'	10'

<p>consens</p> <p>- Estils de relació i expressió</p> <p>- Estereotips i prejudicis socials</p>	<p>- Reconeixement de la millor manera per a prendre una decisió</p> <p>- Exposició i detecció dels propis prejudicis i estereotips</p>	<p>gestionar les situacions que vagin sorgint i les situacions de crisi</p> <p>- Capacitat per a gestionar un conflicte i arribar a un consens</p> <p>- Actitud autoreflexiva</p>	<p>Seguidament, el dinamitzador repartirà a cada representant un paper que contindrà una breu descripció d'un personatge. A partir d'aquell moment els membre de cada grup hauran de fer-se seu aquell personatge.</p> <p><u>Inici activitat:</u> Un cop repartits els papers, el professional explicarà una història per a posar en context als professionals:</p> <p>“Està a punt de passar un desastre nuclear que exterminarà el món. No obstant, hi ha una nau que viatjarà a un altre planeta, amb el problema de que només hi caben 5 persones i el grup està compost per 9 representants (27 persones).” Entre tots han de decidir quines 5 persones entraran a la nau i quines quedaran fora.</p> <p>Abans de començar el debat/discussió entre tots, el professional explica que cada petit grup ha de decidir com es presentaran a la resta del grup i com defensaran el seu personatge per tal d'aconseguir pujar a la nau. Un cop decidit, cada representant es presentarà a la resta del grup.</p> <p>A partir d'aquest moment podrà començar a debatre/discutir quins personatges poden pujar o no a la nau. (les persones que no són representants també poden participar).</p> <p>El grup disposa d'un màxim de 30 min per prendre la decisió (a</p>	<p>10'</p>	<p>40'</p>
---	---	---	--	------------	------------

			<p>la paret es projectarà un compte enrere per a que puguin saber el temps que els hi falta)</p> <p>Reflexió final: Un cop presa la decisió, el dinamitzador preguntarà com s'han sentit, que pensen de la dinàmica, etc. (Veure "Propostes reflexió i debat")</p>	40'	1h
MATERIALS					
<p>Per a realitzar aquesta activitat es faran ús dels següents materials:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>Material fungible</u>: papers (on apareixen els personatges a defensar, crear segons participants. Per exemple: una noia embarassada que acaba de sortir de la presó, un/a policia, un/a psicòleg/a, un/a drogodependent en procés de rehabilitació, etc. També hi ha la possibilitat de lligar a dos personatges, és a dir que un no puja si l'altre no ho fa. Per exemple, un/a professor/a i una persona amb algun trastorn mental greu que estan casats) - <u>Material no fungible (Aportat per Fé e Alegria)</u>: cadires, projector i ordinador 					
PROPOSTES REFLEXIÓ I DEBAT					
<ul style="list-style-type: none"> - Estils de lideratge (autoritari, democràtic, manipulador i "deixar fer"). - Dificultat per a defensar el personatge. - Prejudicis i estereotips que s'han observat. - Maneres que té l'equip de gestionar conflictes. - Ens hem escoltat? - Ens hem respectat? - Hem aconseguit arribar a un consens? 					

AVALUACIÓ

Per a l'avaluació d'aquesta activitat es faran ús dels següents instruments:

- Diari de camp (Annexos, punt 5, apartat "Diari de camp", pàg. 87): al final de l'activitat el professional farà un recull de les diferents observacions i valoracions de la sessió, per tal de deixar constància dels diferents temes treballats, les situacions que s'han viscut, aspectes necessaris a millorar o treballar en posteriors dinàmiques, etc.
- Fitxa avaluació activitat (Annexos, punt 5, apartat "Fitxa avaluació activitat", pàg. 97): al final de l'activitat es demanarà als professionals que responguin la fitxa d'avaluació per tal de recollir la seva pròpia valoració de la sessió, el que han observat, sentit i el que per a ells hauria de millorar.

U.D.5 "CADA OVELLA AL SEU CORRAL"					
DESTINATARIS		Professionals projecte inclusiu i dels centres de la Fundació Fe i Alegria Montes Claros			
LLOC		Sala multifuncional dels centres de la Fundació	TEMPS		40 min
OBJECTIUS DIDÀCTICS					
<ul style="list-style-type: none"> - Posar en pràctica la comunicació, les normes i el lideratge - Treballar de manera cooperativa - Identificar les diferents maneres de comunicar-se del grup 					
CONTINGUTS			METODOLOGIA	TEMPORALITZACIÓ	
Fets/ Conceptes	Procediments	Actituds/ Normes/ Valors	El professional explicarà i dinamitzarà les activitats, i guiarà la reflexió final.	INICI	FINAL
- Estils de lideratge - Maneres diferents de comunicar-se	- Creació de normes de comunicació - Organització del grup - Planificació d'una tàctica grupal	- Respecte als companys - Solidaritat - Les normes establertes - Col·laboració - Actitud	<p><u>Animals (2 grups, selva i granja):</u> En primer lloc, per tal de dividir als professionals en dos grups i anar entrant en sintonia, el dinamitzador repartirà a cada participant targetes amb noms d'animals de granja i salvatges.</p> <p>Acte seguit, els participants aniran caminant per la sala representant l'animal que els hi ha tocat i agrupant-se per tipus d'animals (de selva o de granja).</p> <p><u>Cada ovel·la al seu corral:</u> Un cop fets els dos grups, es demanarà</p>	0'	5'
				5'	25'

		<p>autoreflexiva</p>	<p>que se situïn en diferents parts de la sala. Seguidament, cada petit grup haurà d'escollir un líder que tindrà el rol de "pastor", la resta farà de ramat i hauran de tancar els ulls.</p> <p>El dinamitzador explica als dos grups que tindran 5 min per decidir com es comunicarà el pastor amb la resta del ramat per tal de guiar-los fins a un punt físic que ells no sabran. El pastor no podrà parlar (només pot fer ús d'onomatopeies) i haurà d'intentar guiar a cada membre del grup (repartits aleatòriament i a cegues per la sala) a aquell punt.</p> <p>De manera aleatòria es decidirà quin dels dos grups començarà i l'altre observarà, i quan el primer grup hagi assolit l'objectiu, el segon tindrà 2 min per re-organitzar-se i començar el joc.</p> <p>Reflexió final: Un cop acabada la dinàmica, el dinamitzador preguntarà com s'han sentit, que pensen de la dinàmica, quines dificultats han tingut, etc. (Veure "Propostes reflexió i debat")</p>	<p>25'</p>	<p>40'</p>
MATERIALS					
<p>Per a realitzar aquesta activitat es faran ús dels següents materials:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>Material fungible</u>: papers (amb noms d'animals salvatges: tigre, lleó, cocodril, guepard, etc; i d'animals de granja: conill, gallina, ovella, cabra, etc.) - <u>Material no fungible (Aportat per Fé e Alegria)</u>: venes/mocadors per a tancar els ulls. 					

PROPOSTES REFLEXIÓ I DEBAT

- Que ha passat?
- Com us heu sentit?
- Quin estil de comunicació s'ha utilitzat?
- Hauríeu fet algun canvi els del primer grup?
- Quins canvis han fet del segon grup?

AVALUACIÓ

- Diari de camp (Annexos, punt 5, apartat "Diari de camp", pàg. 87): al final de l'activitat el professional farà un recull de les diferents observacions i valoracions de la sessió, per tal de deixar constància dels diferents temes treballats, les situacions que s'han viscut, aspectes necessaris a millorar o treballar en posteriors dinàmiques, etc.
- Fitxa avaluació activitat (Annexos, punt 5, apartat "Fitxa avaluació activitat", pàg. 97): al final de l'activitat es demanarà als professionals que responguin la fitxa d'avaluació per tal de recollir la seva pròpia valoració de la sessió, el que han observat, sentit i el que per a ells hauria de millorar.

- **Materials/recursos necessaris**

A l'hora de realitzar les formacions s'utilitzaran les diferents sales multifuncionals dels centres Fé e Alegria, i tots aquells materials que els formadors i dinamitzadors necessitin (ordinadors, projectors, pissarres, entre d'altres) per a la realització de les sessions. Veure a les unitats didàctiques els materials utilitzats.

- **Indicadors i instruments d'avaluació**

Per tal d'avaluar les diferents unitats de programació, s'utilitzaran diverses tècniques d'avaluació que es desenvoluparan en el punt d'avaluació. Es crearan qüestionaris d'avaluació de les formacions, i a través del diari de camp i les diferents reunions s'anirà valorant el seu aprenentatge, les seves actuacions, i proposant noves formacions i recursos per ajudar-se uns i altres.

Unitat de programació 5 (U.P.5): Sala de recursos

● **Descripció i durada**

La sala de recursos és un espai on es troba un/a psicòleg/a especialitzat/da en la inclusió i la diversitat funcional, que estarà a disposició dels professionals de Fé e Alegria. Aquests sempre que vulguin podran recórrer a ella de manera individual, per demanar ajuda, consell o acompanyament. A més, a banda d'aquesta atenció individualitzada, en aquesta sala els professionals disposaran de recursos i eines per a treballar la inclusió, i entendre de manera més completa les diferents característiques de les persones amb diversitat funcional que atenen. Afegir que aquests recursos i eines, s'obtidran a partir de donacions i de la col·laboració dels diferents agents que participen del projecte. A més el propi projecte disposa d'un pressupost per a comprar nous materials.

● **Objectiu de la unitat de programació**

- Donar a conèixer de manera més profunda les característiques de les persones que s'atenen.
- Garantir el suport de forma individual.
- Proporcionar un servei de suport per a poder accedir-hi en cas de necessitat.

● **Continguts**

a) Fets, conceptes i sistemes conceptuals:

- Teoria i informació sobre diferents col·lectius.
- Teoria de la gestió d'emocions.
- Tècniques per a dur a terme una actuació en concret.

b) Procediments:

- Maneig de les diferents emocions que pot generar una situació.
- Identificació de les característiques de la persona atesa.
- Gestió de conflictes.

c) Actituds, valors i normes:

- Acceptació sobre la informació limitada que el professional pot tenir.
- Coneixença d'un mateix i dels altres.
- Disposició a l'aprenentatge.
- Autoreflexió.

- **Metodologia i/o tècniques**

Per tal de dur a terme aquesta unitat de programació es treballarà a través de tècniques d'acompanyament i gestió de les situacions que es vagin presentant. Des de la sala de recursos es fomentarà l'escolta activa i la comprensió, i es facilitaran recursos i noves idees. També es farà ús de tècniques de relaxació i gestió de l'estrès.

- **Activitats i/o tasques**

Com s'ha dit, les actuacions que es realitzaran a la sala de recursos aniran determinades per les demandes i necessitats dels professionals.

- Espai amb el/la psicòleg/a

Aquest espai servirà per exposar al psicòleg/a les noves situacions que van sorgint, i decidir entre tots la resposta més adequada que com equip es pot donar.

- Espai de consulta

Es tracta d'un espai de consulta, "d'una biblioteca professional", equipat amb llibres, materials, vídeos informatius i altres recursos, que serveixi per a treballar la inclusió i poder-hi accedir sempre que sigui necessari.

- **Materials/recursos necessaris**

Serà indispensable disposar d'una sala per muntar aquest espai. També es necessitaran els llibres de consulta amb una estructura format biblioteca per tal d'accedir a la informació de manera fàcil. La sala ha de tenir un racó amb materials de manualitats, d'aquesta manera serà en aquest mateix espai on es podran fer els plafons, cartells indicatius, jocs... que les persones amb diversitat funcional puguin necessitar. També serà en aquest espai on estaran les ajudes tècniques (per exemple, cadires de rodes, materials adaptats...) que es puguin necessitar en un moment determinat.

- **Indicadors i instruments d'avaluació**

Per tal d'avaluar les diferents unitats de programació, s'utilitzaran diverses tècniques d'avaluació que es desenvoluparan en el punt d'avaluació. Es crearan registres d'ús i valoració, el/la psicòleg/a realitzarà informes i donarà espai a suggeriments, etc.

Unitat de programació 6 (U.P.6): La promoció d'activitats

● **Descripció i durada**

Realitzar diverses activitats entre els mateixos participants, amb altres associacions, i amb la comunitat. Aquestes activitats serveixen per a treballar la sensibilització, cohesió, respecte, cooperació, la bona relació entre tots i totes, i conèixer i empatitzar amb la realitat social de l'altre. La durada d'aquesta unitat de programació variarà en funció de les activitats que es realitzin, però pretén anar-se fent durant el transcurs de tot el calendari lectiu.

● **Objectiu de la unitat de programació**

- Apropar persones amb diversitat funcional a la seva comunitat.
- Potenciar el coaprenentatge i la cooperació entre totes les persones que participin en les activitats.
- Fomentar un major desenvolupament emocional i d'empatia entre tots els participants.

● **Continguts**

a) Fets, conceptes i sistemes conceptuals:

- Tècniques per a fomentar l'empatia.
- Tècniques per a fomentar el riure.
- Tècniques de coaprenentatge.

b) Procediments:

- Experimentació en la relació d'ajuda vers els altres.
- Connexió amb l'entorn i els diferents participants de les activitats.
- Experimentació del sentit del riure.

c) Actituds, valors i normes:

- Valorar la diferència.
- Compromís amb els altres.
- Responsabilitat davant els altres.
- Actitud positiva davant la vida.
- Cooperació i coaprenentatge.

- **Metodologia i/o tècniques**

Per tal de dur a terme aquesta unitat de programació treballarem a través d'una metodologia participativa. La realització de les activitats no pot funcionar si no es fa des d'una vessant de participació i coaprenentatge.

- **Activitats i/o tasques – Unitats didàctiques**

En aquesta unitat de programació farem varies actuacions:

- Activitats

Activitats dirigides als participants del projecte, així com a membres d'altres associacions o persones de la comunitat. L'objectiu de les activitats serà fomentar el coneixement, la cooperació, desenvolupar el sentit del riure, i passar, en definitiva, bones estones.

- Crear vincles

Aquest espai pretén ser un generador de vincles entre les persones que participin de les activitats. És quelcom per a fer vida en societat i compartir moments, amb la finalitat de crear llaços que potser poden desenvolupar relacions d'amistat fora de la Fundació, i generar per si soles un clima de confiança i acompanyament.

En un primer moment, aquesta unitat partirà de la proposta de 4 unitats didàctiques, utilitzables tant per a treballar amb els propis participants del projecte i de la Fundació Fé e Alegria, com per a fomentar vincles i espais de convivència amb la comunitat i agents implicats en el projecte.

Com que el projecte resta obert a la construcció conjunta d'activitats i accions amb les diferents associacions i agents de la comunitat, segons les necessitats, calendaris i propostes, aniran sorgint i creant-se noves activitats.

- ❖ **Fitxes d'unitats didàctiques**

A continuació es presenten 4 propostes d'activitats per a realitzar de manera conjunta amb els participants del projecte i de la Fundació, i amb els membres d'altres associacions o persones de la comunitat.

- Comuniquem-nos (UD6):

La fitxa explica una activitat per a conscienciar als participants dels diferents estils de comunicació, per a que puguin experimentar les dificultats que altres persones viuen, i entendre que amb imaginació i interès per part de tots podem aconseguir comunicar-nos. Aquesta activitat pot realitzar-se tant per a establir vincles i

relacions amb altres associacions i membres de la comunitat, com per a sensibilitzar als mateixos participants del projecte i de la Fundació.

- *Mostra de Talent (UD7):*

La fitxa exposa una activitat per a fomentar el coneixement dels pròpies talents i la valoració de les potencialitats del altres. Per a fer-ho, l'activitat s'inicia amb la visualització d'un vídeo i la seva posterior reflexió i comentari. Seguidament, els participants, ja sigui de manera individual o grupal, hauran de preparar una petita representació o mostra de talents. Finalment, es farà una acte on, de manera voluntària, les persones/grups podran mostrar els seus talents.

En un principi aquesta activitat està destinada als participants del projecte i de la Fundació, tot i que pot restar oberta a la participació d'altres. A més, és una activitat que com a producte final construirà un espectacle que reculli els diferents talents i potencialitats dels seus participants, i per tant, podria realitzar-se un mateix dia i en petit comitè, o es podria organitzar una trobada on es convidi a la comunitat i altres associacions a participar o fer de públic.

- *Gimcana inclusiva (UD8):*

Es tracta d'una activitat que es durà a terme durant la setmana de la inclusió, per tal de fomentar, de manera dinàmica i divertida, el coneixement de realitats viscudes pels altres, experimentar diferents limitacions, i viure i sentir la diferència. Aquesta activitat pot realitzar-se tant per a establir vincles i relacions amb altres associacions i membres de la comunitat, com per a sensibilitzar als mateixos participants del projecte i de la Fundació.

- *Futbolí humà (UD9):*

Proposta d'activitat per a crear vincles i fomentar espais de convivència entre els participants del projecte i de la Fundació, i els membres d'altres associacions, persones de la comunitat, famílies, etc. Amb aquesta activitat es vol desenvolupar el sentit del riure i la diversió, que generi un bon clima comunitari.

Seguidament es presenten les fitxes de les 4 unitats didàctiques proposades en aquesta unitat de programació: UD6, UD7, UD8 i UD9.

U.D.6 "COMUNIQUEM-NOS"					
DESTINATARIS		Participants del projecte i de la Fundació, i membres d'altres associacions o persones de la comunitat			
LLOC		Sala multifuncional dels centres de la Fundació	TEMPS		1 hora
OBJECTIUS DIDÀCTICS					
<ul style="list-style-type: none"> - Experimentar dificultats per a comunicar-se - Elaborar maneres creatives de dialogar - Posar-se a la pell de l'altre 					
CONTINGUTS			METODOLOGIA	TEMPORALITZACIÓ	
Fets/ Conceptes	Procediments	Actituds/ Normes/ Valors	El professional explicarà i dinamitzarà les activitats, i guiarà la reflexió final.	INICI	FINAL
<ul style="list-style-type: none"> - Diàleg - Interferències i dificultats de la comunicació - La comunicació verbal i no 	<ul style="list-style-type: none"> - Comprensió de les dificultats de comunicació amb la falta de visió - Interpretació de la 	<ul style="list-style-type: none"> - Empatia - Escolta activa - Solidaritat - Valoració de l'altre 	<p>Presentació: Explicar breument que es realitzaran tres dinàmiques diferents amb un funcionament similar.</p> <p>Diàleg dibuixant: Els participants es posen per tríos i s'asseuen al voltant d'una taula. Dos s'hauran un davant de l'altre, i el membre restant farà d'observador. Se'ls hi reparteix un paper on han de dibuixar una línia que el divideix en dos. Se'ls hi demana que mantinguin un diàleg dibuixant, sense parlar ni fer ús de les lletres. No poden moure el paper.</p>	0'	5'
				5'	15'

verbal	comunicació no verbal	<p><u>Diàleg a cegues:</u> Els participants es posen per trios i s'asseuen al voltant d'una taula. Dos s'hauran un davant de l'altre amb els ulls tapats, i el membre restant farà d'observador. Els dos que tenen els ulls tapats hauran de mantenir un diàleg sobre el que vulguin o algun dels temes proposats.</p> <p><u>Història/ gesticular:</u> Per parelles (+ 1 observador). Una persona de la parella explica verbalment (sense gesticular), alguna cosa significativa o irrellevant per ella segons vulguem enfocar la dinàmica (amb un propòsit de treball personal o divertit). L'altra persona de la parella gesticula, expressa amb el seu cos i realitza tots els moviments corresponents a l'explicació. Passats 5 minuts hauran de canviar de rols.</p> <p>Al cap de 10 minuts tothom s'asseu en rotllana per la reflexió.</p> <p><u>Debat/Reflexió:</u> Opinions i reflexions de cada dinàmica. (Veure "Propostes reflexió i debat")</p>	15'	25'
MATERIALS				
<p>Per a realitzar aquesta activitat es faran ús dels següents materials:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>Material fungible:</u> papers i llapis - <u>Material no fungible (Fe i Alegria):</u> venes/mocador per tapar ulls 				

PROPOSTES REFLEXIÓ I DEBAT

Diàleg dibuixant

- Cap a quin dels dos costats hem escrit? Algú ho ha fet mirant cap a l'altre per ajudar-lo a llegir els dibuixos?
- Hem passat de la línia (frontera simbòlica) que ens hem marcat? Per què?
- Hem aconseguit tenir un diàleg real? Quins factors han fet que ho aconseguíssim? (Cal analitzar l'actitud dels participants durant aquesta estona).

Diàleg a cegues:

- Com s'han sentit al tenir els ulls tapats?
- Com s'ha vist la seva comunicació afectada pel fet de no poder veure?
- El fet de tenir els ulls tapats, ha influenciat d'alguna manera en la seva capacitat de concentració?
- S'han tingut dificultats per escoltar?
- Creuen que han gesticulat més o menys que lo habitual?
- El fet de no poder veure a les persones amb les que s'està parlant, dificulta substancialment la comunicació? En cas afirmatiu, de quina manera?

Història/ gesticular

- L'empatia, per exemple, si a l'hora d'imitar gesticulant a l'altra persona de la parella hem empatitzat amb la història o l'emoció que se'n desprenia.
- Saber com s'ha sentit la persona que explica la història, si li ha costat no gesticular...
- Quina visió ha tingut l'observador.
- En quin rol s'han sentit més còmodes les parelles i perquè.

Reflexió general: Explicar que la comunicació no verbal depèn en gran part del sentit de la vista. Observem les expressions facials, les mirades, la postura, els gestos de la ma i els moviments corporals.

AVALUACIÓ

Per a l'avaluació d'aquesta activitat es faran ús dels següents instruments:

- Diari de camp (Annexos, punt 5, apartat "Diari de camp", pàg. 87): al final de l'activitat el professional farà un recull de les diferents observacions i valoracions, amb tot allò important per a destacar, situacions treballades, reflexions extretes, etc.
- Fitxa avaluació activitat (Annexos, punt 5, apartat "Fitxa avaluació activitat", pàg. 97): al final de l'activitat es demanarà als participants que responguin la fitxa d'avaluació per tal de recollir les seves valoracions i recomanacions, i saber aquelles coses que han considerat positives, que els hi ha fet servei, etc.
- Per tal de fer una observació i valoració més específica de la convivència i inclusió de les persones amb diversitat funcional també es podrien fer ús de la Graella d'observació i/o l'Informe Individual (Annexos, punt 5, apartat "Graella observació", pàg. 85, i "Informe Individual", pàg.89), que ens donarien una informació més detallada i centrada en certs objectius del projecte.

U.D.7 "MOSTRA DE TALENTS"						
DESTINATARIS		Participants del projecte i de la Fundació, i membres d'altres associacions o persones de la comunitat				
LLOC		Sala multifuncional i àrees exteriors dels centres de la Fundació	TEMPS		2h (adaptable segons grup i organització)	
OBJECTIUS DIDÀCTICS						
<ul style="list-style-type: none"> - Creure en les pròpies potencialitats - Valorar el talent dels altres - Treure la pròpia bellesa i la dels altres - Identificar creences limitants 						
CONTINGUTS			METODOLOGIA		TEMPORALITZACIÓ	
Fets/ Conceptes	Procediments	Actituds/ Normes/ Valors	El professional explicarà i dinamitzarà les activitats, empoderant a cada participant.		INICI	FINAL
<ul style="list-style-type: none"> - Potencialitats pròpies i dels altres - Prejudicis - Pròpia 	<ul style="list-style-type: none"> - Valoració personal - Reconeixement propis talents 	<ul style="list-style-type: none"> - Tolerància - Autoestima - Respecte a la diferència - Acceptació 	<p>Veure vídeo "Circo de las Mariposas": Per començar amb la sessió els participants veuran un vídeo que els farà reflexionar sobre aquelles creences i actituds que ens limiten, i creure que tots portem a dintre grans talents.</p> <p>Debat/Reflexió: Un cop visionat el curt, el professional obrirà un espai on poder compartir allò que hem sentit i valorat del vídeo.</p>		0'	30'
					30'	45'

imatge	<ul style="list-style-type: none"> - Valoració del talent dels altres - Elaboració d'un procés de creació artístic 	de l'altre	<p>(Veure "Propostes reflexió i debat")</p> <p>Preparació Mostra de Talents: El professional proposarà als participants que pensin en aquells talents que tenen, potencialitats. En coses que sàpiguen fer, que els hi agradi, que creguin que poden destacar.</p> <p>Seguidament, s'explicarà que l'activitat consistirà en una mostra de talents, en el propi circ que entre tots hauran de construir. La idea es que per grupets, parelles, o individualment, els participants puguin elaborar una petita representació, mostra del seu talents, etc. Es donarà èmfasi en la idea de que, tal com transmet el vídeo, tots tenen un lloc en el circ de les papallones, i cadascú ha de participar i aportar allò amb el que pugui sentir-se còmode i content.</p> <p>Mostra de talents: Quan tothom ha construït la seva pròpia mostra de talent, s'iniciarà l'espectacle. En un principi aquesta mostra pública serà voluntària, ja que s'entén que no tothom estar preparat per actuar en públic. Cada persona té el seu ritme i procés, i ho hem de respectar.</p> <p>També hi ha la possibilitat d'organitzar una trobada amb membres de la comunitat, associacions, etc; i realitzar un dia de talents conjunts.</p>	45'	1h20
				1h20	2h

MATERIALS

Per a realitzar aquesta activitat es faran ús dels següents materials:

- Material fungible: pintures, cartolines, retoladors, etc. (materials que necessitin per a la seva mostra)
- Material no fungible (Fe i Alegria): Projector, ordinador, disfresses, instruments, música....

PROPOSTES REFLEXIÓ I DEBAT

- Sentiment i emocions que es desperten.
- Ens hi sentim identificats?
- Tenim creences i actituds que ens limiten?
- L'existència de prejudicis.
- No valorar a l'altre.
- Importància de la confiança en un mateix i en els altres.

AVALUACIÓ

Per a l'avaluació d'aquesta activitat es faran ús dels següents instruments:

- Diari de camp (Annexos, punt 5, apartat "Diari de camp", pàg. 87): al final de l'activitat el professional farà un recull de les diferents observacions i valoracions, amb tot allò que ha sorgit durant la sessió, emocions i situacions treballades, etc.
- Fitxa avaluació activitat (Annexos, punt 5, apartat "Fitxa avaluació activitat", pàg. 97): al final de l'activitat es demanarà als participants que responguin la fitxa d'avaluació per tal de recollir els

- Per tal de fer una observació i valoració més específica de la convivència i inclusió de les persones amb diversitat funcional també es podrien fer ús de la Graella d'observació i/o l'Informe Individual (Annexos, punt 5, apartat "Graella observació", pàg. 85, i "Informe individual", pàg. 89), que ens donarien una informació més detallada i centrada en certs objectius del projecte.

U.D.8 "GIMCANA INCLUSIVA"						
DESTINATARIS		Participants del projecte i de la Fundació, i membres d'altres associacions o persones de la comunitat				
LLOC		Sala multifuncional i àrees exteriors dels centres de la Fundació	TEMPS		1h20 (adaptable segons grup i organització)	
OBJECTIUS DIDÀCTICS						
<ul style="list-style-type: none"> - Viure i sentir la diferència - Experimentar certes limitacions - Gaudir d'un espai de confiança i convivència - Crear vincles amb altres persones 						
CONTINGUTS			METODOLOGIA		TEMPORALITZACIÓ	
Fets/ Conceptes	Procediments	Actituds/ Normes/ Valors	Sessió dinamitzada per diferents professionals del projecte i de Fe e Alegria, que aniran explicant les diferents parts de la gimcana.		INICI	FINAL
- Potencialitat de les persones amb diversitat funcional	- Relació d'igualtat - Reconeixement de l'altre - Experimenta	- Tolerància - Solidaritat - Respecte a la diferència - Acceptació	Presentació i formació grups: Explicar breument que per motiu de la setmana de la inclusió, s'ha preparat una gimcana amb varies estacions/activitats. Per tal de realitzar la gimcana es faran grups heterogenis de 15-20 persones (segons nombre de participants). Cada grup s'assignarà un nom que els representi i es farà un sorteig per decidir l'ordre d'estacions que s'anirà seguint. A cada estació hi		0'	10'

		<p><u>Passar el missatge</u>: Es dividiran els participants en tres grups i se situaran en fila india, obtenint tres files col·locades de manera paral·lela i deixant espai entre elles. Un cop fetes les files es donarà al darrer participant de la fila una fulla amb una paraula que haurà d'intentar transmetre al seu company a través de gestos. Aquesta acció es repetirà fins arribar al primer de la fila. Que anotarà la paraula que hagi fet. A continuació el primer passarà a últim i es farà la mateixa acció, canviant de paraula (Així fins que tots els membres del grup hagin passat per totes les posicions.)</p> <p>Seguidament es farà el mateix procediment, però amb una imatge o figura geomètrica, que els participants hauran de passar-se tot dibuixant-la a l'esquena i sense parlar.</p> <p>En darrer lloc, es farà amb una petita frase, que hauran de comunicar-se a través de gestos i sons.</p> <p>Un cop acabada la dinàmica, es farà una breu reflexió de les dificultats que han tingut, que han sentit, com han viscut l'experiència, etc.</p>	50'	1h10
		<p>Tancament: Un cop acabada la gimcana es farà una valoració global de les dinàmiques, on els participants puguin compartir les dificultats que han viscut, que han sentit, com han viscut l'experiència, allò que més els hi ha agrada, etc.</p>	1h10	1h30

MATERIALS

Per a realitzar aquesta activitat es faran ús dels següents materials:

- Material fungible: papers (que continguin imatges (casa, sol, flor, cotxe, etc.), figures geomètriques (cercles, rectangles, cubs, cilindres, etc.), paraules (cantar, ballar, edifici, somriure, etc) i frases (vull veure aigua, vaig amb cotxe, m'agrada l'escola, etc.).
- Material no fungible (Fe i Alegria i Associacions): Cadires de rodes (demanar 4 a les Associacions), bastons guies per a persones amb diversitat visual (demanà a l'Associació ADEVIMONTES, si no en tenen tants, es poden utilitzar pals de capoeira), cons, cordes cadires, arets, etc.

AVALUACIÓ

Per a l'avaluació d'aquesta activitat es faran ús dels següents instruments:

- Diari de camp (Annexos, punt 5, apartat "Diari de camp", pàg. 87): al final de l'activitat el professional farà un recull de les diferents observacions i valoracions, amb tot allò que ha sorgit durant la dinàmica, si s'han observat actituds o situacions destacables, etc.
- Fitxa avaluació activitat (Annexos, punt 5, apartat "Fitxa avaluació activitat", pàg. 97): al final de l'activitat es demanarà als participants que responguin la fitxa d'avaluació per tal de recollir les seves opinions i punts de vista.
- Per tal de fer una observació i valoració més específica de la convivència i inclusió de les persones amb diversitat funcional també es podrien fer ús de la Graella d'observació i/o l'Informe Individual (Annexos, punt 5, apartat "Graella observació", pàg. 85, i "Informe individual", pàg. 89), que ens donarien una informació més detallada i centrada en certs objectius del projecte.
- Registre participació (Annexos, punt 5, apartat "Registre participació", pàg. 96): al final de l'activitat es realitzarà un recull del nombre de persones de la comunitat que participen en l'activitat, que ens servirà per veure la implicació i interès que tenen, i el impacte de la nostra sensibilització i difusió.

U.D.9 "FUTBOLÍ HUMÀ"						
DESTINATARIS		Participants del projecte i de la Fundació, i membres d'altres associacions o persones de la comunitat				
LLOC		Camps futbol centres Fundació Fe i Alegria Montes Claros	TEMPS		1h15 (adaptable segons grup i organització)	
OBJECTIUS DIDÀCTICS						
<ul style="list-style-type: none"> - Gaudir d'un espai de confiança i convivència - Crear vincles amb altres persones - Jugar de manera cooperativa - Desenvolupar el sentit del riure 						
CONTINGUTS			METODOLOGIA		TEMPORALITZACIÓ	
Fets/ Conceptes	Procediments	Actituds/ Normes/ Valors	El professional explicarà i dinamitzarà l'activitat i farà d'àrbitre del partit.		INICI	FINAL
<ul style="list-style-type: none"> - Tècnica del futbol - Entesa de grup - Treball en equip 	<ul style="list-style-type: none"> - Participació d'una activitat grupal. - Relació d'igualtat 	<ul style="list-style-type: none"> - Tolerància - Solidaritat - Respecte a la diferència - Acceptació de l'altre 	<p>Preparació: Amb una cinta adhesiva es posaran les marques de les diferents posicions (22-20 segons si es juga amb porters), tot marcant sis línies gruixudes a terra. Es crearan diferents equips heterogenis, que variaran segons el nombre de participants. Els dos primers equips que juguin (segons sortegi) hauran de triar 11 (o 9 si no es juga amb porters) jugadors per a començar. Els equips aniran agafats entre ells amb cordes o anelles, simulant el</p>		0'	5'

MATERIAL

Per a realitzar aquesta activitat es faran ús dels següents materials:

- Material fungible: cinta adhesiva
- Material no fungible (Fe i Alegria): pilota fluixa, petos i cordes o anelles.

AVALUACIÓ

Per a l'avaluació d'aquesta activitat es faran ús dels següents instruments:

- Diari de camp (Annexos, punt 5, apartat "Diari de camp", pàg. 87): al final de l'activitat el professional farà un recull de les diferents observacions i valoracions, amb tot allò que ha sorgit durant la dinàmica, si s'han observat actituds o situacions destacables, etc.
- Fitxa avaluació activitat (Annexos, punt 5, apartat "Fitxa avaluació activitat", pàg. 97): al final de l'activitat es demanarà als participants que responguin la fitxa d'avaluació per tal de recollir les seves opinions i punts de vista.
- Per tal de fer una observació i valoració més específica de la convivència i inclusió de les persones amb diversitat funcional també es podrien fer ús de la Graella d'observació i/o l'Informe Individual (Annexos, punt 5, apartat "Graella observació", pàg. 85, i "Informe individual", pàg. 89), que ens donarien una informació més detallada i centrada en certs objectius del projecte.
- Registre participació (Annexos, punt 5, apartat "Registre participació", pàg. 96): al final de l'activitat es realitzarà un recull del nombre de persones de la comunitat que participen en l'activitat, que ens servirà per veure la implicació i interès que tenen, i el impacte de la nostra sensibilització i difusió.

- **Materials/recursos necessaris**

Els materials i recursos necessaris variaran en funció de l'activitat que es faci i del moment. En el cas de les unitats didàctiques proposades, veure els materials utilitzats.

- **Indicadors i instruments d'avaluació**

Per tal d'avaluar les diferents unitats de programació, s'utilitzaran diverses tècniques d'avaluació: com graelles d'observació, diari de camp, i fitxes d'avaluació, que es desenvoluparan en el punt d'avaluació.

Unitat de programació 7 (U.P.7): Campanyes de sensibilització i difusió social.

● **Descripció i durada:**

Tenint en compte els diferents dies (dia de l'autisme, dia del síndrome de Down, entre d'altres) aprofitar per a fer campanyes de sensibilització i difusió social. Donar a conèixer a la comunitat, i al màxim de persones de la població de Montes Claros, la problemàtica i la realitat social de les persones amb diversitat funcional, i donar a conèixer el projecte inclusiu que es du a terme des de la Fundació Fé e Alegria, per tal de fomentar aquestes pràctiques educatives en altres projectes de la ciutat.

● **Objectiu de la unitat de programació**

- Apropar a les persones de la comunitat la realitat social que viuen les persones amb diversitat funcional.
- Fomentar l'empatia entre les persones de la població.
- Potenciar que altres projectes segueixin la mateixa línia de treball inclusiu que Fé e Alegria.

● **Continguts**

a) Fets, conceptes i sistemes conceptuals:

- Tècniques per a la bona comunicació.
- La inclusió
- Persones amb diversitat funcional

b) Procediments:

- Connexió amb les emocions alienes.
- Conèixer una realitat social.

c) Actituds, valors i normes:

- Compromís amb els altres.
- Valoració de la importància de transmetre aquesta informació.
- Valorar la diferència.

● **Metodologia i/o tècniques**

Per tal de dur a terme aquesta unitat de programació treballarem a través d'actes socials, taules rodones, campanyes de sensibilització, activitats participatives a places, caminades

pels barris en dies clau, xerrades a les escoles, a centres de salut, entre d'altres. Serà una metodologia participativa entre les persones que transmetran la informació, però amb una base dirigida pels professionals de la Fundació, que sempre estaran oberts a opinions i noves idees. Es realitzarà un treball conjunt i cooperatiu amb les diferents Associacions i entitats participants del projecte.

- **Activitats i/o tasques**

En aquesta unitat de programació farem varies actuacions, les quals s'aniran construint de manera conjunta i cooperativa amb els diferents agents implicats en el projecte (Associacions de les persones amb diversitat funcional que venen al projecte, professionals especialitzats en l'àmbit, entitats socials dels barris, etc):

- Activitats de sensibilització

Activitats dirigides, fora i dins del centre, pels educadors de la Fundació durant la setmana en que es treballa una temàtica, per exemple, la setmana de la inclusió social al Brasil. Durant aquest període de temps, els educands són formats pels educadors amb l'objectiu de que aquests agafin consciència de la temàtica que es treballa, i es sensibilitzin amb la realitat. A l'apartat anterior es poden veure diferents propostes d'activitats que també es podrien utilitzar en aquesta unitat de programació.

- Difusió social

En relació amb l'activitat anterior, les activitats que es dirigeixen fora del centre serveixen no únicament pels educands, sinó per a la resta de persones de la comunitat. És interessant que les activitats de sensibilització no es realitzin únicament al centre, sinó que tinguin una cultura de difusió i transmissió de la realitat a través del treball amb la comunitat i els diversos òrgans de govern.

- Treball en dates específiques

Per a dur a terme les actuacions plantejades anteriorment, un dels requisits serà treballar en funció a unes dates específiques. Sabem que aquests dies són importants per a determinats col·lectius, perquè remarquen la importància de tenir-los en compte i celebren la diversitat.

Entre d'altres, aquestes són les dates que ens plantegem inicialment en el projecte:

- 18 febrer: Dia Internacional del Síndrome d'Asperger.
- 21 febrer: Dia Internacional de la Llengua Materna.
- 1 març: Dia Mundial del Síndrome de Down.

- 2 abril: Dia Mundial de Conscienciació de l'Autisme.
- 26 setembre: Dia Internacional del Dèficit Auditiu.
- 1 octubre: Dia Internacional de les Persones Sordes.
- 7 octubre: Dia Mundial de la Paràlisis Cerebral.
- 10 octubre: Dia Mundial de la Salut Mental.
- 15 octubre: Dia Mundial del Bastó Blanc i la Seguretat Cega.
- 3 desembre: Dia Internacional de las Persones amb Discapacitat.
- Del 19 al 25 de setembre del 2016: Setmana de la Inclusió.
- Altres que vagin sorgint.

- **Materials/recursos necessaris**

Els materials i recursos necessaris variaran en funció de la campanya, tot i que sempre disposarem de cartells explicatius i visuals per tal de generar una millor difusió social.

- **Indicadors i instruments d'avaluació**

Per tal d'avaluar les diferents unitats de programació, s'utilitzaran diverses tècniques d'avaluació: diaris de camps i qüestionaris d'autoavaluació pels professionals, que es desenvoluparan en el punt d'avaluació. Serà important fer registres sobre la quantitat de persones que arriben al projecte, i la reacció que desencadenen les campanyes de sensibilització en les persones del barri i altres associacions.

6. APLICACIÓ

6.1 Gestió i organització

- **Recursos materials**

Per a la realització del projecte s'utilitzaran els diferents espais dels centres de Fé e Alegria Montes Claros. Més concretament, es farà ús de la sala multifuncional (en podem trobar a cada un dels centres de Fé e Alegria) per a la realització de tallers, xerrades, activitats i formacions, així com dels espais oberts per a les activitats que requereixin d'un espai més ample o en cas de que es vulguin fer a l'aire lliure.

També s'utilitzarà la sala de recursos (que trobem a cada un dels centres de Fé e Alegria). Tal i com s'ha explicat, serà un espai de suport, equipat amb materials i eines per a consultar, i on es trobarà el/la psicòleg/a del projecte. A més, també estarà adaptada i dotada de recursos per a les persones amb diversitat funcional que requereixin d'una atenció més especialitzada.

D'altra banda, com a recursos materials, també es farà ús del material fungible (papers, cartolines, retoladors...) i no fungible (projectors, ordinadors, impressores...de la Fundació Fé e Alegria Montes Claros). Aquest estarà concretat a les diferents unitats de programació i unitats didàctiques.

- **Recursos humans**

En primer lloc, per a la realització del projecte es disposarà de l'equip de professionals de la Fundació Fé e Alegria Montes Claros, els quals seran els principals interventors en la vida quotidiana dels participants, sent responsables de la dinamització de les activitats, de la seva convivència, bona acollida, i procés d'inclusió.

A banda dels diferents professionals de Fé e Alegria que hi ha a cada centre, el projecte comptarà, per a cada centre, amb el paper d'un/a Psicòleg/a especialitzat/a en la inclusió i la diversitat funcional, un/a Treballador/a Social, i un/a Educador/a Social, amb un total de 9 professionals, en horari flexible de 30 hores per setmana, els quals formaran un equip transprofessional de coordinació del projecte i, com s'explicarà a continuació, treballaran únicament per a la dinamització i bon funcionament del projecte.

Finalment, també es disposarà de Vetlladors/es (sempre que econòmicament sigui factible) i voluntaris, com a persones encarregades de donar suport a les persones amb diversitat funcional que ho necessitin a l'hora de participar en les diferents oficines.

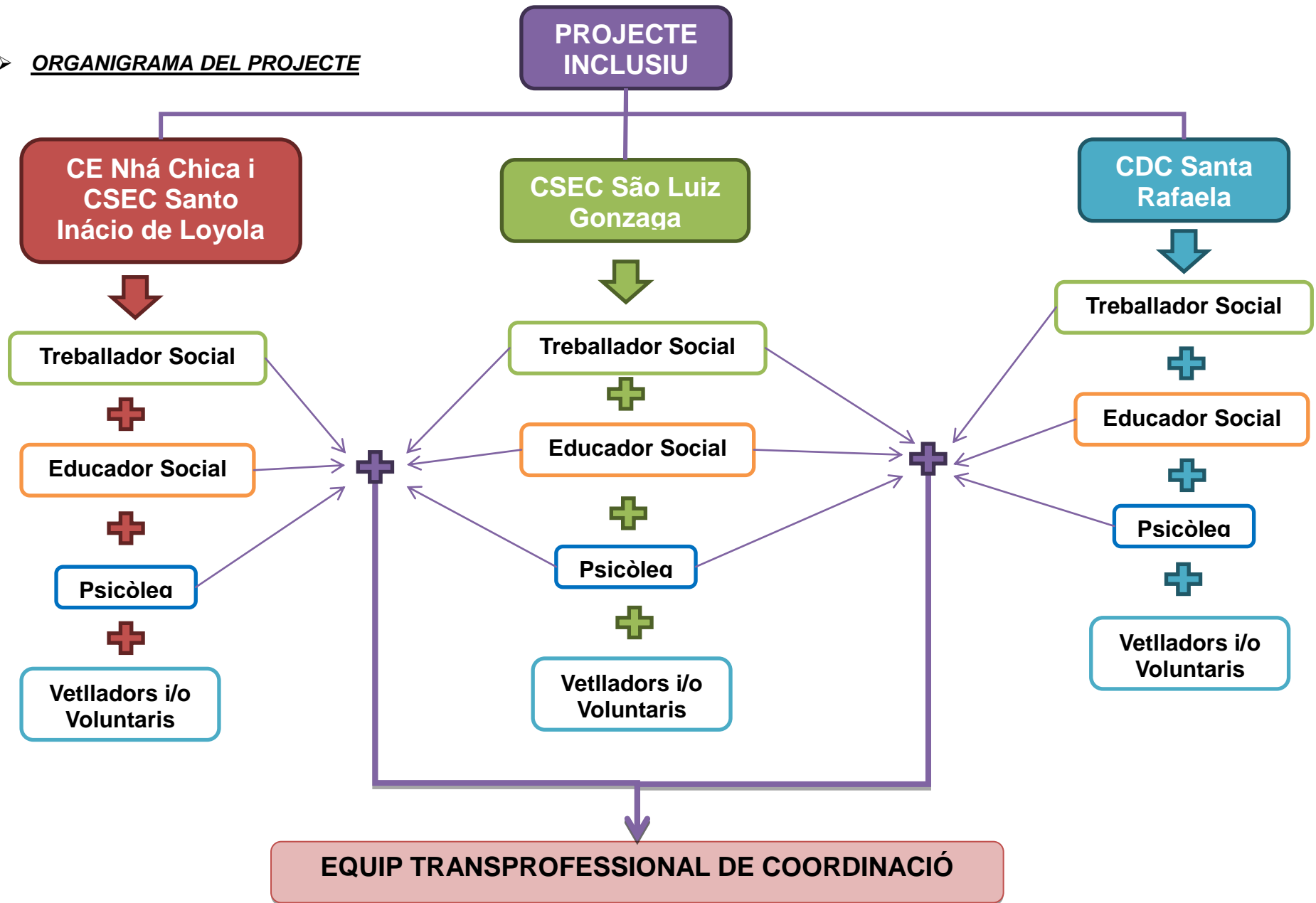

❖ Organigrama i Mapa d'actors:

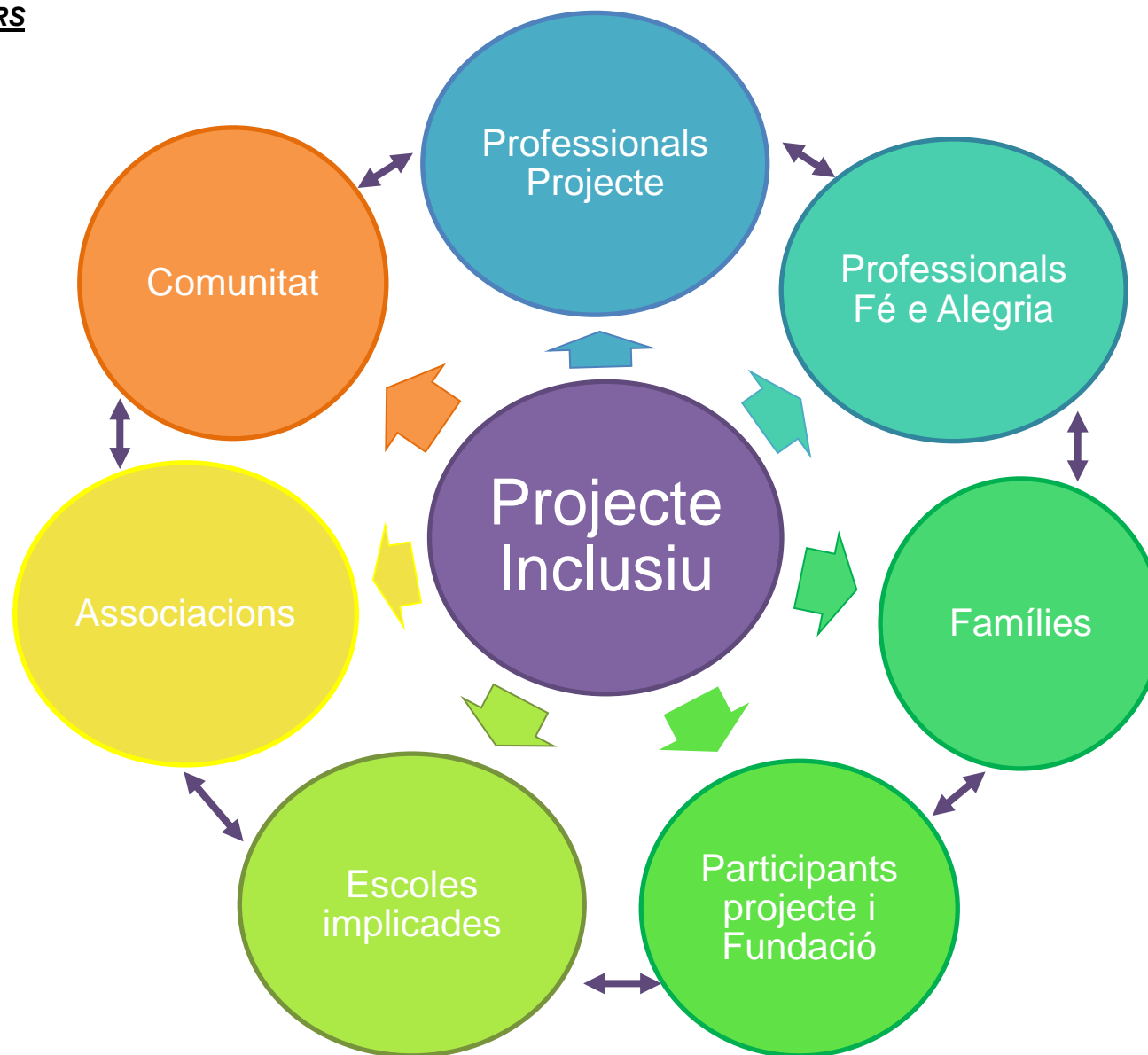
Per una banda en aquest apartat presentem l'**organigrama del projecte**. Aquest anirà lligat a l'organigrama de Fé e Alegria Montes Claros (Annexos, punt 3, pàg. 71), que compte amb tot un seguit de professionals que suposen una part molt important de la realització del projecte.

D'altra banda es mostra un diagrama del **mapa d'actors**, amb tots els actors implicats en la realització del projecte. Aquest ens mostra l'ampli treball en xarxa que es durà a terme, i la importància de la implicació i construcció conjunta per a un objectiu comú.

➤ ORGANIGRAMA DEL PROJECTE

➤ **MAPA D'ACTORS**

❖ Funcions dels professionals del projecte:

- Psicòleg/a: Professional especialitzat en la inclusió i diversitat funcional, que, entre altres tasques, s'encarregarà de l'acompanyament de les persones amb diversitat funcional, donarà suport als professionals i famílies, i dinamitzarà la sala de recursos i les formacions. Es valorarà que, entre d'altres formacions especialitzades, tingui coneixement sobre el llenguatge de signes brasiler (LIBRAS).
- Treballador/a Social: Principal encarregat de l'acompanyament de les famílies de les persones amb diversitat funcional que participaran del projecte. Entre altres accions, realitzarà entrevistes, visites domiciliaries, proporcionarà ajuts i recursos d'interès, etc. Es valorarà que, entre d'altres formacions especialitzades, tingui coneixement sobre el llenguatge de signes brasiler (LIBRAS).
- Educador/a Social: Principal responsable d'executar les activitats, dinàmiques, tallers i debats que es duran a terme al llarg del projecte. L'objectiu de la seva intervenció és fomentar els diversos valors i habilitats, i treballar els vincles entre els participants del projecte, entre la comunitat i el projecte, etc. Es valorarà que, entre d'altres formacions especialitzades, tingui coneixement sobre el llenguatge de signes brasiler (LIBRAS).
- Vetlladors/es: professionals especialitzats en el treball i tracte amb persones amb diversitat funcional. S'encarregaran de donar suport als treballadors de Fé e Alegria en aquelles activitats i oficines que necessitin. Tindran preferència aquelles persones que tinguin els estudis d'educació especial, tot i que també podran ser contractats psicòlegs, professors, pedagogs, etc. Es valorarà que, entre d'altres formacions especialitzades, tingui coneixement sobre el llenguatge de signes brasiler (LIBRAS).
- Voluntaris/es: persones de la comunitat i familiars que participaran en la preparació d'activitats, donaran suport quotidià, etc.

❖ Gestió del projecte:

Per tal de gestionar el projecte es formarà un equip transprofessional de coordinació i construcció conjunta, el qual vetllarà pel bon funcionament del projecte. Aquest estarà constituït pels nou professionals esmentats anteriorment: 3 Psicòlegs/es, 3 Educadors/es Socials i 3 Treballadors/es Socials. Tenint en compte les característiques del projecte, es valorarà que aquests professionals tinguin alguna formació relacionada amb el treball inclusiu i la diversitat funcional, i alguna tècnica suplementària d'educació emocional, coaching, etc.

L'equip s'encarregarà de la coordinació del projecte, la relació amb els responsables de Fé e Alegria Montes Claros, la burocràcia necessària, la recopilació de dades, i la dinamització de l'avaluació de les unitats didàctiques, unitats de programació i programes d'acció. L'equip, per tant, revisarà i modificarà les diferents línies de treball, tenint en compte les problemàtiques, millores o progressos que hagi anat observant i detectant. Finalment, també s'encarregarà del bon funcionament dels diferents equips de treball i voluntaris, i fomentarà el treball en xarxa, mantenint el contacte amb les escoles, famílies, entitats i associacions del barri, etc.

- **Relacions internes i externes**

La relació interna dels professionals estarà fonamentada en una total comunicació, cooperació i transparència. El més important és creure en allò que s'està fent, i treballar per a construir de manera conjunta una causa comuna. Per tal de dur a terme els diferents programes i aconseguir un bon funcionament del projecte, els professionals realitzaran reunions constants, faran revisió d'activitats, on resoldre conflictes i dubtes, i disposaran d'espais on compartir i construir junts.

Més concretament, l'equip transprofessional de coordinació, es reunirà setmanalment, i mensualment de manera conjunta amb els responsables de la Fundació. A més, els professionals de cada centre (Psicòleg/, Educador/a Social, Treballador/a Social, i Vetlladors i/o Voluntaris) faran un reunió quinzenal on poder fer un recull de valoracions i opinions que seran exposades en les reunions d'equip transprofessional. En el cas de l'equip de professionals de Fé e Alegria, aquests faran les seves reunions quinzenals, on els professionals del projecte inclusiu també participaran

Les relacions externes del projecte seran un dels punts més importants, doncs no s'aconseguirà una verdadera inclusió sense una bon treball en xarxa, que fomenti la sensibilització i difusió. Per aquest motiu, es treballarà de manera conjunta amb les diferents associacions que participen en el projecte, les escoles, famílies, i altres entitats i associacions dels barris. L'objectiu és poder treballar per a una meta comuna, la igualtat d'oportunitats per a tothom, i per aconseguir-ho es realitzaran diferents trobades i reunions trimestrals, com una manera de compartir experiències, sabers i opinions. Una oportunitat per a nodrir-se, adquirir nous punts de vista, extreure propostes, etc.

A nivell de relacions externes, també s'inclouran reunions mensuals de coordinació amb les escoles i associacions on les persones amb diversitat funcional participen, per tal de realitzar un treball més integral i adaptat a cada persona.

❖ Reunions:

- Dilluns 17h 30m a 19h → Reunió equip transprofessional de coordinació
- 17h 30m a 19h → Reunió equip professionals projecte inclusiu (Quinzenalment)
  - Dimarts: Nha Chica,
  - Dimecres: Santa Rafaela
  - Dijous: Santo Inácio de Loyola
  - Divendres: São Luiz Gonzaga
- 17h 30m a 19h → Reunió professionals de cada centre (Quinzenalment)
  - Dimarts: Nha Chica,
  - Dimecres: Santa Rafaela
  - Dijous: Santo Inácio de Loyola
  - Divendres: São Luiz Gonzaga
- Dissabtes 10h a 12h → Reunió amb la direcció FeA i treball en Xarxa (Mensualment)
- A decidir amb els implicats → Reunió amb associacions i escoles implicades (Mensualment)
- Dissabtes 10h a 12h (o a decidir amb els actors implicats) → Diferents actors (Trimestralment)

6.2 Calendaris, pla d'actuació.

En aquest punt mostrarem el funcionament que tindrà el projecte i la proposta inicial de calendarització que s'anirà seguint. Cal tenir en compte que les activitats s'aniran adaptant i planificant en funció el cronograma d'activitats de cada centre de Fé e Alegria.

❖ Coordinació i distribució de tasques i funcions:

A partir del següent requadre podem observar la distribució de tasques entre els diferents professionals del centre.

Sobre què o sobre qui es treballarà?	Què es farà?	Qui ho farà?	Quan es farà?
Família	a. Visites i entrevistes familiars.	- Educador/a Social. - Treballador/a Social.	- Dimarts: 8h a 11h - Dijous : 13:30h a 16:30h
	b. Grups d'Ajuda Mútua (GAM).	- Psicòleg/a.	- Dimecres: 17:30h a 18h (Quinzenalment)
Participants	c. Tutories individuals.	- Educador/a Social. - Treballador/a Social.	- Dimecres: 8h a 11h i 17h a 20h (Quinzenalment)
	d. Sessions de suport individual (SSI).	- Psicòleg/a.	- Tots dies: horari calendari setm.
Adaptació de l'espai	e. Recollida de propostes.	- Equip transprofessional de coordinació	- Setmanes preparació curs
	f. Sessions d'adaptació d'espais (educadors)	- Equip transprofessional de coordinació	- Setmanes preparació curs
	g. Sessions d'adaptació d'espais (participants)	- Educador/a Social	- Primer divendres del curs
Formacions	h. Formació prèvia	- Diferents professionals i agents implicats	- Setmanes preparació curs
	i. Formació contínua.	- Diferents professionals i agents implicats	- Variarà segons centre
Sala de recursos	j. Suport i acompanyament	- Psicòleg/a	- Tots dies: horari calendari setm.
Promoció d'activitats	k. Activitats, dinàmiques...	- Variarà segons activitat	- Divendres segons calendari
Sensibilització social	l. Xerrades, actes, activitats comunitàries...	- Diferents professionals i agents implicats	- Segons dates calendari
Projecte	m. Reunions seguiment i coordinació	- Equip transprofessional de coordinació - Diferents professionals i agents implicats	- Variarà segons centre i tipus reunió

6.2.1 Cronograma d'activitats

Com s'ha dit, les activitats del projecte aniran lligades al programa d'activitats de la Fundació Fé e Alegria. Per aquest motiu, cal tenir en compte la seva distribució d'activitats i els horaris que tenen. Aquest calendari de les activitats/oficines diàries de la Fundació Fé e Alegria pot veure's als Annexos (Annexos, punt 4, pàg. 72). Estan classificades segons els tres centres: São Luiz Gonzaga, Santo Inácio de Loyola i Santa Rafaela. El Centre Nhá Chica segueix l'horari curricular d'escola, de 8h a 17h.

6.2.2 Calendari setmanal del Projecte Inclusiu

El següent calendari mostra el funcionament setmanal del Projecte Inclusiu a la Fundació Fé e Alegria. L'organització del funcionament del projecte inclusiu es coordina amb la resta d'activitats (oficines) socioassistencials que promou la Fundació, esmentades en el punt anterior com a cronograma d'activitats. Cal tenir present que cada centre disposa d'una programació i planificació diferents, i per tant els horaris i programacions del nostre projecte s'adaptaran al funcionament dels diferents centres de Fé e Alegria.

<i>DILLUNS</i>	<i>DIMARTS</i>	<i>DIMECRES</i>	<i>DIJOUS</i>	<i>DIVENDRES</i>
SSI (Sessions de Suport Individual) 8h a 10h i 13:30h a 15:30h	SSI (Sessions de Suport Individual) 13:30h a 15:30h i 18h a 20h	SSI (Sessions de Suport Individual) 8h a 10h i 13:30h a 15:30h	SSI (Sessions de Suport Individual) 13:30h a 15:30h i 18h a 20h	SSI (Sessions de Suport Individual) 8h a 10h i 13:30h a 15:30h
Sala Recursos 10h a 11h 15:30h a 16:30h	Sala Recursos 17h a 18h	Sala Recursos 10h a 11h 15:30h a 16:30h	Sala Recursos 17h a 18h	Sala Recursos 10h a 11h 15:30h a 16:30h
	Visites/ Entrevistes Familiars Matins 8h a 11h		Visites/ Entrevistes Familiars Tardes 13:30h a 16:30h	
		Tutories Individuals 8h a 11h i 17h a 18h (Quinzenalment)		
		GAM (Grups d'Ajuda Mútua) 17:30h a 18h (Quinzenalment)		
				Promoció Activitats
	Formacions i/o Reunions professionals Nha Chica 17h:30 a 19h	Formacions i/o Reunions professionals Santa Rafaela 17h:30 a 19h	Formacions i/o Reunions professionals Santo Inácio de Loyola 17h:30 a 19h	Formacions i/o Reunions professionals São Luiz Gonzaga 17h:30 a 19h

6.2.3 Calendari anual

La calendarització de l'any 2016 del projecte inclusiu és basa en el funcionament de cada centre de Fé e Alegria. Els professionals començaran a treballar dos setmanes abans de l'inici de curs, segons el seu període de vacances. Aquestes setmanes prèvies es destinaran a la preparació de les activitats, la coordinació amb els diferents agents, la formació prèvia, etc. L'inici de curs pels participants serà el dia 1 de febrer i el final de curs el 16 de desembre.

Tenint en compte la programació anual dels centres de la Fundació Fé e Alegria, s'afegiran les dates concretes que recorden els dies Internacionals i/o Mundials que hem considerat importants per a treballar:

- ❖ 18 febrer: Dia Internacional del Síndrome d'Asperger.
- ❖ 21 febrer: Dia Internacional de la Llengua Materna.
- ❖ 1 març: Dia Mundial del Síndrome de Down.
- ❖ 2 abril: Dia Mundial de Conscienciació de l'Autisme.
- ❖ 26 setembre: Dia Internacional del Dèficit Auditiu.
- ❖ 1 octubre: Dia Internacional de les Persones Sordes.
- ❖ 7 octubre: Dia Mundial de la Paràlisi Cerebral.
- ❖ 10 octubre: Dia Mundial de la Salut Mental.
- ❖ 15 octubre: Dia Mundial del Bastó Blanc i la Seguretat Cega.
- ❖ 3 desembre: Dia Internacional de las Persones amb Discapacitat.
- ❖ Del 19 al 25 de setembre del 2016: Setmana de la Inclusió.
- ❖ Altres

Des de Fé e Alegria i el projecte inclusiu, hi hauran cinc dies previs per cada data de formació i treball en relació al Dia que es celebra. El que pretenen aquestes formacions és sensibilitzar als participants de la Fundació, i fer-los conscients de la realitat de les persones amb diversitat funcional. Especifiquem que les activitats que es faran durant aquests dies seran dins i fora de la Fundació, ja que el treball amb la comunitat és un pas prioritari en tot treball inclusiu i de transformació social. En termes generals, aquestes es realitzaran els divendres (dia en que les activitats de la Fundació resten obertes a la realització d'activitats de sensibilització, formació, etc.). No obstant, tenint en compte les opinions de la comunitat i de les diferents associacions, s'anirà establint un calendari més adaptat i precís per a cada

centre. El mesos que resten sense activitats, restaran obertes a propostes de la comunitat, o al treball d'altres temàtiques d'interès realitzades per la Fundació Fé e Alegria.

Afegim que, prèviament a la realització d'aquest treball amb els participants, els professionals i les professionals de la Fundació ja s'hauran format en relació a la temàtica. D'aquesta manera podran transmetre millor els coneixements adquirits i l'experiència viscuda.

6.3 Pressupost/finançament

A continuació es presenta una taula amb el pressupost aproximat que serà necessari per a l'elaboració del projecte.

Com s'ha explicat en la formulació del projecte (Apartat 4), les diferents despeses que es destaquen tindran un valor aproximat, doncs variaran segons el preu del mercat en aquell moment a Brasil, la quantitat d'activitats realitzades, i el nombre de participants que s'atendran.

El pressupost està dividit en tres apartats: recursos humans, despeses d'activitats i imprevistos, i contempla l'origen del seu finançament.

En quant als recursos humans, com no es coneix amb exactitud les necessitats dels participants en el projecte, s'ha considerat que hi hauran inicialment 2 vetlladors/es per barri, el que significa un total de 6 persones amb aquesta funció.

CONCEPTES	Característiques / Tipus	Cost Anual (R\$*)	Origen dels recursos
1. Recursos Humans		423.360	
<u>1.1 Salaris</u>			
Treballadors/es Socials	3 persones	100.800	Projecte
Educadors/es Socials	3 persones	100.800	Projecte
Psicòlegs/gues	3 persones	100.800	Projecte
Vetlladors/es	6 persones	120.960	Projecte
<u>1.2. Voluntaris</u>		--	
2. Despeses d'activitats		19.900	
<u>2.1. Material Fungible Activitats</u>			
Tallers i Seminaris	Material papereria: pintura, llapis, bolígrafs, retoladors, gomes, cartolines, fotocòpies, etc.	7.500	Projecte
Cuina Comunitària	Ingredients de cuina	5.800	Projecte
Campanyes Sensibilització - Difusió	Fotocòpies, materials per fer cartells, pintures, etc.	2.300	Projecte
<u>2.2 Material No Fungible, Tècnic i d'Infraestructura</u>			
Tallers i Seminaris	Cadires, taules, projectors, ordinadors, equip de so, cons, petos, instruments musicals, mocadors, cordes, etc.	--	Aportat per Fé e Alegria
Cuina Comunitària	Cuina equipada amb estris necessaris	--	Aportat per Fé e Alegria
Campanyes Sensibilització - Difusió	Equip de so, instruments musicals, etc.	--	Aportat per Fé e Alegria
Sala de Recursos	Llibres i material de consultes	4.300	Projecte + Donacions
	Prestatgeries, taules, cadires, etc.	--	Aportat per Fé e Alegria
3. Imprevistos	5-10 % de despeses previstes	35.460	
TOTAL		478.720	

* El canvi és 1 € = 3,22 Reais Brasileiros (R\$)

7. AVALUACIÓ

7.1 Avaluació: inicial, de procés i final

En aquest primer apartat realitzarem una breu descripció del sistema d'avaluació que s'utilitzarà per tal de valorar l'impacte i la importància d'un projecte d'aquestes característiques. Com en tot projecte, és essencial disposar d'una bona estructura d'avaluació i unes bones eines de recollida de dades, ja que serà gràcies a aquets resultats obtinguts que podrem demostrar els beneficis d'un projecte inclusiu i la repercussió positiva que té en les nostres societats.

En un primer moment realitzarem l'avaluació inicial, la qual es veu reflectida principalment a la part del diagnòstic del projecte, on s'ha fet una detecció de necessitats i un pronòstic, que ens han dut a observar les diferents mancances dels barris i les necessitats de les persones amb diversitat funcional. Aquesta avaluació ens ajuda a tenir el punt de partida del projecte i de les persones que hi participen. Per tal de dur-la a terme, hem realitzat entrevistes a diferents professionals i testimonis de les associacions participants en el projecte, i qüestionaris a professionals i participants dels centres de Fé e Alegria, així com a persones de les diferents comunitats.

D'altra banda, a l'iniciar el projecte es realitzaran entrevistes a famílies i participants, per tal de tenir uns primers contactes i recollir diferents informacions. Aquestes ens serviran per anar observant i acompanyant el procés de cada persona. També es tindran en compte els diferents historials clínics, informes i avaluacions específiques dels psicòlegs, metges, logopedes, etc., que puguin tenir les persones amb diversitat funcional que participen en el projecte. Aquests materials es recolliran durant les entrevistes inicials, i a través d'ells es pretén disposar d'una informació que ens ajudarà a diagnosticar les necessitats de la persona i saber com l'haurèm d'acollir, i a més ens serviran per veure l'evolució que ha fet aquesta persona a nivell clínic, psicològic, etc.

En segon lloc, es farà l'avaluació formativa o de procés, que proporcionarà una valoració contínua del projecte i permetrà la seva reorientació o readaptació, sempre i quan es consideri necessari. Per dur-la a terme s'aniran recollint les dades extretes de les diferents eines d'avaluació de cada programa d'acció, i es faran reunions d'equip i de coordinació externa, així com reunions amb els participants i les seves famílies, entre d'altres.

Finalment, es durà a terme l'avaluació final o sumatòria, que ens ajudarà a calcular i evidenciar l'impacte del projecte, tenir una visió i anàlisi més ampli de tot el procés, veure la importància i els beneficis que ha tingut sobre els participants, i els punts febles i forts del projecte. D'aquesta manera es podran recollir informacions de millora pel futur del projecte.

Per tal d'avaluar aquest resultat final, es realitzaran qüestionaris de satisfacció i valoració, i qüestionaris més específics a nivell d'habilitats socials i emocionals als participants del projecte. A través d'aquests qüestionaris es valorarà l'evolució que han tingut els participants al llarg del projecte, es veurà quins coneixements han adquirit, etc. A més, també es realitzaran reunions d'avaluació amb els diferents agents que han participat en el procés (associacions, comunitat, famílies, professionals, entre d'altres).

A continuació presentem una taula resum:

AVALUACIÓ PROJECTE				
QUÈ	COM	QUAN	QUI	ON
Avaluació inicial				
Detecció necessitats	Qüestionaris	Diagnòstic	- Participants i professionals Fé e Alegria Montes Claros - Persones i comunitats	A cada centre
	Entrevistes	Diagnòstic	- Professionals - Associacions - Testimonis	Associacions
Avaluació formativa o del procés				
Funcionament i valoració activitats	Graelles observació	1 per sessió	Equip transprofessional	Segons espai utilitzat
	Diari de camp	1 per sessió	Responsables sessió	Segons espai utilitzat
	Reunions	Setmanals	Equip transprofessional i professionals centres	Sala multifuncional
Acompanyament i evolució persones diversitat funcional i famílies	Entrevistes	Setmanals	Equip transprofessional	Sala recursos
	Informes individuals	Setmanals	Equip transprofessional	Segons espai utilitzat

Formacions	Qüestionari avaluació	Final formacions	Professionals	Sala multifuncional
Sala de recursos	Registre participació	Final participació sala de recursos	Professionals	Sala recursos
Promoció activitats	Fitxa avaluació	Final activitat	Participants	Sala multifuncional
Funcionament campanyes sensibilització	Autoavaluació	Reunió avaluació	Professionals	Sala multifuncional
	Registre participació	Final activitat	Equip transprofessional o professionals dinamitzadors	Segons espai utilitzat
Avaluació final o sumatòria				
Projecte	Qüestionaris satisfacció	Final curs	Agents participants	Sala multifuncional
	Qüestionaris específics	Final curs	Famílies, Associacions i escoles, i participants	Sala multifuncional
	Reunions avaluació	Final curs	Agents participants	Sala multifuncional

7.2 Indicadors d'avaluació segons els objectius: eficàcia i eficiència

Com sabem, per tal de tenir un bon sistema d'avaluació és necessari marcar-se tot un seguit de criteris i judicis de valor, que ens ajudaran a construir les diferents tècniques d'avaluació i ens permetran obtenir una avaluació real i integral del nostre projecte.

Pel que fa als criteris d'avaluació, ens basarem en el funcionament de la cultura i la pràctica inclusiva, i en el consegüent benestar i grau d'inclusió de les persones amb diversitat funcional en les activitats dels centres de Fé e Alegria Montes Claros. Així doncs, es valorarà el funcionament de les activitats diàries, el desenvolupament de les habilitats motores, intel·lectuals i relacionals dels participants del projecte, i l'accessibilitat que adquireix la Fundació a nivell d'infraestructures.

❖ Funcionament de la cultura i la pràctica inclusiva:

- *Construir comunitat inclusiva:* Foment d'un espai on tothom es senti acollit i ajudat per a incloure's en la vida comunitària. Els diferents actors del projecte col·laboren i s'impliquen en la realització del projecte.

- *Valors inclusius*: Treball dels valors d'igualtat i respecte, generant un entorn on tothom es senti valorat i acceptat. Hi ha un esforç per reduir la discriminació.
- ❖ Funcionament en les activitats diàries:
  - *Ajuda mútua i coaprenentatge entre companys*: Formar part d'un continu creixement conjunt, on tots aprenen de tots.
  - *Seguiment de les activitats*: Poder seguir el funcionament de les activitats, però sense oblidar-nos de que cada persona té els seus tempos.
- ❖ Desenvolupament de les capacitats individuals:
  - *Habilitats motores*: Capacitat que té l'ésser humà per a desenvolupar determinades activitats físiques. Aquestes poden ser tant condicionals: força, velocitat, resistència..., com coordinatives: capacitat de coordinació, capacitat de resposta, d'orientació, entre d'altres.
  - *Habilitats intel·lectuals*: Entendre i comprendre l'entorn. Aptituds que fomenten l'aprenentatge, tenint en compte les diferents dimensions de l'activitat intel·lectual: aptitud numèrica, comprensió verbal, visualització espacial, memòria, entre d'altres.
  - *Habilitats socials*: Conjunt de capacitats que permeten el desenvolupament d'un repertori d'accions i conductes que fan que la persona es desenvolupi de manera eficaç en el món social. Formades per idees, sentiments, creences i valors, són fruit de l'aprenentatge i l'experiència. Tot això provocarà una gran influència en les conductes i les actituds que pugui tenir la persona amb la seva relació i interacció amb els altres.
- ❖ Benestar personal:
  - *Relacions positives*: Sentir-se respectat pels companys. Aplaudir les diferències i veure com es celebra la diversitat.
  - *Sentir-se inclòs*: Sensació de satisfacció personal i grupal. Formar part d'un grup i sentir-se un més, sense trobar-se barreres d'accés i participació.
- ❖ Infraestructura:
  - *Promoure un espai accessible per a tothom*: Les instal·lacions del centre són accessibles a tots els participants. S'eliminen les barreres i limitacions existents.

Aquests critèris els avaluarem tenint en compte la següent taula d'observació, la qual s'especificarà a les tècniques d'observació:

Àmbit	Indicador	Conducta a observar
Funcionament de la cultura i la pràctica inclusiva	Construir comunitat inclusiva	<ul style="list-style-type: none"> - Tothom es sent acollit - Hi ha col·laboració entre els treballadors de la Fundació i les famílies - Totes les institucions de la comunitat local que participen en el projecte, s'impliquen en el seu funcionament - S'ajuda als participants nous a integrar-se al centre
	Valors inclusius	<ul style="list-style-type: none"> - Tots els alumnes són igualment valorats - El centre s'esforça per reduir qualsevol forma de discriminació
Funcionament en les activitats diàries	Ajuda mútua i coaprenentatge entre companys	<ul style="list-style-type: none"> - Treball conjunt - Ajudar-se uns i altres - Respectar opinió de l'altre
	Seguiment de les activitats	<ul style="list-style-type: none"> - Participació activa - Nombre participants
Desenvolupament de les capacitats individuals	Habilitats motores	<ul style="list-style-type: none"> - Desenvolupament activitats físiques. - Capacitat coordinació. - Capacitat orientació. - Força - Velocitat - Resistència
	Habilitats intel·lectuals	<ul style="list-style-type: none"> - Entendre i comprendre l'entorn - Aptitud numèrica - Comprensió verbal - Visualització espacial - Memòria

	Habilitats socials	- Desenvolupament social - Relació i interacció amb els altres
Benestar personal	Relacions positives	- Respecte entre les persones del grup - Valoració diferència - Valoració diversitat
	Sentir-se inclòs	- Formar part del grup - Relació grupal - Participació amb el grup - Acceptació per part del grup - Nivell accessibilitat
Infraestructura	Promoure un espai accessible per a tothom	- Les instal·lacions del centre són accessibles a tots els participants.

Per tal d'avaluar el valor del nostre projecte, tindrem en compte els 7 judicis de valoratius que proposa Ballesteros (1995, citat per Riberas et al., 2013) especificats a continuació:

- **Pertinença**: en relació al grau en que el nostre projecte respon a unes necessitats concretes d'una població, podem dir que, a través del diagnòstic i de tot el recull de dades realitzat, el projecte inclusiu està vetllant i treballant per garantir els drets del col·lectiu de persones amb diversitat funcional de Montes Claros, les quals diuen actualment que es troben en situació de desavantatge social i desigualtat d'oportunitats.
- **Suficiència**: per tal de garantir que les nostres accions siguin suficients per aconseguir els nostres propòsits, s'ha tingut en compte la globalitat de la persona, i se la fet present en l'elaboració del projecte. A més, el projecte està estructurat a partir d'un ampli treball multidisciplinari i en xarxa, actuant de manera conjunta amb altres associacions, les famílies dels participants, i les comunitats on conviuen.
- **Progrés**: per tal d'anar veient els microefectes que es donen al llarg de la implantació del nostre projecte, s'han creat diferents instruments d'avaluació. Aquests s'aplicaran durant el transcurs del projecte, i serviran per anar veient en quin punt ens trobem, les dificultats que anem tenint, i les possibles línies d'acció que podem implementar per a reorientar la nostra tasca.
- **Eficiència**: tenint en compte aquest judici de valor, que observa l'assoliment dels nostres objectius en relació als mitjans que hem utilitzat (recursos humans, materials i econòmics), i essent conscients de la escassetat pressupostaria que avui en dia viu el

món social, hem intentat plantejar un projecte que optimitzi recursos i aprofiti el màxim d'espais, materials i professionals, ja existents a Fé e Alegria. A final de curs, es valorarà si hem assolit les metes marcades, sense tenir mancances materials i professionals, ni sobrepasant notablement del nostre pressupost, etc.

- **Eficàcia**: per tal d'assolir els objectius inicials marcats, hem realitzat una planificació detallada, que té en compte els diferents àmbits de la persona i d'un procés de transformació social. A través del nostre sistema d'avaluació, que pretén estar ben estructurat i pausat, a final de curs podrem comprovar si el nostre projecte ha estat realment eficaç.
- **Efectivitat**: a través d'un sistema d'avaluació continu, el projecte pretén anar detectant els diferents efectes aconseguits, ja siguin previstos i desitjats com no. D'aquesta manera, es podrà anar redirigint allò que no funciona i potenciant tots els nostres punts forts. Des de l'organització s'han de tenir en compte els possibles imprevistos, referents als diferents perfils de persones amb diversitat funcional, al nombre de professionals necessaris per a cobrir les necessitats globals del projecte, i a la importància de ser constants i confiats en els primers moments d'inici del projecte, que són claus per a la bona implementació.
- **Avaluabilitat**: Per tal de saber si el nostre projecte està preparat per a ser avaluat, hem de comprovar i valorar tot allò que creiem avaluable, i quina seria la millor metodologia per saber que hem assolit els objectius. Ens hem establert un ordre de prioritats, buscat la coherència i lligam entre els diferents programes i activitats, etc.

7.3 Instruments d'avaluació i temporalització integrats en l'avaluació d'objectius

A partir dels criteris d'avaluació i els set judicis de valor esmentats anteriorment, i tenint en compte els objectius que ens hem anat marcant en la planificació, seguidament es presenten els diferents instruments creats per a l'avaluació del projecte, dividits entre l'avaluació inicial, la formativa o del procés, i la final o sumatòria:

1. AVALUACIÓ INICIAL

Pel que fa l'avaluació inicial, per una banda disposarem dels instruments necessaris per a la realització del diagnòstic, i per altra banda de diferents eines aplicables principalment al inici del projecte (tot i que també seran útils durant tot el projecte)

❖ **Pel diagnòstic:**

A continuació presentem els instruments utilitzats durant el període de diagnòstic, els quals han ajudat a detectar necessitats i fer un recull de propostes i opinions.

- Qüestionaris (Annexos, punt 2, pàg. 55):

Durant el mes de novembre del 2014, es van realitzar qüestionaris a diferents agents que interactuen amb la Fundació Fé e Alegria Montes Claros, per tal de fer un recull sobre la situació de la diversitat funcional, saber si s'hi fa un treball en inclusiu i de sensibilització, etc.

- a) Qüestionaris a infants i adolescents dels Centre Fé e Alegria Montes Claros.
- b) Qüestionaris a comunitats Maracanã, Carmelo i Santa Rafaela.
- c) Qüestionaris a treballadors de la Fundació Fé e Alegria Montes Claros.

- Entrevistes (Annexos, punt 1, pàg. 4):

Durant el mes de novembre del 2014, es van realitzar entrevistes a diferents professionals i testimonis d'associacions de Montes Claros que atenen a persones amb diversitat funcional. A través d'aquestes també es va fer un recull d'opinions sobre la situació de la diversitat funcional, el treball inclusiu, etc.

- a) Associacions
- b) Testimonis

❖ **Inici projecte:**

- Entrevistes a famílies i/o persones amb diversitat funcional

Com s'ha dit en punts anteriors, a l'inici del projecte es realitzaran entrevistes amb aquelles persones recent arribades beneficiàries del projecte. Per a realitzar l'entrevista es farà ús d'una fitxa que recollirà diverses informacions d'interès de la persona amb diversitat funcional i de l'associació on participa, dades sociofamiliars, informes i documents diversos, entre d'altres (Annexos, punt 5, apartat "Fitxa recull entrevistes", pàg. 82). Com s'ha dit en punts anteriors, l'objectiu d'aquesta primera entrevista serà fer uns primers contactes i tenir una base prèvia que permeti un futur acompanyament d'aquella persona i/o família. Així doncs, aquesta graella podrà anar essent utilitzada durant tot l'acompanyament.

- Aspectes a observar en les visites a domicili:

Per tal d'aprofitar les diferents visites domiciliàries, hem creat una eina que faciliti l'observació de les nostres visites, que restarà oberta a la modificació i/o ampliació (Annexos, punt 5, apartat "Aspectes a observar en les visites domiciliàries", pàg. 84).

2. AVALUACIÓ FORMATIVA O DEL PROCÉS

En relació a l'avaluació formativa o del procés, s'han construït diversos instruments. Per una banda, es presenten aquelles eines que seran utilitzades de manera general durant el funcionament del projecte, és a dir, per avaluar diferents activitats i intervencions. D'altra banda es mostren els diferents instruments específics de cada programa, que han sigut creats per avaluar alguna activitat o acció en concret. Si es considera convenient, aquestes restaran disponibles a l'ús per avaluar altres programes i accions.

❖ Avaluació genèrica: Tècniques d'observació.

- Graella d'observació

Per tal d'avaluar certes activitats, s'ha creat una graella d'observació tècnica que ens permet fer un recull quantitatiu d'allò observat. Aquesta eina serà utilitzada tan per l'equip transprofessional de coordinació com per cada professional durant les diferents activitats. La graella estarà fonamentada en els criteris d'avaluació plantejats i es desglossarà en diferents indicadors i conductes a observar (Annexos, punt 5, apartat "Graella observació", pàg. 85).

- Diari de camp

Tècnica d'observació qualitativa que ompliran els professionals o l'equip transprofessional de coordinació en cada activitat realitzada. Aquesta servirà per fer una valoració diària de les activitats i un recull de la seva evolució i funcionament (Annexos, punt 5, apartat "Diari de camp", pàg. 87).

❖ Avaluació específica de cada programa:

1. Avaluació del programa de treball d'acompanyament i inclusió:

- Informes individuals

Plantilla que s'utilitzarà per a realitzar els informes individuals. Aquests informes s'aniran elaborant a partir de les diferents sessions d'acompanyament i de l'observació que el/la psicòlog/a del projecte anirà fent. La plantilla també pot ser utilitzada per altres professionals a l'hora d'observar alguna persona durant la seva activitat. D'aquesta manera

es podrà anar coneixent l'evolució de la persona, com interacciona amb la resta de participants, com està vivint i gestionant la seva situació i el procés d'inclusió, etc. (Annexos, punt 5, apartat "Informe Individual", pàg.89).

2. Avaluació del programa de formació i capacitació del personal:

- Avaluació de les formacions

Per tal d'avaluar les formacions als professionals, s'ha creat un qüestionari que reculli els diferents aspectes funcionals i de contingut, i ajudi a la millora i reestructuració de les formacions (Annexos, punt 5, apartat "Avaluació formacions", pàg. 91).

- Registre de participació a la sala de recursos

Eina que es trobarà a la sala de recursos, per tal de valorar la utilitat d'aquest espai, i veure la participació que té, saber les opinions dels professionals que hi recorren, etc (Annexos, punt 5, apartat "Registre participació sala de recursos", pàg. 94).

3. Avaluació del programa de sensibilització i difusió d'aquesta problemàtica social:

- Autoavaluació de les activitats de sensibilització

Eina d'autoavaluació de les activitat que es realitzen en el programa de sensibilització i difusió, que cada professional realitzarà a les reunions d'avaluació, i serviran per a valorar la feina feta durant aquella activitat i el resultat que s'ha obtingut (Annexos, punt 5, apartat "Autoavaluació activitats sensibilització", pàg. 95).

- Registre de participació

Eina amb la qual els professionals o l'equip transprofessional de coordinació aniran recollint el nombre de participants de cada activitat de sensibilització realitzada. D'aquesta manera es podrà veure l'evolució, en quan a participació, del programa, prendre consciència de l'impacte social que està tenint, valorar si s'està fent un optima difusió, etc. (Annexos, punt 5, apartat "Registre participació", pàg. 96).

- Fitxa d'avaluació de l'activitat

Fitxa d'avaluació que es donarà als participants de les activitats al final de cada sessió. D'aquesta manera es vol fomentar l'autoreflexió dels participants, i valorar tot allò que han treballat, que han après i que han sentit aquell dia (Annexos, punt 5, apartat "Fitxa avaluació activitat", pàg.97).

3. AVALUACIÓ FINAL O SUMATÒRIA

Finalment, per a l'avaluació final o sumatòria del projecte, s'han creat diversos qüestionaris de satisfacció i valoració personal, per tal de tenir un recull d'opinions i propostes dels diferents implicats. A més, s'han fet tres qüestionaris més específics dirigits a les famílies, associacions i escoles, i participants.

- Qüestionaris de satisfacció i valoració (Annexos, punt 5, apartat "Qüestionari de satisfacció i valoració", pàg. 98 a 118):

Per tal de fer un recull de les diferents opinions i valoracions que tenen les persones que han estat en contacte amb el projecte, s'han creat quatre qüestionaris adaptats a la persona que el realitzarà. L'elaboració dels qüestionaris s'ha basat en indicadors i propostes extretes del document "Índex per a la inclusió" de Booth i Ainscow (2006). Els qüestionaris es passaran a final de curs.

- a) Qüestionaris als professionals del projecte i treballadors de la Fundació Fé e Alegria Montes Claros.
  - b) Qüestionaris a les famílies de les persones amb diversitat funcional que participen del projecte inclusiu
  - c) Qüestionaris a les comunitats Maracanã, Carmelo i Santa Rafaela.
  - d) Qüestionaris als participants del projecte inclusiu (tenint en compte la possibilitat que tinguin per a respondre el qüestionari) i dels Centres Fé e Alegria Montes Claros.
- Qüestionaris específics:

Qüestionaris específics que es passaran a final de curs. Aquests pretenen fer una valoració de l'evolució i aprenentatge d'habilitats socials i emocionals dels participants, tant de les persones amb diversitat funcional com no. D'aquesta manera, podrem saber la repercussió que té un projecte inclusiu d'aquestes característiques en les persones que hi formen part. Per una banda, trobem els qüestionaris que es realitzaran a familiars dels participants i a les diferents associacions i escoles col·laboradores. D'altra banda, s'ha creat un qüestionari per a l'autovaloració dels participants. Per tal de respondre'l, es tindran en compte les característiques dels participants, doncs segurament alguna de les persones amb les que treballarem no disposaran de les habilitats necessàries per a reflexionar les preguntes.

- a) Qüestionaris a les famílies (Annexos, punt 5, apartat "Qüestionari per a les famílies", pàg. 123).

- b) Qüestionaris a les associacions i/o escoles (Annexos, punt 5, apartat "Qüestionari per a les Associació i/o escola", pàg. 124).
- c) Qüestionaris als participants del projecte i de la Fundació Fé e Alegria (Annexos, punt 5, apartat "Qüestionari pels participants", pàg.125).

7.4 Impacte

Elaborar un projecte d'aquesta categoria esdevé una oportunitat per a nosaltres, com a futures professionals de l'educació social, de reflexionar sobre la incidència real de la nostra acció, i en l'impacte social que cada projecte de la Fundació Fé e Alegria té en les persones i en la comunitat on actua.

La Fundació Fé e Alegria ha considerat sempre imprescindible i necessària la transformació de les societats cap a un canvi més humà, on totes les persones tinguin l'espai i els recursos necessaris per a poder desenvolupar les seves capacitats individuals. Estem convençudes del valor social que aquesta Fundació aporta al món, i creiem en un sistema on l'educació serveixi com a instrument clau de canvi social, de creixement personal, i sigui generador d'oportunitats.

El projecte inclusiu que presentem obre les portes a la transformació d'una societat marcada per la falta d'iniciatives d'inclusió social, i a la necessitat d'oferir recursos a les persones que conviuen amb una diversitat funcional determinada.

Deixem constància que l'impacte social que es pot obtenir a partir d'aquest projecte beneficiarà tant a les persones amb alguna diversitat específica, com a la resta de membres de la comunitat. El nivell de sensibilització social que des d'un inici es treballarà, serà un punt clau en el projecte que ajudarà a consolidar-lo i a fer-lo cada cop més fort.

El projecte no només causarà impacte dins la Fundació Fé e Alegria, sinó que pretén eixamplar-se a altres institucions de la comunitat. D'aquesta manera, podem dir que es tractaria d'un projecte d'inici, d'una carrera on només s'avança si ho fem tots junts, i on el recorregut ens durà a una meta conjunta que tota la comunitat podrà gaudir: la meta de la inclusió social.

Inicialment, creiem que l'impacte del projecte tindrà molta força, ja queensem que es consolida en una Fundació ja d'entrada molt ben estructurada i enfocada als drets humans. D'aquesta manera, ja partim d'un inici fort, que ajudarà al projecte a agafar embranzida. No obstant, hem de tenir present que seran moments difícils, tenint en compte que l'arrencada d'un projecte d'aquest tipus, tot i que pot funcionar molt bé, depèn de tots.

A mig termini, i un cop el projecte s'hagi començat a consolidar i el seu funcionament sigui fluït, com a professionals i participants d'aquest projecte haurem de ser capaços de sostenir-lo. És per aquest motiu que es treballa a partir de formacions constants i de la idea d'anar-se renovant, adaptant-se a les novetats davant els dubtes, les incerteses i les controvèrsies que puguin anar apareixent.

A llarg termini, el projecte pretén tenir un impacte molt positiu, no únicament en les persones que tenen algun tipus de diversitat funcional, sinó també de cara a la resta de persones de la comunitat, creant un clima molt més humà on les necessitats es cobreixen des de l'ajuda de tothom.

Finalment, el fet de treballar en xarxa i coordinant-nos amb diferents agents de la comunitat, generarà per si sol un impacte de sensibilització i coalició molt gran, que anirà consolidant vincles i fent que el projecte per si sol tingui continuïtat.

8. CONCLUSIONS

La inclusió social és un procés que assegura, des de la seva mateixa essència, que totes les persones tinguin accés a una vida digna i a la mateixa igualtat d'oportunitats. Parlem de que la inclusió és un "procés", ja que tant en la comunitat en que nosaltres ens hem centrat, com en altres llocs del món, començant per la societat on nosaltres vivim, també seria necessari un projecte d'aquestes característiques.

El projecte que presentem s'ha construït en base a l'ideal que nosaltres creïem hauria de ser l'educació inclusiva, però adaptant-lo a la realitat present de Montes Claros i de la Fundació, tant a nivell econòmic com a nivell d'estructures. Hem volgut fer un treball que s'adaptés a la realitat, i alhora afegint-li les nostres idees, il·lusions i ganes de fer créixer la Fundació. És una manera de sentir-nos properes a ells, de voler formar-ne part i de barrejar els seus ensenyaments amb els nostres aprenentatges. És així com pensem que la societat ha de continuar creixent i transformant-se. Aquest projecte vol ser un punt d'inici d'un nou model educatiu en la realitat de Montes Claros.

Per realitzar el projecte, s'ha partit d'un marc teòric i d'una detecció clara de les necessitats, deixant constància de la importància que té un projecte inclusiu d'aquest tipus en una realitat d'avui en dia majoritàriament poc inclusiva, i amb falta de projectes que treballin en aquesta direcció i amb aquesta metodologia.

Destaquem principalment la falta de sensibilització social, amb tot el que això comporta: infraestructures i serveis poc o gens adaptats, manca d'entitats especialitzades, pobresa inclusiva a l'aula, infants amb dificultats d'aprenentatge, educadors i famílies amb falta de coneixements per actuar, marginalitat i exclusió social, etc.

Com a punts forts, pensem que es tracta d'un projecte integral, que intenta tenir en compte molts punts de vista i diversitat d'enfocaments, treballant i actuant des de diferents àmbits: professionals, familiars, participants, i comunitat.

És un projecte que enriqueix les relacions humanes, que fomenta el coaprenentatge, i beneficia a tots aquells que hi participen. Per a les persones amb diversitat funcional, suposa una gran oportunitat per a gaudir i aprendre de les relacions humanes i de les activitats que es realitzen diàriament, podent-se sentir membres d'un grup/comunitat que el valora pel que és i com és, i l'ajuda en allò que necessita.

Per altre banda, aquelles persones que estan en contacte amb el projecte aprendran el valor positiu que representa la diferència, les potencialitats i capacitats que sempre existeixen en tot ésser humà, la riquesa de la convivència i l'acceptació, i, en definitiva, tot una sèrie de valors que els ajudaran a créixer com a persones.

El projecte s'inclou en el funcionament d'una Fundació, ben estructurada i desenvolupada. Tenint en compte aquest detall, és un projecte que neix i parteix d'una sòlida base inicial, amb un gran suport al darrere, que li dona consistència i credibilitat.

Fé e Alegria pot acollir sense problemes un projecte d'aquestes característiques, ja que la Fundació està suficientment preparada, tant com estructura externa, com organització interna, recursos humans i valors que promou. Es tracta d'un projecte aplicable a altres llocs i realitats, que si s'aconsegueix entre tots que funcioni, per si sol pot tenir suficient força i capacitat d'impacte.

Les dificultats que s'han fet més presents durant el treball han estat relacionades amb els professionals i amb els recursos econòmics necessaris. La figura de l'Educador Social no existeix al Brasil, i no obstant considerem que és necessària en el marc del nostre projecte

Un altre dels problemes destacats és la manca de professionals que hi ha a Fé e Alegria, que considerem que s'haurien d'incrementar en aquest projecte, tot i que podria portar problemes institucionals i pressupostaris. No obstant, pensem que aquest augment de professionals ajudarà a que el nostre projecte sigui complert i sòlid.

Hem volgut tenir molt present la figura dels voluntaris i els vetlladors. En aquest sentit també han sorgit dubtes, ja que la incorporació d'aquestes figures pot variar molt segons els participants amb diversitat funcional que s'incloguin en el projecte i les seves necessitats. També s'ha de tenir present que, dins la diversitat funcional, pot haver-hi perfils molt diferents, i que les persones que treballin amb aquests participants han d'estar preparades per atendre'ls en la seva diversitat.

En quant a futures dificultats, creiem que s'ha de considerar d'especial importància el moment d'inici del projecte. Els primers períodes de treball poden ser dificultosos, ja que la comunitat encara no estarà prou sensibilitzada amb la temàtica, i l'ajuda que obtinguem pel desenvolupament del projecte inicialment pot ser escassa. El nivell de conscienciació i sensibilització s'haurà d'anar adquirint amb el temps, i encara que en un principi pugui semblar que el projecte presenta una feblesa inicial, s'ha de tenir confiança i pensar que amb l'esforç de tots els actors, tants els promotors com els participants, tirarà endavant.

Com a futures línies d'actuació, i una vegada el projecte hagi avançat en el seu desenvolupament, es pot pensar en treballar la incidència política. L'objectiu que es pretén amb aquesta línia és el d'influir sobre les polítiques públiques i les decisions d'assignació de recursos dins del sistema polític, econòmic, social i institucional, que són responsables de vetllar per la protecció de l'interès col·lectiu de la inclusió social.

En aquest sentit, des de Fé e Alegria ja hi han actuacions d'incidència política en funcionament. Per exemple, una conferència a la Cambra Municipal de Montes Claros durant la celebració que es va fer durant la setmana de la inclusió social.

Amb això volem dir que, de cara al futur, s'haurien d'implementar més línies d'acció en l'àmbit de la incidència política, on s'incloguin activitats compromeses a desenvolupar i promoure aquests aspectes d'inclusió social. Tot això a través de campanyes en els mitjans de comunicació, o mitjançant altres vies: conferències públiques, publicacions d'investigacions o enquestes, etc.

Volem fer constar que una de les coses que hem après en aquest quart curs, en l'assignatura de pedagogia social, és la importància de promoure i treballar cada cop més des d'una perspectiva sistèmica i des d'un professional reflexiu. És important tenir present el paper que l'educador té en aquest model social, ja que un projecte com aquest presenta moltes variables. Els professionals que treballin en aquest projecte d'inclusió hauran de tenir present que, quan apareguin dubtes i situacions noves i inesperades, serà necessari que desenvolupin respostes ràpides i eficaces. Els professionals hauran d'adaptar-se a la nova situació que es presenti, tenint clar que hi haurà variables que no es podran controlar, i que la millor resposta sempre serà la que sorgeixi des de l'equip.

Finalment, afegir que aquest projecte, pel fet de tractar-se d'un projecte inclusiu, integra una línia de treball fonamental, que no només es pot utilitzar per a la diversitat funcional, sinó que pot incorporar altres problemàtiques socials, com per exemple el racisme. És important tenir clar que tot projecte inclusiu és generador de canvi i pot transformar realitats diverses.

Recalquem que la inclusió social no només significa incloure a persones amb diversitat funcional en la vida de les persones normalitzades, sinó que la inclusió social és també incloure a les persones normalitzades en la vida i les activitats diàries de les persones amb diversitat funcional. Tots plegats ens complementem, i formem part del món que anem construint junts: *“Todos fazemos um”*.

9. REFERÈNCIES

Associação das pessoas com deficiência de Montes Claros (ADEMOC) (2014). *Sobre a ADEMOC*. Recuperat 14 abril 2015, des de <http://www.ademoc.com.br/sobre-a-ademoc/>

Associação de Pais e Amigos dos Excepcionais (APAE) (2014). *História da APAE*. Recuperat 14 abril 2015, des de <http://montesclaros.apaebrasil.org.br/artigo.phtml?a=11817>

Associação dos deficientes visuais de Montes Claros (ADEVIMONTES) (2014). *Projeto de Intervenção como Proposta de Implantação da Audioteca e Ponto de Apoio Psicopedagógico na ADEVIMONTES*. Recuperat 14 abril des de, http://www.fepeg.unimontes.br/sites/default/files/resumos/arquivo_pdf_anais/resumo_expandido_fepeg_4.pdf

Associação dos surdos de Montes Claros (ASMOC) (2014). *Sobre Nós*. Recuperat 14 abril 2015, des de <http://asmoc.webnode.com/sobre-nos/>

Associação norte mineira de apoio ao autista (ANDA) (2014). *História*. Recuperat 14 abril 2015, des de <http://www.andamoc.org.br/historia>

Booth, T. i Ainscow, M. (2006). *Índex per a la inclusió: Guia per a l'avaluació i millora de l'educació inclusiva*. Barcelona: ICE-UB i Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya.

Carvalho, B., Gonçalves, E., Amélia, M., i Aparecida, Z. (2007). Parceria colaborativa: descrição de uma experiência entre o ensino regular e especial. *Revista Educação Especial*, 29.

Carbonell, E., Batllori, N., Muñoz, J. i Saltó, A. (2004). Inclusió educativa d'alumnat amb greus barreres per a l'aprenentatge i la participació, també en l'ensenyament Secundari. *Suports: revista catalana d'educació especial i atenció a la diversitat*, 8 (2), 132-147.

Carreirão, G., i Fernandez, A. (2009). Notas sobre la educación de personas con histórico de deficiencia en Brasil: Del modelo "especial" a los "procesos inclusivos". *Ágora para la EF y el Deporte*, 9, 15-16. Recuperat 27 abril 2015, des de http://www5.uva.es/agora/revista/9/agora9_carreiro_2.pdf

Departament d'Educació. Generalitat de Catalunya, 2008. *Aprender juntos per viure juntos: Pla d'acció 2008-2015*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

Echeita, G. i Ainscow, M. (2011). La Educación inclusiva como derecho: Marco de referencia y pautas de acción para el desarrollo de una revolución pendiente. *Tejuelo: Didáctica de la lengua y la Literatura*, 12, 26-45.

Fé e Alegria (2009). *Proposta Educativa de Fé e Alegria Brasil: Diretrizes nacionais*. São Paulo: Loyola.

Fé e Alegria Brasil (2014). *Fé e Alegria*. Recuperat 15 febrer 2015, des de <http://www.fealegria.org.br/sys/principal/lo15.php?pag=:feabra:paginas:index>

Fe y Alegría (2003). La pedagogía de la educación popular. *Revista de la Federación Internacional de Fe y Alegría*, 4. Recuperat 14 febrer 2015, a http://www.feyalegria.org/images/acrobat/FyA4_3394.pdf

Fe y Alegría (2014). "Educación Inclusiva en la misión de Fé e Alegria". *Revista de la Federación Internacional de Fe y Alegría*, 15. Recuperat 13 febrer 2015, a <http://www.feyalegria.org/archivos/file/RevistaFeyAlegríaN15.pdf>

Federación Internacional Fe y Alegría (2014). *Qué es Fe y Alegría*. Recuperat 13 febrer 2015, des de <http://www.feyalegria.org/es/quienes-somos/que-es-fe-y-alegria>

Fé e Alegria Montes Claros (2014a). *Plano de Ação. Centro de Desenvolvimento Comunitário Santa Rafaela*. Fundação Fé e Alegria Brasil-AJEAS.

Fé e Alegria Montes Claros (2014b). *Plano de Ação. Centro Social de Educação e Cultura São Luiz Gonzaga*. Fundação Fé e Alegria Brasil-AJEAS.

Fé e Alegria Montes Claros (2014c). *Plano de Ação. Centro Social de Educação e Cultura Santo Inácio de Loyola*. Fundação Fé e Alegria Brasil-AJEAS.

Instituto Brasileiro de Geografia e Estatística (IBGE) (2011). *Indicadores Sociais Municipais. Uma análise dos resultados do universo do Censo Demográfico 2010*. Rio de Janeiro: IBGE.

Milcher, S. i Ivanov, A. (2008). *Inclusión Social y Desarrollo Humano*. Recuperat 10 febrer 2015, des de <http://www.revistahumanum.org/revista/inclusion-social-y-desarrollo-humano/>

Ministério da Educação (2015). *Programas e Ações*. Recuperat 29 abril 2015, des de http://portal.mec.gov.br/index.php?Itemid=817id=12499option=com_contentview=article

Martínez, Ó. (2011). Mòdul Didàctic 7: Actituds cap a la diversitat funcional. Dins Planella y Martínez (ed.), *Acció socioeducativa i diversitat funcional*. Barcelona: FUOC.

Martínez, Ó. (2014). "Entre la discapacitat i la diversitat funcional: El professional davant dels canvis de paradigmes i no només de paraules". *Educació Social. Revista d'Intervenció Socioeducativa*, 58, 11-24.

ONU (2006). *Convención sobre los derechos de las personas con discapacidad. Artículo primero*. Recuperat 20 febrer 2015, des de <http://www.un.org/esa/socdev/enable/documents/tccconvs.pdf>

Planella, J. (2011). Mòdul Didàctic 2: De la discapacitat a la diversitat funcional. Dins Planella y Martínez (ed.), *Acció socioeducativa i diversitat funcional*. Barcelona: FUOC.

Pereira, W. (2013). *Pessoas com deficiência, paradigmas sociais e benefício de prestação continuada de assistência social (BPC): uma análise do direito constitucional de mínimo social*. Dissertação (mestrado). Universidade Estadual Montes Claros.

Pereira, K. (2014). *Projeto Educação Inclusiva Fé e Alegria*. Fundação Fé e Alegria Montes Claros

Riberas, G., Vilar, J., Mora, P. (2013). *Elaboració de projectes socials. Disseny i avaluació de les accions socioeducatives*. Barcelona: Claret.

Secretaria-Geral - Presidência da República (2013). *Programa de Inclusão de Pessoas com Deficiência abre inscrições para servidores*. Recuperat 29 abril 2015, des de <http://www.secretariageral.gov.br/atuacao/pessoas-com-deficiencia>

UNESCO (2005). *Guidelines for inclusion*. Recuperat 9 febrer 2015, des de <http://unesco.org/educacion/inclusive>

UNESCO (2008). *La educación inclusiva: el camino hacia el futuro*. 48ª Conferencia Internacional de Educación. Ginebra.

Yadarola, M. (2007). *El aula inclusiva, el espacio educativo para todos*. Buenos Aires: Congreso Iberoamericano sobre Síndrome de Down.